

2024
ÅRSBERETNING
2025

Det Danske Sprog- og
Litteraturselskab

Christians Brygge 1
1219 København K
Telefon 33 13 06 60
sekretariat@dsl.dk
dsl.dk

Redaktion

Karen Skovgaard-Petersen
Andrea Stengaard
Tine Nordentoft Thorsen
Monica Wenusch

Grafisk form

Eric Mourier

Ombrydning

Tine Nordentoft Thorsen

Tryk

Tarm Bogtryk a/s

Papir

Munken Premium Cream, 115 g

Oplag

175 eksemplarer

Marts 2025

Ledelsesberetning 6

Årets udgivelser 8

- Den Danske Begrebsordbog 8
- Den Danske Ordbog 8
- Klassikerskolen 8
- Udgivelser på tekstnet.dk 8
- Peter Nansens brevveksling med Edvard og Georg Brandes 9
- Erik Pontoppidan: Grammatica Danica 9

Årets arrangementer 10

Essay: Danske sprog- og litteraturmodeller? 11

Aktiviteter på Christians Brygge 16

- Arkiv for Dansk Litteratur 16
- Den Danske Begrebsordbog 17
- C. Berg: Græsk-Dansk Ordbog 18
- Anders Bording: Samlede Skrifter 19
- Dansk Litteraturhistorisk Bibliografi 20
- Dansk Sproghistorie 22
- Danske Klassikere 23
- Den Danske Ordbog 24
- Diplomatarium Danicum og Danmarks Riges Breve 28
- Gammeldansk Ordbog 29
- Latinsk hyrdedigtning i Danmark på Frederik 2.s tid 29
- Musikalske fortolkninger af dansk lyrik 30
- ordnet.dk 31
- Henrik Pontoppidans store romaner 33
- Peter Seebergs forfatterskab. En bibliografi 35
- sproget.dk 37
- Sprogkontakt og sprogudvikling i senmiddelalderens Danmark 39
- Stemmer fra Dansk Middelalder 40
- Hans Svanings Danmarkshistorie 42
- tekstnet.dk 42
- Tekstnet+ 43
- Videnskabshistorisk tekstportal 45

Forskningssamarbejder 48

- H.C. Andersens Eventyr og Historier – den digitale manuskriptudgave 48
- Serien 'Babette' 50
- Center for Dansk Nylatin 51
- Compiling a Danish Benchmark Dataset 52

De kunst- og arkitekturhistoriske konsekvenser af Christian 4.s Englandsbesøg i 1606	53
Lex – Danmarks nationalleksikon	55
Eggert Ólafssons Reise igennem Island, Sorø 1772	56

Andet udgivelsesarbejde 57

H.C. Andersens ungdomsdigtning 1816-1828	57
Herman Bangs breve	58
Thomas Bartholin d.æ.s breve	59
Thorkild Bjørnvigs lyrik	60
Georg Brandes: Berlin som tysk Rigshovedstad	61
Georg Brandes' Correspondance, 2 ^e Série	61
P.O. Brøndstedts dagbøger fra ungdomsrejsen	62
Christian 4.s latinske brevstile	63
Sophus Claussen og Johannes Jørgensen. En brevveksling	64
Danmarks gamle love på moderne dansk	65
Danmarks gamle Ordsprog I-VIII	67
Holger Drachmann – Amanda Nilsson (»Edith«). En brevveksling	68
N.F.S. Grundtvig: Dansk Ravnegaldre	69
Carsten Hauchs digte	70
Carsten Hauch: Indledning til Forelæsninger over Njalssaga og flere med den beslægtede Sagaer	72
Peder Hegelund: Susanna	73
Louis Hjelmslevs forelæsninger 1942-1943	73
Johannes V. Jensen: Den gotiske Renaissance	75
Johannes V. Jensen: Kongens Fald	76
Johannes V. Jensen: Myter og Eksotiske Noveller	77
Johannes Jørgensens tidlige romaner	78
Labyrintens fortsættelse	80
Per Langes samlede essays	81
Leonora Christina: Jammers Minde	82
Christian Molbech: Ungdomsvandringer i mit Fødeland	83
Poul Martin Møllers Skrifter	84
Peter Nansens brevveksling med Edvard og Georg Brandes	85
Henri Nathansens dagbog 1918-1919	86
Erik Pontoppidan: Grammatica Danica	87
Klaus Rifbjergs digte	87
Brevvekslingen mellem Amalie og Erik Skram og Georg og Ane Cathrine Achen	89
B74 af Skånske Lov og Skånske Kirkelov	90
Peder Syvs auktionskatalog	91
Anders Sørensen Vedels Antichristus romanus	91

Anders Sørensen Vedels udvalgte historiografiske værker	92
Johan Herman Wessels samlede skrifter	93

Forslag til nye udgivelser 94

Sophus Claussens essays: Løvetandsfnug og Foraars-taler	94
Frederik Christian Eilschovs skrifter	95
Gunnar Gunnarsson: Advent, Svartfugl og Kirken på Bjerget	97
Thomasine Gyllembourgs fortællinger	98
Rasmus Rasks afhandlinger, breve og dagbøger	99
De Denscke Kroneke (Den Danske Krønike)	100
Sorø Gavebog. Udgave og oversættelse	101

Personalia

Medarbejdere på Christians Brygge	105
Bestyrelser, nævn, udvalg m.m.	109
Undervisning, censorvirksomhed m.m.	113

Bestyrelsen 115

Medlemmer 116

Det forgangne år har været præget af støt, stilfærdig arbejdsomhed på Christians Brygge, hvor en række udgivelsesprojekter skal afsluttes med udgangen af 2025. Det gælder bl.a. fembindsværket *Stemmer fra Dansk Middelalder*, Henrik Pontoppidans store romaner og de øvrige projekter der finansieres af den treårige pulje fra Carlsbergfondet (2023-2025), samt den videnskabshistoriske tekstplatform.

I årets løb har vi ikke desto mindre kunnet glæde os over to store bogudgivelser af kultur- og lærdomshistorisk betydning: den ældste danske grammatik, Erik Pontoppidans *Grammatica Danica*, som udkom på latin i 1668 og nu for første gang er tilgængelig i dansk oversættelse, og Peter Nansens omfattende brevvexling med Edvard og Georg Brandes i tre bind, der strækker sig over årene 1884-1918 og bl.a. kaster nyt lys over dagbladet *Politikens* tidlige historie.

Tekstnet.dk, Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs tekstudgivelsesplatform, er vokset betragteligt i 2024. Særlig er der grund til at fremhæve udgivelsen af en række værker af Martin Andersen Nexø i samarbejde med Martin Andersen Nexø-Selskabet. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab har tidligere udgivet disse værker i bogform, og konverteringen fra tryk til digital form viste sig at være en tidkrævende opgave, der gav os vigtige erfaringer.

Også *Den Danske Begrebsordbog* – der udkom som bog i 2015 – er i år blevet digitalt tilgængelig. Den digitale version, *WebDDB*, er imidlertid betydeligt mere omfattende end den trykte udgave og henter desuden oplysninger om valensmønstre m.m. fra *Den Danske Ordbog* og fra en række af de sprogteknologiske ordbøger som Det Danske Sprog- og Litteraturselskab tidligere har udarbejdet i samarbejde med Center for Sprogteknologi, Københavns Universitet.

Opdateringen af *Den Danske Ordbog* har i år haft særligt fokus på revisioner af eksisterende ordbogsartikler. Der er efterhånden gået 20 år siden den trykte ordbog udkom, og behovet for at revidere ældre ordbogsartikler stiger støt. I sin digitale form skal ordbogen til enhver tid beskrive dansk som det aktuelt bruges, og det stiller store krav til ajourføringen.

Også de digitale ressourcers tekniske funktioner kræver jævnligt vedligehold. I år har vi endelig kunnet afslutte en omlægning af *sproget.dk* – det omfattende sproglige ressource- og rådgivningssted som vi driver sammen med Dansk Sprognævn – til en ny platform, der bl.a. tilbyder mere avanceret søgefunktion og bedre mobilvisning.

2024 blev året hvor vi for første gang tog podcast-mediet i brug. I samarbejde med litteraturkritiker Klaus Rothstein og *Weekendavisen* har vi foreløbig udgivet syv afsnit om betydningsfulde værker i dansk litteraturhistorie, fra Leonora Christinas *Jammers Minde* til Anders Bodelsens *Rama Sama*.

Som det vil fremgå på mange steder i denne årsberetning, deltager Det Danske Sprog- og Litteraturselskab i talrige netværk og samarbejder. I årets løb har vi, blandt meget andet, bidraget til så forskellige formål som Dansklærerforeningens udgave af Mathilde Fibigers *Clara Raphael* og Digitaliseringsstyrelsens arbejde med evaluering af sprogmodellernes viden om dansk sprog.

Vi glæder os over at selskabets alsidige faglige ekspertise er efterspurgt, og vil gerne takke alle vores samarbejdspartnere på universiteter, forlag, medier, biblioteker og andre institutioner for godt samarbejde. Tak også til medlemskredsen og til alle kollegerne på Christians Brygge for deres indsats og engagement. Sidst men ikke mindst er vi taknemmelige for den støtte vi har modtaget fra både private fonde og Kulturministeriet.

Den daglige ledelse af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab varetages af direktøren i tæt samarbejde med den øvrige administration. Bestyrelsen bliver på jævnlige møder med direktøren holdt underrettet om alle væsentlige anliggender og udøver på det grundlag selskabets øverste ledelse. Kommunikation med omverdenen har fundet sted via selskabets hjemmesider, ved pressemeddelelser samt gennem nyhedsbreve og på Facebook og LinkedIn.

Årets resultat er 849.975 kr. Selskabet har i 2024 modtaget bevillinger på 10.512.204 kr. mod 11.186.651 kr. i 2023.

Johnny Kondrup
formand

Karen Skovgaard-Petersen
direktør

Den Danske Begrebsordbog

Redaktion: Sanni Nimb (projektleder), Agnes Aggergaard Mikkelsen og Nathalie Hau Sørensen i samarbejde med redaktionen på *Den Danske Ordbog*

Tilsynsførende: Jens Bjerring-Hansen, Dorthe Duncker og Eva Skafte Jensen

Finansiering: Carlsbergfondet

I december 2024 blev *Den Danske Begrebsordbog* som forskningsressource (*Web-DDB*) lanceret på hjemmesiden *webddb.dsl.dk*. Den nye onlineudgave er 15 % større end den trykte og indeholder 90.000 forskellige lemmer samt 130.000 betydninger fra *Den Danske Ordbog*.

Den Danske Ordbog

Redaktion: Kirsten Lundholm Appel, Laurids Kristian Fahl (projektleder), Ida Flörke, Jonas Jensen, Henrik Lorentzen, Sanni Nimb, Andrea Stengaard, Nicolai Hartvig Sørensen, Nathalie Hau Sørensen, Lars Trap-Jensen og Thomas Troelsgård
Studentermedhjælp: Jakob Hasselager og Agnes Aggergaard Mikkelsen

Tilsynsførende: Dorthe Duncker, Liisa Deth Theilgaard og Peter Zeeberg

Finansiering: Carlsbergfondet og Kulturministeriet

Onlineversionen af *Den Danske Ordbog* (*ordnet.dk/ddo*) blev opdateret den 21. juni 2024. Opdateringen stod i revisionens tegn, idet i alt 934 eksisterende ordbogsartikler blev revideret, mens 11 nye opslagsord blev tilføjet.

Klassikerskolen

Podcasten *Klassikerskolen* udkom den 19. december 2024 med i alt syv episoder, der omhandler hver sin udvalgte litterære klassiker. Podcasten er et samarbejde mellem litteraturkritiker Klaus Rothstein og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Episoderne kan tilgås online via *Weekendavisens* lydsektion eller ved at scanne qr-koden.

Udgivelser på tekstnet.dk

På *tekstnet.dk* udkommer løbende litterære og historiske tekster. I beretningsåret er der udgivet over 100 tekster af bl.a. H.C. Andersen, Mathilde Fibiger, J.P. Jacobsen, Gustaf Munch-Petersen og Martin Andersen Nexø.

Peter Nansens brevveksling med Edvard og Georg Brandes

Udgiver: Karin Bang

Tilsynsførende: Gert Posselt og

Nicolas Reinecke-Wilkendorff

Finansiering: Augustinus Fonden, Autorkontoen (Dansk Forfatterforening), Svend Grundtvigs og Axel Orløks Legat, Den Hielmstjerne-Rosencroneske Stiftelse, Lillian og Dan Finks Fond, Moth-Lunds Fond, Politiken-Fonden og Statens Kunstfonds Projektudvalg for Litteratur

Peter Nansens (1861-1918) korrespondance med Edvard og Georg Brandes er netop udkommet.

Den omfattende brevveksling, der udgives i tre bind, udgør en vigtig kilde til dansk kulturhistorie i perioden fra foråret 1884 til sommeren 1918.

Erik Pontoppidan: Grammatica Danica

Udgiver: Sten Ebbesen

Tilsynsførende: Henrik Galberg

Jacobsen, Eva Skafte Jensen, Marita

Akhøj Nielsen og Chr. Gorm Tortzen

Finansiering: Privat donation og Carlsbergfondet

Den første rigtige grammatik over det danske sprog, Erik Eriksen Pontoppidans (1616-1678) *Grammatica Danica* fra 1668, kan nu læses i dansk oversættelse ved dr.phil. Sten Ebbesen.

Værket udkom den 9. august 2024, og ud over oversættelsen indeholder det en grundig indledning om Pontoppidans liv, arbejdsform, teoretiske forudsætninger og kulturelle baggrund.

Nyhedsbreve

Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs nyhedsbreve udkommer 2-3 gange årligt og bringer nyheder om igangværende og afsluttede udgivelser. **Nyhedsbrev nr. 20** udkom i maj 2024 (red.: Karen Skovgaard-Petersen (ansv.), Kirsten Appel og Bjarke Moe), og **Nyhedsbrev nr. 21** udkom i november 2024 (red.: Karen Skovgaard-Petersen (ansv.), Kirsten Appel og Mikkel Lund).

Marts 2024 – Ræson Vidensfestival

Den 16. marts 2024 deltog Det Danske Sprog- og Litteraturselskab i **Ræson Vidensfestival**, hvor vi i løbet af dagen leverede fem oplæg på Foyerscenen. Oplæggene favnede bredt og formidlede dermed fint spændvidden i selskabets litterære, sproglige og historiske udgivelses- og forskningsarbejde.

Oktober 2024 – Seminar om Erik Eriksen Pontoppidans *Grammatica Danica*

Den 8. oktober 2024 afholdt Det Danske Sprog- og Litteraturselskab et seminar om Pontoppidans danske grammatik med efterfølgende reception. Seminaret foregik i Videnskabernes Selskab og bød blandt andet på oplæg om Pontoppidans liv og videnskabelige arbejdsmetoder, værkets kulturhistoriske kontekst og dets relevans for moderne forskning i dansk grammatik.

November 2024 – Bogforum

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab havde igen i år en stand på **Bogforum**, hvor vi præsenterede et udpluk af selskabets udgivelser og informerede om vores aktiviteter og projekter. Bogforum løb af stablen den første weekend i november, og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab kunne atter glæde sig over en velbesøgt stand. Flere af selskabets medarbejdere optrådte på Bogforums officielle scener med debat, samtaler og vidensformidling under overskrifterne *Den første danske grammatik – nu på dansk!* og *Sproget i brug – Den Danske Ordbog og forfatterens ordbog*.

November 2024 – Martin Andersen Nexø på *tekstnet.dk*

Den 12. november markerede vi den digitale udgivelse af Martin Andersen Nexøs hovedværker på *tekstnet.dk*. Med udgivelsen er der nu fri adgang til at læse forfatterskabet online i tekstkritiske og kommenterede udgaver med fyldige indledninger. Lanceringen blev afholdt i LiteraturHaus i København og bød blandt andet på fællessang, demonstration af *tekstnet.dk*, oplæg og oplæsning.

Essay: Danske sprog- og litteraturmodeller?

Litteratur som data

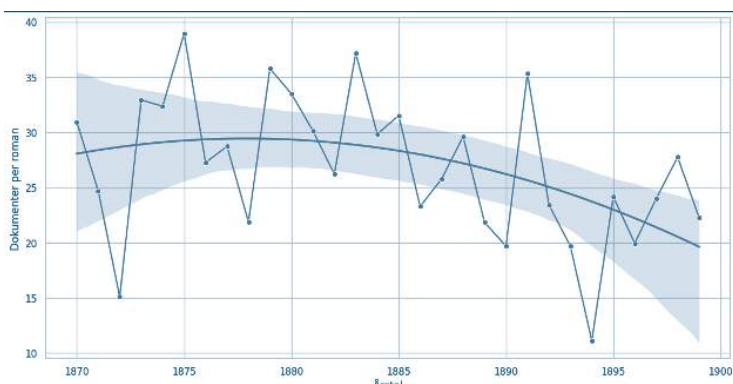
I de senere år er litteratur på forskellig vis blevet relevant som data, dvs. som noget maskiner og teknologier interagerer med. På den ene side har digitaliseringen af kulturarven givet nye muligheder for at tænke og arbejde kvantitativt i litteratur- og kulturstudier. Litteraturen har inviteret teknologien indenfor, kan man sige. På den anden side kan man i den aller-seneste tids AI-bølge iagttage, hvordan *Big Tech* har omfavnet litteraturen. Ikke alene har meget omtale og promovering af de seneste sprogmodeller handlet om deres digteriske evner, flere af dem har desuden på enfatisk vis bevæget sig ind på litteraturens domæne. Google har en chatbot kaldet *Bard*, altså skjald eller digter (og et kælenavn for Shakespeare!), ligesom selskabet Anthropic har opkaldt to Claude-sprogmodeller efter digtformer, *Sonnet* og *Haiku*. Denne opmærksomhed på litteraturen kan man mene meget om. Man kan udmærket hævde, at der er tale om en form for parasitær virksomhed eller en moderne hybris begået af en historie- og kulturløs industri. Men man kan også glæde sig over, at industrien er så optaget af skønlitteratur som udtryk for kreativitet og kompleksitet, at dens modeller først kan tages alvorligt, når de er i stand til meningsfuldt at beskæftige sig med den. I 90'erne var skakteknologiens ultimative målestok, når computerens evner skulle vurderes, nu gælder det 'blødere' og mindre matematiske lakmusprøver. Spørgsmålet om digital dannelse går så at sige begge veje: Vi mennesker skal lære at gebærde os i et forandret informationsteknologisk landskab, mens maskinerne skal tilegne sig ikke bare sproglig, men også kulturel viden for at blive compatible med vores ønsker til teknologien.

I dette lille essay vil vi reflektere over disse gensidige tilnærmelser mellem litteratur og teknologi med fokus på datagrundlaget, altså de digitaliserede litterære tekster. Vores væsentligste pointe er, at hvis der skal komme noget godt ud af mødet – i form af innovativ humanistisk forskning og relevante maskinelle hjælpemidler – er der behov for både store tekstkorpusser og gode, pålidelige tekster.

Digital litteraturforskning

For at illustrere de nye muligheder for forskningen, som digitaliseringen af litteraturen indebærer, kan man tage udgangspunkt i forskningsprojektet *MeMo* (Measuring Modernity: Literary and Social Change in Scandinavia 1870-1900, 2021-2025, finansieret af Carlsbergfondet). Her har vi arbejdet med det moderne gennembrud med udgangspunkt i et nyt og udvidet empirisk grundlag i form af alle de ca. 850 originale danske og norske romaner udgivet i Danmark i de sidste tre årtier af 1800-tallet.

Alle disse romaner – meget mere end man kan nå at (nær)læse, herunder forfatterskaber og litterære tendenser, som er gået i glemmebogen – giver mulighed for at stille nye kvantificerbare spørgsmål: Hvilke diskurser var særligt fremtrædende? I hvilken udstrækning relaterede noget nyt sig til litteraturen som sådan? etc. Som et eksempel kan man fremhæve Alexander Conroys kvantificering af sekulariseringen i det moderne gennembrud, her som et spørgsmål om religionens tematiske nærvær eller fravær samt tidsmæssige progression eller regression:

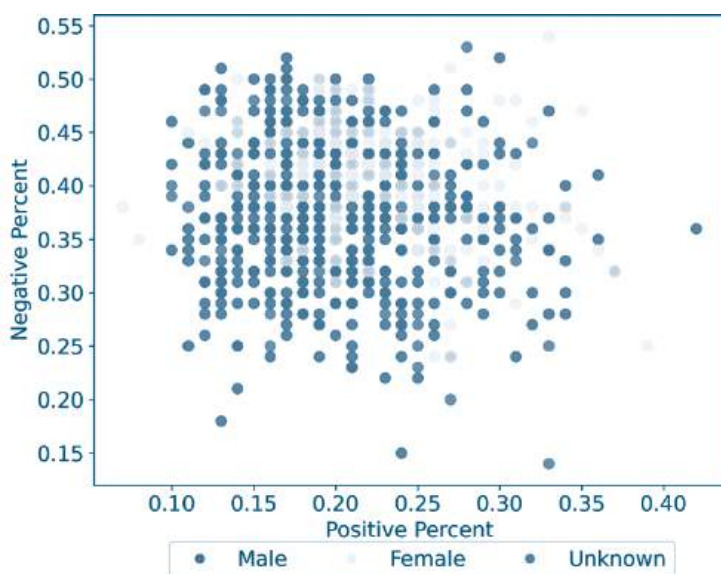

Religionens retræte 1870-99. (jf. Alexander Conroy: Romaner og sprogmodeller. Kvantitative studier af modernitetsprocesser i dansk og norsk litteratur 1870-1899, Københavns Universitet, 2024, s. 208)

Vi lader metoder, mellemregninger og konklusioner knyttet til grafen ligge her og nøjes med at fremdrage et principielt forhold ved kvantitative litteraturstudier, nemlig hvordan der generaliseres. I traditionel litteraturhistorieskrivning drages der gerne vidtrækkende konklusioner på baggrund af få – ofte kanoniske – værker, som til gengæld nærlæses. I et tilfælde som dette ligger der ret brutale stiliseringsmanøvrer til grund for processeringen og klassificeringen af tekstsegmenter/'dokumenter' (groft sagt som enten religiøse eller ikke-religiøse). Til gengæld er det alle periodens romaner, der danner grundlag for analysen, og de vægter lige højt allesammen. Både den ene og den anden læsestrategi kan noget.

Og så kan de selvfølgelig tænkes sammen: store sociale argumenter og sensible nærlæsninger. I den forbindelse kan man fremhæve, at kvantitative analyser ikke kun eller nødvendigvis skal lede frem til manifeste resultater. De kan også bruges til at foretage stofselektion og at udpege kandidater til nærlæsning på et nyt og mere objektivt grundlag. I en anden af vores analyser har vi arbejdet med affektivitet i gennembrudsromanerne med henblik på at teste en hypotese fra den feministiske litteraturhistorieskrivning om, hvordan periodens kvindelige forfattere skrev særligt »ulykkelige« tekster.

I analysen har vi ved hjælp af en sentimentsmodel, trænet på dansk 1800-talslitteratur, klassificeret samtlige godt 3 mio.

Sentimentanalyse (jf. Kirstine Nielsen Degn, Jens Bjerring-Hansen, Ali Al-Laith & Daniel Herschovich: »Unhappy Texts? A Gendered and Computational Rereading of The Modern Breakthrough«, i: *Scandinavian Studies*, 75:2, 2025, s. 13)

sætninger i romankorpusset som enten negative, positive eller neutrale. Igen er der selvfølgelig tale om at hugge en masse hæle og klippe en masse tæer, men vi har fået etableret et nyt grundlag for at diskutere en tese bygget på relativt få tekstlige instanser (snarere end ulykkelige peger vores model på, at kvindernes tekster først og fremmest var ikke-neutrale, dvs. både relativt negative og positive i forhold til mændenes tekster). Desuden har vi som illustreret med plotdiagrammet ovenfor mulighed for at indfange tekstgrupperinger, fx i kvadranten øverst til højre med en høj grad af positivitet, som er domineret af kvindelige forfattere (en dominans, som er desto mere udpræget, når man betænker, at kun ca. 20 % af romanerne er skrevet af kvinder). Vi kan også udpege enkelttekster, fx de to udpræget »ikke-positive« kvindelige romaner omringet af mandelitteratur, hvis forfatter ikke overraskende, men som en slags proof-of-concept er Amalie Skram. Hun blev i samtiden kendt (og berygtet) for sin rå og 'mandlige' realistiske prosa.

Det nyttige og det appellerende ved digitale litteraturstudier har altså at gøre med muligheden for at opskalere empirien – at arbejde med »litteraturen som sådan« – men også for at udforske den med henblik på stofselektion på nye præmisser. Men: Det er ressourcekrævende og forbundet med en række (praktiske, juridiske og politiske) udfordringer at få etableret datagrundlaget. Herhjemme har vi kun lidt tilgængelig digitaliseret litteratur, fx sammenlignet med Sverige og især Norge. MeMo-korpusset med romaner fra det moderne gennembrud er således det eneste større litterære korpus med det hele af 'noget'. Så meget desto vigtigere er Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs arbejde med at etablere nye korpusser

inden for rammerne af *Tekstnet+*-projektet (se s. 43), herunder ikke mindst en udbygning af *MeMo*-korpusset bagud i tid, ned i guldalderen. Resultatet af dette arbejde kan danne grundlag for hypoteser og argumenter med større historisk og social rækkevidde.

Sprogmodeller og litteratur

Men hvad med de mange digitaliserede tekster, der gennem de seneste årtier, i vidt omfang i regi af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, er blevet til inden for rammerne af editions-filologiske forfatterskabsudgaver? Hvad enten de er født digitale, kombineret fysiske-digitale eller retrodigitaliserede: Kierkegaard, Andersen, Holberg, Grundtvig, Brandes etc. – kan de ikke bruges til noget, der involverer den nyeste teknologi?

Hvis perspektivet er litteratur- og kulturforskningens, er svaret på spørgsmålet i første omgang: Jo, de er et oplagt sted at påbegynde en digital og kvantitativ udforskning af litteraturhistorien. Der er imidlertid et væsentligt aber dabei: Udga-verne kan nok siges at være mere eller mindre komplette, men de er ikke alene relativt små betragtet som datasæt, de er også snævre i deres historiske perspektiv. Trods nye digitale muligheder for analyse og modellering bevæger man sig fra et litterært perspektiv ikke langt ud over rammerne for den traditionelle monografiske udforskning af disse kanoniske forfatter-skaber. Sociologiske ambitioner om at udvide litteraturbegre-bet kan ikke indfries på det grundlag. Kanon udfordres ikke, tværtimod konsolideres den. Og hvad værre er, kvantitative ambitioner om at trykteste vores etablerede historiske narrati-ver kan ikke indfries.

Men hvis man anlægger et andet perspektiv foranlediget af de gennemgribende forandringer, som AI har afstedkommet, så er svaret på spørgsmålet om de editionsfilologiske teksters relevans mere entydigt positivt. Og faktisk befinder vi os måske på et teknologihistorisk afgørende sted, hvad angår spørgsmål om datakvalitet. Siden transformerarkitekturen – dén, som har drevet de seneste års AI-bølge – blev præsente-ret i 2017, har vi set den ene store sprogmodel efter den anden. De største af modellerne er udstyret med flere hundrede milliarder parametre og (sandsynligvis) trænet på trillioner af tokens, dvs. ord eller orddele. Men denne 'more is more'-til-gang er muligvis blevet disruptet fra kinesisk hold, idet soft-warevirksomheden *DeepSeek* i begyndelsen af året udsendte en model, der synes at kunne behandle data mere effektivt og derfor kan nøjes med en brøkdel af de amerikanske modellers dataforbrug. Hvis eksemplet med *DeepSeek* viser sig at være en (tidlig!) indikation på udviklingens næste fase, altså at fo-kus flyttes fra *mere* data til *bedre* data, betyder det jo, at den sprogteknologiske værdi af Det Danske Sprog- og Litteratursel-skabs filologiske data forhøjes. For snart otte år siden insiste-

rede den digitale litterat Andrew Piper på, at man metodisk set bør »tænke småt, før man tænker stort« – at man får mikroperspektivet på plads, før man bevæger sig til makroperspektivet. Man kan håbe, at samme logik bliver gældende for den teknologiske udvikling. Selvom sprogmodellernes datasult nok aldrig vil kunne stilles af den mængde tekst som fx Holberg- eller Brandes-udgaverne indeholder, er det trods alt lovende, at det måske fremover ikke kun gælder kvantitet, men også kvalitet.

Og til sidst: En anden – og mindre spekulativ – vinkel på problemstillingen om datakvalitet vedrører den kulturelle værdi, som forfinede og fejlminimerede filologiske data tilføjer sprogmodellerne. Der bliver talt meget om den generative AI's forskellige bias, altså at sprogmodellerne på baggrund af deres træningsdata (uforvarende) bliver anglomane imperialister, der hverken besidder sproglig eller kulturel *fingerspitzengefühl* uden for en amerikansk kontekst. Her kan de filologiske forfatterskabsudgaver så vel som de øvrige data, der produceres på landets kultur- og forskningsinstitutioner, bidrage væsentligt til, at AI-teknologien også afspejler dansk sprog- og kulturhistorie samt ikke mindst kan benyttes til udforskningen heraf.

Jens Bjerring-Hansen og Alexander Conroy

Arkiv for Dansk Litteratur

Redaktion: Jesper Gehlert Nielsen

Samarbejdspartner: Det Kgl. Bibliotek

Finansiering: Det Elektroniske Forskningsbibliotek, Kulturnet Danmark, Det Kgl. Bibliotek og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab

Arkiv for Dansk Litteratur (tekster.kb.dk/adl) er et websted, der giver adgang til den klassiske danske litteratur. 78 forfatterskaber – fra 1100-tallets Saxo til Gustaf Munch-Petersen (1912-1938) – er lagt ud i fortrinsvis tekstkritiske og kommenterede (DSL-)udgaver, dels i faksimileversion, dels i søgbar tekstversion. Til forfatterskaberne knytter sig et forfatterportræt med orientering om biografiske forhold, centrale værker og temaer, værkernes modtagelse og efterliv samt en bibliografi. Til sammen en digital litteraturhistorie på ca. 2.100 bogsider.

Arkiv for Dansk Litteratur blev oprettet i begyndelsen af 2000-tallet, hvor der blev arbejdet intensivt på at etablere det digitale arkiv. Efter etableringen faldt det redaktionelle aktivitetsniveau markant, og i den følgende årrække befandt sitet sig (teknisk og redaktionelt) i et dødvande.

I begyndelsen af 2013 tog Det Danske Sprog- og Litteraturselskab og Det Kgl. Bibliotek (først uafhængigt af hinanden, siden som fælles ind-

sats) initiativ til et fornyet samarbejde om *Arkiv for Dansk Litteratur*. Det Kgl. Bibliotek afsatte midler til det indledende arbejde, og der blev nedsat en projektgruppe bestående af medarbejdere fra Det Kgl. Bibliotek og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Gruppen skulle med afsæt i bl.a. gennemføre interviews og analyser finde frem til, hvordan det nye *Arkiv for Dansk Litteratur* teknisk og funktionelt skulle indrettes. Fokus var i denne fase kun i begrænset omfang på at tilføje nyt materiale til sitet, da der ikke var afsat midler hertil. Arbejdet med at definere og siden udvikle det nye site blev påbegyndt i 2014 og fortsatte i de følgende år med en del afbrydelser undervejs. En ny og mere teknisk udviklet version (3.0) blev i september 2020 lanceret som en del af Det Kgl. Biblioteks tekstbase på adressen: tekster.kb.dk/adl. Arbejdet har siden ligget stille.

Den Danske Begrebsordbog

Redaktion: Sanni Nimb (projektleder), Agnes Aggergaard Mikkelsen og Nathalie Hau Sørensen i samarbejde med redaktionen for *Den Danske Ordbog*

Tilsynsførende: Jens Bjerring-Hansen, Dorte Duncker og Eva Skafte Jensen

Finansiering: Carlsbergfondet

I december 2024 blev *Den Danske Begrebsordbog* som forskningsressource (*Web-DDB*) lanceret på hjemmesiden *webddb.dsl.dk*. På siden kan man slå ord og udtryk op og downloade ordforrådet i det eller de afsnit som det optræder i. Ordene i afsnittet kan desuden suppleres med oplysninger fra andre ordbøger, fx etymologiske oplysninger, valensmønster og ontologisk type. Tilføjjelsen af oplysninger er mulig fordi alle ord i *Begrebsordbogen* på betydningsniveau er sammenkoblet med dels *Den Danske Ordbog*, dels en række sprogteknologiske ordbøger som Det Danske Sprog- og Litteraturselskab gennem en årrække har udarbejdet i samarbejde med Center for Sprogteknologi på Københavns Universitet. Det gælder fx det danske WordNet *DanNet* og *COR-SEM* (*corsem.dsl.dk*).

Forskningsressourcen kan anvendes til lingvistiske og leksikografiske undersøgelser

der tager udgangspunkt i betydning. Ligeledes kan strukturen med grupper, undergrupper og nøgleord anvendes i sprogteknologisk forskning. Den udnyttes fx i arbejdet med at etablere datasæt der kan anvendes til at evaluere sprogmodellers forståelse af dansk (se projektet *Compiling a Danish Benchmark Dataset*, s. 52). Man får adgang til hjemmesidens indhold ved at rette henvendelse til redaktionen og beskrive sit forskningsformål.

Sammenhængen mellem *Begrebsordbogen* og *Den Danske Ordbog* udnyttes allerede i funktionen *Ord i nærheden*, som er integreret i *ordnet.dk/ddo*. Funktionen viser grupper af betydningsmæssigt beslægtede ord ved de fleste opslagsord (funktionen kan fx ses under hhv. verbet *køre* og substantivet *pille* på *ordnet.dk/ddo*). I hvert enkelt tilfælde beregner en algoritme ud fra strukturen i *Begrebsordbogens* XML-manuskript hvilke ord der skal vises.

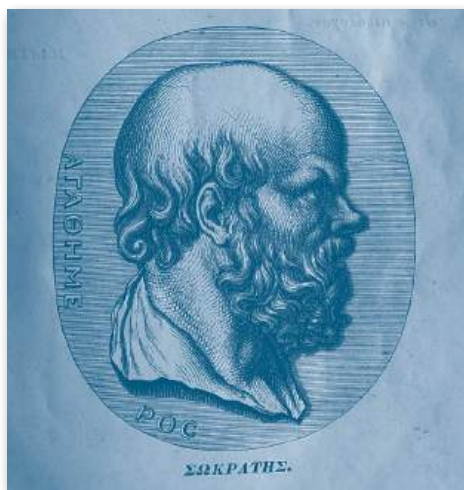
De 22 kapitler og 888 afsnit i versionen på *webddb.dsl.dk* indeholder samlet mere end 220.000 ord og udtryk, og mere end 90.000 opslagsord i *Den Danske Ordbog* er repræsenteret.

C. Berg: Græsk-Dansk Ordbog

Redaktion: Finn Gredal Jensen (projektleder) og Chr. Gorm Tortzen
It: Nicolai Hartvig Sørensen (*ordnet.dk*) og Thomas Troelsgård
Korrektur: Hans Ørbæk
Studentermedhjælp: Jakob Hasselager
Konsulenter: Marie Bilde Rasmussen og Birgit Anette Rasmussen
Tilsynsførende: Sten Ebbesen og Liisa Deth Theilgaard
Finansiering: Augustinus Fonden og G.E.C. Gads Fond

I 1800-tallet udkom flere græsk-danske ordbøger (Arnesen 1830, Berg 1864, Berg 1885), alle beregnet på gymnasieskolens og universitetets undervisning i oldgræsk.

Den sidste udgave af Berg er blevet den dansk-norske standardordbog og er genoptrykt adskillige gange. Bergs ordbog blev til i den grundige tyske ordbogstradition, som alle moderne ordbøger er udsprunget af. Førsteudgaven er mere omfangsrig end andenudgaven, som nu har tjent skole og universitet godt i 130 år. Ordbogen bruges i dag dels i

gymnasiet, dels på universiteterne af studerende i græsk, latin, oldtidskundskab, klassisk arkæologi, teologi og religionshistorie, foruden i en række andre fag, herunder filosofi.

Imidlertid har Gyldendal besluttet ikke mere at genoptrykke ordbøger, og forlaget finder, at Bergs ordbog ej heller har kommerciel interesse på de digitale medier. Dette ville betyde, at man blandt danske elever og studerende herefter ville være henvist til fx græsk-engelske ordbøger. Al pædagogisk erfaring viser, at det er vanskeligere at lære et fremmed sprog gennem et andet. Desuden kan oversættere og andre, der arbejder med oldgræsk og dansk, have god brug for en pålidelig ordbog med mange synonymer.

Ved årsmødet i 2003 fik bestyrelsen bemyndigelse til at indlede et samarbejde med det italienske forlag Loescher om en fordanskning af den netop udgivne græsk-italienske ordbog, der som den første i verden var digitalt baseret. Samarbejdet måtte af forskellige årsager opgives, men i mellemtiden har teknologiske fremskridt gjort det muligt at digitalisere ældre ordbøger, som derved får nyt liv. På baggrund af en bevilling fra G.E.C. Gads Fond blev der arbejdet videre på forundersøgelserne.

Med en bevilling fra Augustinus Fonden blev Bergs ordbog (førsteudgaven) digitaliseret i perioden 2019-2021. Ordbogen findes på adressen

ordnet.dk/gdo. Efter lanceringen i 2022 udestår der stadig en sidste korrektur, hvoraf over halvdelen er læst, men rettelserne kun delvis indført. En studentermedhjælp bistår nu med indføring af rettelser.

Tore Røvs Kristoffersen, cand.mag. i klassisk græsk og indoeuropæisk, er færdig med at udarbejde etymologier til et større udvalg af artikler i Bergs ordbog. Han har selv sørget for sin finansiering. Disse etymologier vil indgå som en ressource i den digitale ordbog og blive vist som en særlig rubrik under artiklerne. Birgit Anette Rasmussen, professor i indoeuropæisk ved Københavns Universitet, er konsulent. Tilsynet er orienteret om dette delprojekt, men der mangler en endelig godkendelse før etymologierne kan offentliggøres i en ny opdatering.

Anders Bording: Samlede Skrifter

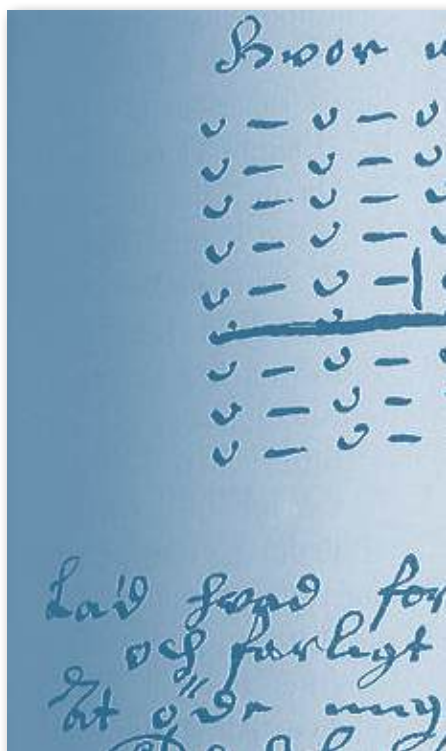
Redaktion: Erik Sønderholm †, Paul Ries † og Mikkel Lund i samarbejde med Sebastian Olden-Jørgensen

Tilsynsførende: Ole Feldbæk † og Steffen Heiberg

Finansiering: Carlsbergfondet og Statens Humanistiske Forskningsråd

Da Peder Terpager og Hans Gram med støtte fra Frederik Rostgaard i 1735 udgav *Anders Bordings Poëtiske Skrifter* I-II, lod de hans digte og versificerede månedsavis, *Den Danske Mercurius*, fremtræde i det 18. århundredes sprogdragt, ligesom Hans Gram forsøgte at gøre værkerne tilgængelige for »enhver vittige Læsere« ved at forsyne dem med »fornødene Opliusninger ved flere stæder, hvor Meeningen formedelst visse Historiske Omstændigheder er ikke lige klar for alle, i det mindste ikke saa aabenbar, som den var paa de Tider, da Versene skreves«.

Hvor Erik Sønderholm udgav og kommenterede Anders

Bordings digte, og Paul Ries' faksimilegengivelse af *Den Danske Mercurius* automatisk genskabte avisen, arbejdes der nu på det fjerde bind, kommentaren til *Den Danske Mercurius*. Formålet med kommentaren er at anskueliggøre det sproglige, geografiske, biografiske og alment kulturelle indhold i *Den Danske Mercurius* for en nutidig læser. Dertil vil en tekstkritisk udgave af *Den Danske Mercurius* indgå i bindet.

Arbejdet med kommentaren til *Den Danske Mercurius* blev påbegyndt i sommeren 2023, og kommentaren forventes udgivet i efteråret 2025.

Udkommet:

Anders Bording: *Digte* (1984)

Anders Bording: *Den Danske Mercurius* (1984)

Kommentar til Anders Bordings digte (1986)

Dansk Litteraturhistorisk Bibliografi

Udgiver: Lasse Seistrup Holst

Studentermedhjælp: Oliver Svejdal Bernsen

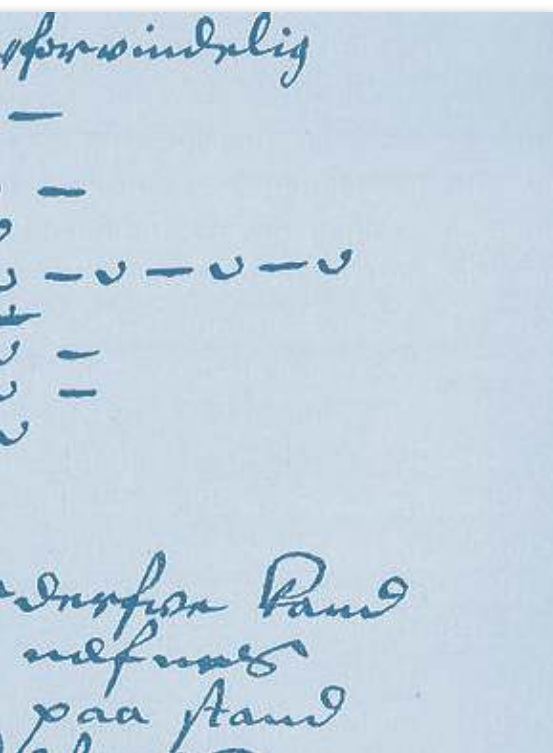
Tilsynsførende: Jeppe Barnwell og Holger Berg

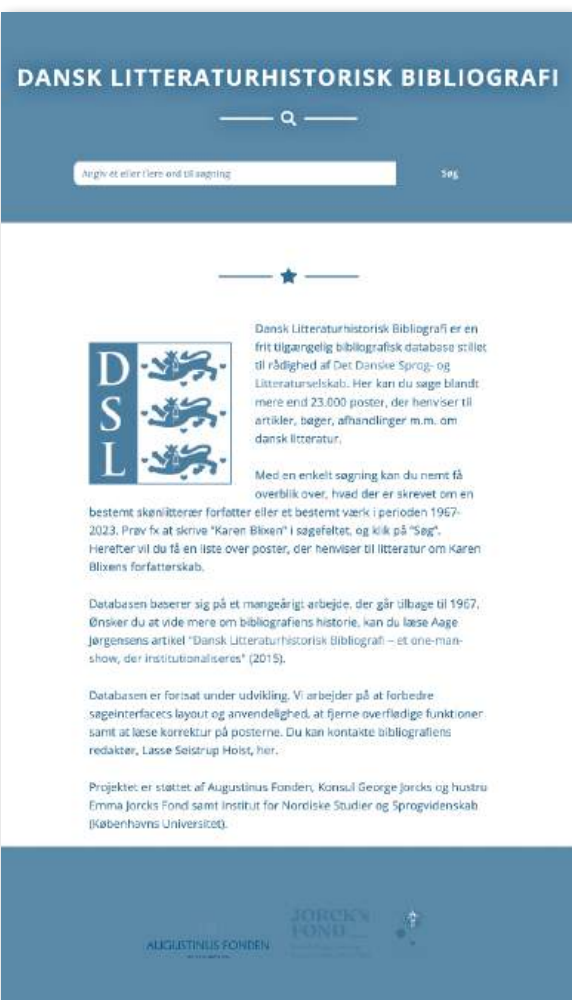
Finansiering: Augustinus Fonden, Konsul George Jorck og Hustru Emma Jorck's Fond samt Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab (Københavns Universitet)

Dansk Litteraturhistorisk Bibliografi er en vigtig digital ressource, ikke mindst for danskstuderende og gymnasieelever samt for disse gruppers lærere, der kan henvise til bibliografien som et pålideligt internetsted at finde sekundærlitteratur til studiet.

Bibliografien blev påbegyndt af Aage Jørgensen i 1967 og vedligeholdt af ham frem til 2014, til dels for en bevilling fra Statens Humanistiske Forskningsråd. I 1989 udsendte Dansklærerforeningen en kumuleret udgave af bibliografien 1967-1986 i bogform, men vedblev at udgive opdateringer i tidsskriftet *Dansknoter* frem til 2004. I 2014 overtog Det Kgl. Bibliotek arbejdet med bibliografien og videreførte den som en delbase i bibliotekets katalog til og med 2017. I 2015 udkom endnu en kumuleret bogudgave, der indeholdt poster for perioden 2000-2014. Efter 2017 blev bibliografien ikke ajourført.

I 2018 tog Erik Skyum-Nielsen og Johnny Kondrup initiativ til en genoptagelse af arbejdet som et samarbejde

mellem Det Kgl. Bibliotek, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab ved Københavns Universitet og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. I slutningen af 2021 meddelte biblioteket dog, at man alligevel ikke så sig i stand til at hoste bibliografien.

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab har påtaget sig at videreføre bibliografien i samarbejde med Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, og selskabet har fået overdraget ejendomsretten til bibliografien samt data og metadata omkostningsfrit af Det Kgl. Bibliotek.

I første omgang skulle bibliografien ajourføres for

perioden 2018-2022. Denne opgave blev lettet betragteligt af, at Aage Jørgensen stillede ni bibliografier, som han havde udarbejdet siden 2018, til rådighed for projektet. Det drejer sig om bibliografier over St.St. Blicher, N.F.S. Grundtvig, H.C. Andersen, J.P. Jacobsen, Johs. V. Jensen, Jeppe Aakjær, Karen Blixen, Kaj Munk og Klaus Rifbjerg.

Bibliografien er blevet opdateret for perioden 2018-2022, og den nye version blev offentliggjort i august 2023. Den kan tilgås på siden bibl.dsl.dk/dlb. Der arbejdes på at forbedre søgegrænsefladens layout og anvendeligheden af databasen samt på at fjerne overflødige funktioner på siden.

Desuden har DBC Digital (tidligere Dansk Bibliotekscenter) gjort *Dansk Litteraturhistorisk Bibliografi* tilgængelig i den nye version af bibliotek.dk, hvilket forhåbentlig kan medvirke til, at bibliografien når flere brugere (bibliotek.dk/artikel/dansk-litteraturhistorisk-bibliografi/261).

Bibliografiens drift er sikret til og med 2025 takket være en årlig bevilling fra Københavns Universitet på 50.000 kr., og der arbejdes for tiden på at ajourføre den for 2023.

Dansk Sproghistorie

Redaktion: Laurids Kristian Fahl (projektleder), Ebba Hjorth (projektleder), Birgitte Jacobsen, Henrik Galberg Jacobsen, Bent Jørgensen og Merete K. Jørgensen
Tilsynsførende: Bente Holmberg og Allan Karker †
Finansiering: Carlsbergfondet og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab

Dansk Sproghistorie er publiceret som et 6-bind bogværk (i alt godt 2.600 sider) suppleret med en webside. Bogværket er udgivet i samarbejde med Aarhus Universitetsforlag.

Første bind, *Dansk tager form*, indeholder følgende hovedafsnit: *Kilderne, Historie og sprog, Sprogbeskrivelser* samt *Skrift*. Bind 2, *Ord for ord for ord*, har hovedtemaerne *Ortografi, Tegnsætning, Udtale, Ordforråd* og *Ord fra andre sprog*. Bind 3, *Bøjning og bygning*, fortsætter de klassiske sproghistoriediscipliner med *Bøjning* og *Syntaks*. Desuden behandles *Dialekter* og *Sociolekter*. I fjerde bind, *Dansk i brug*, er afsnittene *Lov, bibel og salmer, Viser, sange og ord-sprog, Sprog og medier*, og der afsluttes med *Dannelse og uddannelse*. Bind 5, *Dansk i samspil*, beskriver *Dansk i*

Verden og *Andre sprog i Danmark*. Bind 6, *Forfatternes dansk*, afslutter værket med afsnittene *Sprog og stil* samt *Forfattersprog*.

Websiden (dansksproghistorie.dk) rummer dokumentations- og illustrationsmateriale der af pladshensyn har måttet udelades af bogen, og webmediets særlige muligheder for lyd- og billedoptagelser udnyttes.

Jørgen Sparre har stået bag bøgernes grafiske udformning, mens forlagsredaktør Anette Stoffersen – i samarbejde med redaktionen, og blandt meget andet – har været taget den omfattende billedredaktion.

Den manuelle udarbejdelse af et digitalt emneregister har måttet opgives. I sam-

arbejde med *ordnet.dk*-redaktionen planlægges nu i stedet en 'intelligent frittekstsøgning' i de 6 bind, som bl.a. skal trække på en række af Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs ordbogsressourcer. Der er indgået et samarbejde med det digitale bureau Dwarf, og arbejdet forventes afsluttet i 2025, hvorefter det vil kunne tilgås fra *dansk-sproghistorie.dk*.

Udkommet:

Dansk Sproghistorie

Bind 1: *Dansk tager form* (2016)

Bind 2: *Ord for ord for ord* (2018)

Bind 3: *Bøjning og bygning* (2019)

Bind 4: *Dansk i brug* (2020)

Bind 5: *Dansk i samspil* (2021)

Bind 6: *Forfatternes dansk* (2022)

Danske Klassikere

Redaktion: Jesper Gehlert Nielsen

(projektleder) og Monica Wenusch

Studentermødning: Oliver Svejdal

Bernsen og Sophie Dyrekær Gudsøe

Klassikerudvalg: Johnny Kondrup,

Jesper Gehlert Nielsen, Ursula Andkjær

Olsen, Simon Pasternak og Kathinka

Skriver

Finansiering: Statens Kunstfonds

Projektstøtteudvalg for Litteratur

(frem til 2024)

Danske Klassikere er en fortløbende serie af litterære hovedværker, der spænder over de sidste fire århundreder – foreløbig fra Thomas Kingo (1634-1703) til Anders Bodelsen (1937-2021). Der er udgivet flere end 100 titler i serien, hvis formål er at give læseverdenen mulighed for at erhverve billige, holdbare og pålidelige udgaver, hvor teksterne er gennemgået kritisk og forsynet med oplysende punktkommentarer og efterskrifter. Titlerne udgives i kommission hos Gyldendal og lagerføres i 15 år.

Danske Klassikere omfatter en række hovedstykker i den danske digtekunsts historie – og nogle, som burde være det. Serien udgøres således ikke kun af guldrandede glansnumre, men også af værker, der i dag er ukendte, selv om de i samtiden nød

ganske stor anerkendelse.

Hovedvægten i titlernes antal ligger på 1800-tallet, især på de sidste årtier, mens titlerne fra før 1800 er langt færre.

Serien omfatter tillige værker fra efter 1920, og det er redaktionens ønske, at titler fra det 20. århundrede med tiden vil udgøre en markant del af *Danske Klassikere*. Ikke kun ud fra litteraturhistoriske kriterier, men mest af alt fordi bøgerne er værd at læse, har en kvalitet, der gør dem til en oplevelse for læsere netop nu, samtidig med at de gør indtryk som stemmer fra en anden tid.

Redaktionens arbejde har også i det forløbne år været koncentreret om afviklingen af igangværende udgivelsesprojekter. Blandt de kommittede titler i serien er for tiden en lille overvægt af titler fra det 20. århundrede. Næste planlagte udgivelse bliver Frank Jægers tidlige digtsamlinger fra Farumperioden: *Dyde digte* (1948), *Morgenens trompet* (1949), *De 5 aarstider* (1950) og *Tyren* (1954). Herefter følger Knud Sønderbys samlede essays, Christian Winthers *Fire Noveller* (1843) og *Digtninger* (1843), M.A. Goldschmidts *En Jøde* (1845)

samt Karin Michaëlis' to romaner *Barnet* (1902) og *Lillemor* (1902). Arbejdet med Harald Kiddes *Helten* (1912) og Martin A. Hansens *Løgneren* (1950) er i gang, men værkerne forventes ikke udgivet de første år.

En række genoptryk af udsolgte Gyldendal-titler er under forberedelse, i første omgang Hans Scherfigs *Det forsømte Foraar* og Tom Kristensens *Hærværk*, siden J.P. Jacobsens *Niels Lyhne*, Hans Kirks *Fiskerne* og Tove Ditlevsens *Barndommens Gade*. Genoptryk (og grafisk relancering) af ældre titler fra tiden hos Borgens Forlag vil i de kommende år primært blive fokuseret på kvindelige forfattere: Mathilde Fibigers *Clara Raphael · Minona*, Marie Bregendahls *En Dødsnat* og Amalie Skrams *Constance Ring*, men også titler som J.P. Jacobsens *Fru Marie Grubbe* og St.St. Blichers *Noveller* har høj prioritet. På grund af de mange titler i arbejde har redaktionen været tilbageholdende med at sætte nye titler på programmet, men der arbejdes på aftaler om udgivelse af titler af Knut Hamsun, William Heinesen og Adda Ravnkilde.

Den Danske Ordbog

Redaktion: Kirsten Lundholm Appel, Laurids Kristian Fahl (projektleder), Ida Flörke, Jonas Jensen, Henrik Lorentzen, Sanni Nimb, Andrea Stengaard, Nicolai Hartvig Sørensen, Nathalie Hau Sørensen, Lars Trap-Jensen og Thomas Troelsgård
Studentermedhjælp: Jakob Hasselager og Agnes Aggergaard Mikkelsen

Tilsynsførende: Dorte Duncker, Liisa Deth Theilgaard og Peter Zeeberg

Finansiering: Carlsbergfondet og Kulturministeriet

Den Danske Ordbog har udviklet sig til at være danskerens foretrukne websted når de har brug for at konsultere en moderne dansk betydningsordbog. Ordbogen er den eneste frit tilgængelige netordbog af denne slags og er den brugerne først støder på når de søger efter et ord ved hjælp af Google.

Siden lanceringen på nettet i 2009 har ordbogen haft stigende trafiktal, som har placeret *Den Danske Ordbog* stabilt blandt de mest besøgte danske hjemmesider på kulturområdet. Grundet GDPR-reglerne samt reglerne for indsamling af de cookies der gør det muligt at aflæse trafikken på *Den Danske Ordbog*, har det gennem en periode ikke været teknisk muligt at måle antallet af besøgende. I januar 2025 har der dog endelig vist sig en mulighed for atter at kunne slå tracking til, sådan at det forventes at det fra årsberetningen 2025-2026 atter vil være muligt at kunne afrapportere pålidelige trafiktal.

På de indre linjer har redaktionen brugt store dele af det forgangne år på – i samarbejde med direktion og bestyrelse – at forberede en kampagne for en varig og fuld finanslovsbevilling. Dels er den nuværende bevilling utilstrækkelig hvis *Den Danske Ordbog* skal kunne holdes videnskabeligt ajour. Dels stopper Carlsbergfondets mangeårige og generøse støtte med udgangen af 2025, idet fondet ikke ser det som sin opgave at støtte langvarig drift af redaktionelt arbejde og aktiviteter uden tidsmæssig afgrænsning. I 2026 har ordbogen således kun Kulturministeriets delvise finanslovsbevilling på 1,5 mio., og i 2027 står ordbogen helt uden finansiering. Der arbejdes på at Kulturministeriet vil påtage sig opgaven med at sikre at *Den Danske Ordbog* også fra og med 2026 kan videreføres og holdes ajour som Danmarks betydningsordbog par excellence.

Opdateringen i juni 2024 stod i revisionens tegn, idet i alt 934 eksisterende ordbogsartikler i *Den Danske Ordbog* blev revideret, mens 11 nye opslagsord blev tilføjet.

Det løbende revideringsarbejde består bl.a. i at opdatere definitioner der ikke læn-

gere er tidssvarende, tjekke encyklopædiske oplysningers aktualitet og supplere artikler uden eller med kun ét forholdsvist ældre teksteksempel med et eller flere af nyere dato, ligesom der justeres på oplysninger om valør, ungdomssprog m.m. De vigtigste kilder til revideringsarbejdet, herunder tilføjelse af nye betydninger og faste udtryk, er henvendelser fra ordbogens mange brugere, analyse af nyt materiale i ordbogens korpus og endelig afsnittene i *Den Danske Begrebsordbog* (se s. 17), idet det tilstræbes at de to ordbøger dækker samme ordforråd.

Den vanlige opdatering i november i forbindelse med Bogforum måtte i 2024 udskydes af hensyn til Dansk Sprognævns nye retskrivningsordbog, som udkom den 18. november. Arbejdet med at bringe *Den Danske Ordbog* i overensstemmelse med de officielle retskrivningsregler bliver i stedet offentliggjort ved en opdatering i foråret 2025, hvor ordbogen suppleres med i alt 351 nye opslagsord, mens 293 eksisterende ordbogsartikler revideres, bl.a. som følge af ændringer i den nye retskrivningsordbog.

I det forgangne år har redaktionen også arbejdet vi-

dere med og kan nu snart afslutte indtalingen af nye lydfiler til godt 13.000 opslagsord, et arbejde der blev muliggjort af den ekstrabevilling fra udlodningsmidlerne som omtales i årsberetningen 2023/2024. I forlængelse heraf afholdt redaktionen i november 2024 et seminar om lydskriften i *Den Danske Ordbog*. Da både dansk udtale og den fonetiske praksis har ændret sig siden ordbogens lydskriftspraksis blev grundlagt i 1990'erne, var for-

skellige interesser blev indbudt til at drøfte hvordan ordbogens lydskrift evt. ville kunne forbedres. Den gennemgribende revision af de redaktionelle retningslinjer er fortsat i god gænge. Det er et stort arbejde, som kræver mange redaktionelle drøftelser. Arbejdet med at bringe retningslinjerne i overensstemmelse med gældende praksis vil dog – når det er tilendebragt – være en uundværlig hjælp for redaktionen i årene fremover, ikke mindst for evt. nye redaktører.

I 2024 igangsatte redaktionen forundersøgelsen *DDO for flere* for at blive klogere på hvor tilgængelig og forståelig ord-

bogen er for udvalgte brugergrupper, nemlig børn og unge, lørnere samt voksne med læse- og skrivevanskeligheder. Forundersøgelsens resultater er blevet præsenteret i en intern rapport, der har karakter af et idékatalog. Der er nu nedsat en styregruppe hvis opgave er at videreføre arbejdet og tage stilling til hvordan *Den Danske Ordbog* kan gøres endnu mere tilgængelig for flere brugere.

Levering, opmærkning og klargøring af korпустekster er også forløbet planmæssigt i det forgangne år, og der er lagt nye tekster med i alt 23 mio. ord ind i den redaktionsinterne version af korpusværktøjet CoREST. Som noget nyt er korpus desuden blevet udbygget med litterære tekster i form af Peter Seebergs forfatterskab (se s. 35), samtidig med at redaktionen også arbejder på indlemmelse af flere typer af tekster, bl.a. fra *Lex, Danske Taler* samt et korpus bestående af tekster fra internetfora. Herudover har redaktionen – i samarbejde med *ordnet.dk*-redaktionen – arbejdet med udvikling af algoritmer og værktøjer til forbedring af lemmasektionen, dvs. valg af egnede ord der endnu ikke findes i ordbogen.

På *Den Danske Ordbogs* forside er elementerne *Dagens ord* og *Sprogligt* blevet vedligeholdt dagligt henholdsvis ugentligt. Siden 1. januar 2021 genbruges *Dagens ord* fra 2020 idet der også fore-

tages løbende udskiftning af dele af materialet.

Redaktørerne optræder jævnligt i offentligheden, fx med foredrag og som medvirkende i DR's sprogprogram *Klog på Sprog* på P1. Desuden opleves betydelig medieinteresse i forbindelse med opdateringerne af *Den Danske Ordbog*, hvor redaktørerne typisk medvirker i radio- og tv-indslag samt bidrager til avisartikler. Herudover optrådte to af redaktørerne på Bogforum lørdag den 2. november med et indslag om »Sproget i brug«, om det at beskrive en sprogbrug i konstant forandring. Endnu engang et velbesøgt arrangement, som denne gang blev modereret af DR's Adrian Lloyd Hughes. *Den Danske Ordbogs* redaktører deltager i det omfang det er muligt, i videnskabelige konferencer, symposier m.v. I beretningsåret har redaktionen således været stærkt repræsenteret ved LREC 2024 i Torino, EURALEX 2024 i Cavtat/Dubrovnik, MUDS 12 i Århus, Sprogteknologisk konference i København og Nordisk forening for leksikografis symposium i Oslo.

Hertil kommer at flere af ordbogens redaktører indgår i andre af selskabets projekter. Derved sikres at erhvervet viden og kompetencer kommer andre projekter til nytte, og at valgte it-løsninger er kompatible og omkostningseffektive. Ligeledes deltager flere redaktører i det sprogteknologiske samarbejde *Compiling*

a Danish Benchmark Dataset (se s. 52) og COST-aktionen (i EU-regi) *European Network On Lexical Innovation (ENEO-LI)*.

Ud over forskningssamarbejder bidrager redaktionen til udviklingen af dansk sprogteknologi ved at stille resurser baseret på ordbogs- og korpusdata til rådighed for såvel forskning som private virksomheder og andre interesserede. På sitet *korpus.dsl.dk* kan brugere få adgang til selskabets sprogteknologiske resurser og anvende dem på vilkår som er specificerede i de dertil knyttede licenser. Redaktionen samarbejder også fortsat med Center for Sprogteknologi (Københavns Universitet) og Dansk Sprognævn om den årlige opdatering af *ordregister.dk* og *COR.SEM*.

Den Danske Ordbog er en del af Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs ordbogsplatform, *ordnet.dk* (se s. 31), der p.t. er under migrering til en ny platform som skal samle alle selskabets onlineordbøger på samme domæne. Det forventes således at *Den Danske Ordbog* i løbet af 2025 vil kunne opleves i nye bruger- og mobilvenlige klæder.

Dagens ord

bly *adjektiv*
meget tilbageholdende og genert, især med hensyn til kærlighed og erotik

© Den Danske Ordbog

Et pangram er en sætning der indeholder alle alfabetets bogstaver. Ifølge Wikipedia er Kenneth Rosenkilde optaget i Guinness rekordbog med dette eksemplar: 'Høj bly gom vandt fræk sexquiz på wc' hvor hvert bogstav kun optræder én gang. Men det er ikke et krav. Prøv selv!

Diplomatarium Danicum og Danmarks Riges Breve

Redaktion: Markus Hedemann (seniorredaktør), Anders Leegaard Knudsen (seniorredaktør fra 1. august 2025) og Mia Münster-Swendsen (konsulent)

Tilsynsførende: Bent Jørgensen, Bjørn Poulsen, Chr. Gorm Tortzen og Helle Vogt

Finansiering: A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal og Carlsbergfondet

Ved et middelalderligt diplom forstås enhver form for rets-stiftende dokument. Materialet er omfattende og forskelligartet: Det dækker alt fra kortfattede registraturer af tabte diplomer (som regel vedrørende jordegods) på en linje eller to til vidtløftige paveskrivelser, domme og traktater. Diplomerne giver et fantastisk indblik ikke bare i retshistorie og politisk historie, men også i økonomiske og mentale strukturer. Diplomerne er således uomgængelige kilder til Danmarks middelalderlige historie og sprog.

Diplomatarium Danicum har som projekt eksisteret si-

den 1932. Den trykte del udgør 35 tekstbind og 35 oversættelsesbind dækkende årene 789-1400. Den digitale del, som består af en digitalisering af de trykte bind i kombination med de tekster, der kun blev udgivet online frem til 2020, dækker perioden 789-1439. I beretningsperioden har arbejdet været koncentreret om at tilvejebringe og udgive artikler om udvalgte diplomer. I den forbindelse er der blevet etableret en selvstændig fane, kaldet *Ressourcer*, hvorfra man kan tilgå artikler samt øvrige eksterne ressourcer: tekstnet.dk/books/dipdan/resources. Pt. er fem artikler tilgængelige. I 2025 vil yderligere otte blive udarbejdet, som vil være at finde under *Ressourcer* ved årets udgang.

Gammeldansk Ordbog

Redaktion: Simon Skovgaard Boeck (projektleder) og Marita Akhøj Nielsen
It: Nicolai Hartvig Sørensen (ordnet.dk) og Thomas Troelsgård

Tilsynsførende: Dorthe Duncker, Britta Olrik Frederiksen og Henrik Galberg Jacobsen

Finansiering: Kulturministeriet og Velux Fonden

Gammeldansk Ordbog er en ordbog over middelalderens danske sprog. Den dækker perioden fra ca. 1100 til 1515, altså næsten halvdelen af den pe-

riode, hvorfra vi har kilder på dansk. Sproget undergik voldsomme ændringer i løbet af de 400 år, *Gammeldansk Ordbog* dækker, og det er ordbogens ambition at give et indtryk af denne udvikling. Alle bevarede dansksprogede tekster fra middelalderen skal ideelt set behandles i gennemdokumenterede ordbogsartikler, der foruden ordenes betydninger også fremlægger bøjningsformer og stavemåder, gammeldanske og fremmedsproglige paralleller samt fordeling på genrer, perioder og geografiske områder. Ordbogens omfattende seddelsamling er digitaliseret og frit tilgængelig på gammeldansk-seddelsamling.dk.

Arbejdet med *Gammeldansk Ordbog* er midlertidigt stillet i bero.

Latinsk hyrdedigtning i Danmark på Frederik 2.s tid

Udgivere: Trine Johanne Arlund Hass, Karsten Friis-Jensen † og Peter Zeeberg (projektleder)

Tilsynsførende: Minna Skaftte Jensen og Patrick Kragelund

Finansiering: Carlsbergfondet

Tekstkritisk udgivelse med paralleloversættelse, indledning og kommentarer af et repræsentativt udvalg af danske latinsksprogede hyrdedigte fra perioden 1560-1580: Hans Philipsen Pratensis: *Daphnis* (1563), Hans Lauridsen Amerinus: *Ecloga de pacis foedere* (1573), Peder Jacobsen Flemløse: *Ecloga de eclipsi solari* (1574), Zacharias Widing: *Iolas* (1577), Hans Hansen Stage: *Ecloga in obitum Catharinae Hasebard*

(1578) og Niels Pedersen: *Dialogismos* (1580). De oprindelige publikationer skal i alle tilfælde udgives i deres fulde omfang.

De udvalgte værker er alle skrevet inden for Frederik 2.s regeringstid og repræsenterer et bredt spektrum af de temaer der behandles i tidens latindigtning. Udgivelsen vil være den første omfattende moderne udgave af dansk latindigtning fra renæssancen. En enkelt af teksterne, Niels Pedersens *Dialogismos*, er aldrig tidligere behandlet. Det er et hidtil ukendt stykke dansk latinlitteratur, som i 2003 er dukket op i et nordtysk herregårdsbibliotek.

De fleste af teksterne er tilgængelige på latin og i dansk oversættelse som en del af tekstbasen *renaissance-sprog.dk*. Tre af værkerne (Amerinus, Flemløse og Widing) er tilgængelige på *tekstnet.dk* i separate tekst-kritiske udgaver med dansk oversættelse og kommentar. Arbejdet fortsætter.

Musikalske fortolkninger af dansk lyrik

Redaktion: Axel Teich Geertinger, Lasse Seistrup Holst, Bjarke Moe (projektleder) og Jakob Schweppenhäuser

Tilsynsførende: Henrik Lorentzen og Erik Skyum-Nielsen

Finansiering: Carlsbergfondet

Dette projekt eksperimenterer med at sætte danske forfatterskaber i nyt tværestetisk lys. Gennem udforskning af musikalske tonesætninger af dansk lyrik ca. 1800-1920 afsøger projektet nye tværfaglige metoder til at undersøge den gensidige vekselvirkning mellem poesi og musik i dansk litteratur- og musikhistorie. Idet man undersøger forskellige tonesætninger af det samme digt, bliver komponisternes 'læsning' af teksten et receptionshistorisk perspektiv omsat i musik og lyd. Dermed vil projektet give mulighed for at se tidsligt langstrakte perspektiver på forfatternes digte fra en periode på op mod 200 år.

Projektet vil munde ud i en modulerbar og dynamisk internetportal. Der udarbej-

des delbibliografier over tre forfatterskaber (Carsten Hauch, B.S. Ingemann og J.P. Jacobsen) samt digitale udgaver af udvalgte digte og dertil hørende nodeeditioner samt forskningsartikler, der belyser projektets tværfaglige problemstillinger og præsenterer analyser af sammenhængen mellem digt og musik. Det er

tanken at portalen senere kan udvides med flere forfatterskaber, fx Jeppe Aakjær, Emil Aarestrup, H.C. Andersen, Holger Drachmann og Johannes V. Jensen.

Projektet er påbegyndt i august 2023 og strækker sig over 2½ år.

ordnet.dk

Udvikling: Nathalie Hau Sørensen og Nicolai Hartvig Sørensen (projektleder)
Tilsynsførende: Jørg Asmussen og Holger Berg

Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs ordbogsplatform er den tekniske løsning selskabet benytter til at udgive alle ordbogsressurser digitalt. Ordbogsplatformen består af to overordnede dele: En såkaldt *backend* og flere *frontends*, hvor den mest synlige er de forskellige ordbogers hjemmesider.

Platformens *backend* sørger for at konvertere ordbogernes meget forskellige lagringsformater til et ensartet format som er skræddersyet til hurtige opslag, sender ordbogsartiklerne til en database og sørger for at stille et forenklet søgesprog (en API) til rådighed for andre it-systemer, fx hjemmesider og app'er.

Platformens *frontends* er de forskellige grænseflader som brugerne ser. Grænsefladerne sørger for at oversætte en brugers søgning til backendens søgesprog og for at præsentere en eller flere ordbogsartikler på skærmen. Med til en frontend hører også håndtering af diverse formidlende tekster, nyheder om ordbogen etc.

Ordbogsplatformen har ikke sin egen finansiering, men det overordnede arbejde stykkes sammen af selskabets mange forskellige ordbogsprojekter.

Den første ordbog, *Ord-*

bog over det danske Sprog, gik i luften i 2005, og platformen har fungeret stort set uændret siden 2009 da *Den Danske Ordbog* blev tilføjet, begge på domænet *ordnet.dk*. Yderligere syv ordbøger blev efterfølgende føjet

2023 gjort det muligt at inddrage eksterne konsulenter til at give forslag til et nyt grafisk design, til den overordnede navigation på *ordnet.dk* – der skal sikre at brugeren ikke mister overblikket over de 12 ordbøger – samt til en

til denne version af platformen, men på deres egne internetdomæner.

I 2019 begyndte arbejdet med en ny løsning for platformens backend, og i 2020 fulgte arbejdet med en ny hjemmesideteknologi, som skulle erstatte både de gamle hjemmesider og apperne. Selskabet valgte samtidig med tiden at samle alle ordbøger på samme domæne, *ordnet.dk*, for at sikre en bedre sammenhæng mellem de sproglige værktøjer og for bedre at kunne udbrede kendskabet til de 'mindre', historiske ordbøger.

En ekstraordinær bevilling fra Kulturministeriet har i

ny måde at foretage søgninger i ordbøger på. I 2024 er der blevet arbejdet med at implementere disse forslag på *ordnet.dk*, og arbejdet fortsætter ind i 2025.

For bedre at kunne udnytte selskabets ordbogsressurser – både de moderne og de historiske – arbejder Thomas Troelsgård løbende på en 'metaordbog' – en tabel der sammenkæder alle ordbøger med danske opslagsord på artikelniveau. Denne samkørte liste af opslagsord gør det fx muligt på en sikrere måde at lede ordbogsbrugerne til relevante ordbogsartikler i andre ordbøger end den man aktuelt søger i. Den nuværen-

de bevilling fra Carlsbergfondet har gjort det muligt at styrke dette arbejde i årene 2023-2025. Der er linket ca. 500 nye artikler fra *Den Danske Ordbog*. Alle artikler fra *Den Danske Ordbog* til og med seneste opdatering (juni 2024) er hermed indplaceret i Metaordbogen.

For samme bevilling har Thomas Troelsgård tillige kunnet tage fat på arbejdet med at udbygge XML-opmærkningen af de ældre ord-bøger. I XML-data for *Ordbog over det Danske Sprog* er der i årets løb blevet opmærket ca. 1 mio. kildeangivelser. Desuden er betydningsnumrene for førsteleddet i ca. 28.000 sammensætningsartikler blevet opmærket, hvilket muliggør en kommende oprettelse af klikbare henvisninger til relevant betydnings i førsteleddsartiklen.

Ordnet.dk's redaktører indgår desuden i en række andre projekter, blandt andet *Den Danske Begrebsordbogs* webversion *webddb.dsl.dk* (se s. 17) og korpusprojektet *Tekstnet+* (se s. 43).

Henrik Pontoppidans store romaner

Projektleder: Johnny Kondrup

Redaktion: Thomas Hansen (data-behandling), Finn Gredal Jensen, Jesper Gehlert Nielsen (udgaveleder), Kathrine Vig Nielsen og Nathalie De Vallier

Ph.d.-stipendiat: Josefine Hilfling

It-konsulent: Karsten Kynde

Studentermødjhjælp: Sofie Døllner

Tilsynsførende: Per Dahl og Krista Stinne Greve Rasmussen

Finansiering: Carlsbergfondet; et pilotprojekt blev støttet af Aage og Johanne Louis-Hansens Fond og Moth-Lunds Fond

Henrik Pontoppidan (1857-1943) er blandt de betydeligste skønlitterære forfattere i dansk litteraturhistorie. Forfatterskabet udfolder sig i langt overvejende grad i prosaen, og dets ubestridte højdepunkt er de tre store romaner *Det forjættede Land*, *Lykke-Per* og *De Dødes Rige*. De udkom først serielt som selvstændige hæfter eller bind – *Det forjættede Land* i tre bind 1891-1895, *Lykke-Per* i otte bind 1898-1904 og *De Dødes Rige* i fem bind 1912-1916 – og siden i flere stærkt reviderede og forkortede udgaver. De komplicerede udgivelsesforhold kombineret med det store kommentarbehov har betydet, at to af de tre romaner endnu ikke findes i tekstkritiske og kommenterede udgaver.

En sådan tekstkritisk udgivelse må nødvendigvis tage højde for de gennemgribende omarbejdelser fra Pontoppidans hånd. Mens den trykte udgave baserer sig på en

valgt grundtekst og kun vanskeligt og svært overskueligt kan håndtere den massive varians imellem de forskellige udgaver, kan den digitale udgave i princippet rumme alle versioner af værkerne, bringe dem synoptisk, markere forskelle og dermed gøre det muligt at følge Pontoppidans fortløbende arbejde med de store romaner ned til mindste detalje.

I 1997 udgav Det Danske Sprog- og Litteraturselskab og Gyldendal *Det forjættede Land* i en kritisk udgave ved Esther Schat Kielberg og Lars Peter Rømhild. Udgaven, der foruden en fyldig efterskrift, tekstplysninger og punkt-kommentarer indeholdt en

cd-rom (ved Karsten Kynde) med samtlige fem udgaver og muligheder for sammenligning, var tænkt som første titel i en samlet kritisk og kommenteret udgivelse af de store romaner. Den måtte dog på grund af manglende finansiering stilles i bero. Inden da var en stor del af tekstmaterialet indskannet og indledningsvist korrekturlæst. Teksterne kan findes på adressen etxt.dk/pontoppidan/xml.

I 2019 bevilgede Aage og Johanne Louis-Hansens Fond og Moth-Lunds Fond midler til et pilotprojekt, der dels skulle afklare omfanget og kvaliteten af det overleverede tekstmateriale, dels skitsere mulighederne og rammerne for en samlet udgivelse (digital og trykt) af Pontoppidans tre store romaner. Pilotprojektet blev afsluttet i april 2020.

Takket være en bevilling fra Carlsbergfondet har arbejdet på det egentlige udgivelsesprojekt kunnet sættes i gang pr. januar 2023 for en treårig periode. Projektet sigter mod en kritisk digital udgivelse af samtlige af forfatteren reviderede udgaver af de tre romaner med indledninger, punkt-kommentarer og forskellige ressource-tekster, herunder samtlige publicerede forarbejder til de tre romaner samt en tilgængeliggørelse af *Henrik Pontoppidans forfatter-skab. En bibliografi* (2006). Den digitale udgave vil rumme muligheden for en synoptisk visning af tekstkilderne

med markering af samtlige varianter. Det planlægges desuden at lade den digitale udgave følge af en traditionel kritisk og kommenteret bogudgivelse af de tre værker, der imødekommer en bredere læserskares behov med et let reduceret apparat. Et ph.d.-stipendium med tilknytning til projektet udforsker variansen mellem de forskellige versioner af to af romanerne (*Lykke-Per* og *De Dødes Rige*) og vil resultere i en sammenfattende beskrivelse af Pontopidans arbejdsmåde.

Arbejdet med emendering af teksterne er langt. Alle kendte forarbejder til romanerne er behandlet. Der arbejdes på femte udgave (ud af syv) af *Det forjættede Land*, femte udgave (ud af syv) af *Lykke-Per* og fjerde udgave (ud af fire) af *De Dødes Rige*. Sideløbende hermed udarbejdes tekstredigeringer og tilblivelseshistorier. Arbejdet med kommenteringen af de tre romaner er godt i vej, og kommenteringen af første bog af hver af de tre romaner er behandlet af og drøftet med udgavens tilsyn. Efterskrifter til de tre romaner (ved Esther Schat Kielberg, Johnny Kondrup og Rasmus Vangshardt) er udarbejdet og vil blive behandlet af redaktionen i de kommende måneder.

Peter Seebergs forfatterskab. En bibliografi

Redaktion: Jeppe Barnwell

Studentermød hjælp: Lasse Hamann Hansen

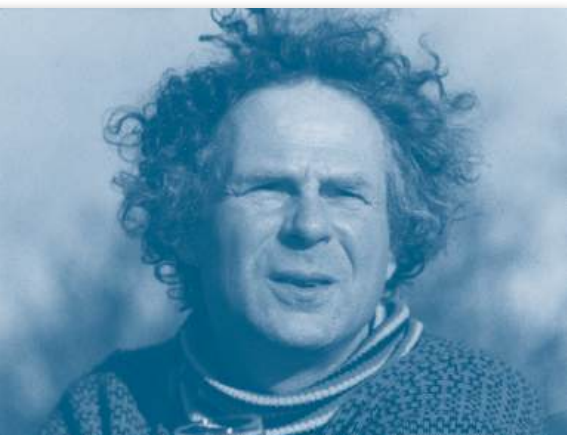
Tilsynsførende: Holger Berg, René Herring og Erik Skyum-Nielsen

Finansiering: Danmarks Innovationsfond og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab

Formålet med projektet er at udarbejde en bibliografi over forfatter og museumsinspektør Peter Seebergs (1925-1999) samlede skøn- og faglitterære produktion.

Seebergs forfatterskab har ikke hidtil været bibliograferet. Der eksisterer enkelte foreløbige registranter over dele af forfatterskabet, men de er meget langt fra at være udtømmende. Som et forarbejde til Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs tekstkritiske udgave af *Peter Seebergs romaner, noveller og kortprosa* er der indsamlet og registreret et omfattende materiale bestående af forfatterens så vidt vides komplette trykte produktion. Det er dette materiale, der skal bearbejdes.

Det indsamlede materiale omfatter ca. 50 selvstændige publikationer og mere end 500 tekster trykt i aviser, tidsskrifter og bøger. Hertil kommer over 200 anmeldelser af Seebergs værker foruden ca. 120 interviews, som omhandler både hans virke som skønlitterær forfatter og hans museumsarbejde. Indsamlingen af materialet er sket på grundlag af en gen-

nemgang af aviser og tidskrifter og en lang række andre kilder suppleret med den store udklipssamling i Peter Seebergs arkiv på Hald Hovedgaard ved Viborg.

Langt størstedelen af de indsamlede tekster har ikke i snæver forstand kunnet defineres som romaner, noveller eller kortprosa og er derfor ikke inkluderet i den tekstkritiske udgave. Det kan fx være erindringsfortællinger, rejseessays, litteraturanmeldelser, debatindlæg og historiske, arkæologiske eller andre museumsrelaterede artikler. Alligevel er der i mange tilfælde tale om særdeles vigtige tekster i forfatterskabet, som foruden at have værdi i sig selv også vil kunne kvalificere forskningen og den bredere forståelse af de mere kendte værker.

Et hovedmotiv i Seebergs forfatterskab handler om at finde det store i det små, og den kunstholdning, som dette motiv indebærer, har været bestemmende for forfatterens publikationspraksis. Gennem alle årene lod Seeberg vigtige tekster trykke i ganske traditionelle medier, fx i alma-

nakker og kunstkataloger og i fagblade som *Jydske Dragonregiments blad*, *Tandlægebladet* og *Værn om synet*.

Udfordringen ved denne særprægede publikationspraksis er, at det kan være svært for nutidens læsere at finde frem til mange af de vigtige tekster. En stor del af teksterne er som følge heraf så godt som ukendte i offentligheden og i forskningen, og behovet for en bibliografi er måske større for Seebergs forfatterskab end for noget andet moderne dansk forfatterskab.

For at læserne skal kunne orientere sig i Seebergs værk, vil det være nødvendigt at udpege, hvor og hvordan forfatteren overskrider grænsen mellem det skøn- og faglitterære i sine tekster. Bibliografien vil derfor blive annoteret med ultrakorte forklaringer af hver enkelt tekst, som kategoriserer dens emne og bl.a. placerer den typologisk i forhold til, hvordan og i hvilken grad den bruger fiktion som ressource.

Arbejdet med bibliografien indgår i erhvervs-ph.d.-projektet *Peter Seeberg og fiktionens grænser* ved Det Danske Sprog- og Litteraturselskab og Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet, om samspillet mellem Seebergs skøn- og faglitteratur.

sproget.dk

Redaktion: Laurids Kristian Fahl og Andrea Stengaard (projektleder)
It-udvikling: Nicolai Hartvig Sørensen
Samarbejdspartnere: Michael Nguyen (Dansk Sprognævn)
Tilsynsførende: Jørg Asmussen og Lars Trap-Jensen
Finansiering: Kulturministeriet

På *sproget.dk* finder man vejledning, oplysning og svar på spørgsmål om det danske sprog og sprogforhold i Danmark. Siden tilbyder professionel hjælp i det daglige arbejde for sprogbrugere af alle slags og drives i samarbejde med Dansk Sprognævn.

Fra søgefeltet får man bl.a. adgang til officielle og autoritative ordbøger og opslagsværker: *Retskrivningsordbogen*, *Den Danske Ordbog*, *Ordbog over det danske Sprog* og *Nye ord i dansk 1955 til i dag*. Man finder svar på sproglige spørgsmål stillet til Dansk Sprognævn og til redaktionen bag *Den Danske Ordbog*, oplysninger om retskrivningsregler, typiske sproglige problemer med tilhørende øvelser, nyttige ordlister mv., og man kan gå i dybden med sproglige temaer som *dialekter*, *udtale*, *etymologi*, *ordsprog* m.fl. I små quizzer kan man derudover teste sin viden om typiske retskrivningsproblemer, gamle ord og ord-sprog, pendulord, ord fra vores nabo-sprog mv.

Det forgangne år har atter stået i den nye plat-

forms tegn, og den 23. oktober 2024, på *sproget.dk*'s 17 års fødselsdag, kunne redaktionen endelig klippe snoren over og byde brugerne velkommen til et nyt *sproget.dk*-site. I samarbejde med webbureauet Peytz er *sproget.dk* nu blevet fremtidssikret så man også fremover har pålidelig adgang til viden om dansk sprog. Sitet har generelt fået rigtig god respons fra brugerne. På tegnebrættet for 2025 har redaktionen i tillæg til den almindelige drift og vedligehold af det nye site et ønske om at få udbedret en række mangler og at idéudvikle på nyt indhold til sitet.

Grundet GDPR-reglerne samt reglerne for indsamling af de cookies der gør det muligt at aflæse trafikken på *sproget.dk*, har det gennem en periode ikke været teknisk muligt at måle antallet af besøgende. I januar 2025 er det dog blevet muligt atter at kunne slå tracking til. Trackingløsningen har dog ikke kørt længe nok til at antallet af besøgende på sitet kan aflæses pålideligt for beretningsåret.

På nyhedsfronten har *sproget.dk* det seneste år publiceret knap 80 ny-

heder om alt fra opdateringer af *Den Danske Ordbog* over foredrag om sprogholdninger til nye sprogvidenskabelige studier af såvel latter som opfattelsen af emoji'er.

Sprogprisen.dk – som *sproget.dk* er del af arrangørgruppen bag – blev uddelt på *Sprogdagen* den 21. oktober 2024 på Danmarks Medie- og Journalisthøjskole (DMJX) i København. Årets tema var *Sundhed, sygdom og sprog*. *Sproget.dk*'s tilstedeværelse på sociale medier som Facebook og Instagram har til formål at sprede sproglæde og vække interessen for den gode og inspirerende kommunikation. Dette arbejde er siden det første Facebook-opslag i 2011 i alt væsentligt blevet varetaget af en trofast og hårdtarbejdende stab af

der lægges på hjemmesiden. Her stiger antallet af følgere støt; på platformen har *sproget.dk* således 4.275 følgere (mod 4.062 sidste år). *Sproget.dk*'s Facebookside har i alt 12.755 følgere (mod 12.487 sidste år), og årets mest populære opslag, der handlede om nutids-r på verber som *køre* og *diskutere*, nåede ud til 10.040 Facebookbrugere. På Instagram har *sproget.dk* 22.053 følgere (mod 19.883 sidste år). De opslag som når ud til mange følgere, er typisk om mad, pudsige oversættelser eller sjove sætningskonstruktioner som resulterer i en ny tolkning – ofte til den komiske side – fx »Toilettet er desværre lukket. Men du er velkommen til at benytte håndvasken. M.V.H personalet«. Det opslag der i 2024 fik mest opmærksomhed, var et billede af en stu-

dygtige studentermedhjælpere ved Det Danske Sprog- og Litteraturselskab såvel som ved Dansk Sprognævn. P.t. løftes opgaverne alene af studentermedhjælpere ved Dansk Sprognævn.

Aktiviteten på de sociale medier holder fortsat sit høje niveau: På LinkedIn deler *sproget.dk* alle de nyheder

dentervogn med et banner på siden med teksten »Her køre Danmark's fremtid«. Det nåede ud til 37.603 Instagrambrugere og fik 1.803 likes og 60 kommentarer.

Sprogkontakt og sprogudvikling i senmiddelalderens Danmark

Redaktion: Sebastian Møller Bak

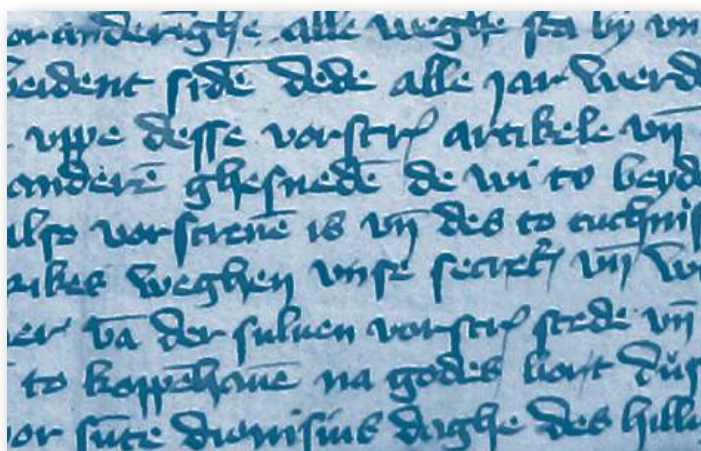
Tilsynsførende: Eva Skafte Jensen,

Bjørn Poulsen og Vibeke Winge

Finansiering: Carlsbergfondet

Dette forskningsprojekt tager afsæt i middelalderfilologi og historisk lingvistik. Det består i lingvistiske undersøgelser

Resultaterne vil blive publiceret i tyske og danske fagfællebedømte tidsskrifter. Undersøgelserne vil samtidig lægge grund til et senere middelalderfilologisk forskningsprojekt om sprog og tekster i middelalderens Danmark, der vil kunne trække på Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs omfattende middelalderudgivelser og ordbogsressourcer.

med fokus på sprogkontakt og sprogudvikling i senmiddelalderens Danmark, særligt med hensyn til forholdet mellem folkesprogene dansk, svensk og nedertysk i dokumenter fra 1300- og 1400-tallet. Der er tale om et emne, der i høj grad er uudforsket, og det er da også først nu, med udgivelsen af *Diplomatarium Danicum* og en række andre middelalderlige tekster, at en sådan undersøgelse er blevet mulig at gennemføre. Projektet består af en række variationslingvistiske og semantiske undersøgelser af danske, svenske og nedertyske middelalderbreve.

Projektet blev påbegyndt i sommeren 2023 og strækker sig over 2½ år.

Stemmer fra Dansk Middelalder

Udgivere: Jonathan Adams (projektleder), Maria Arvidsson, Simon Skovgaard Boeck, Caroline Høglund Valentin Boolsen, Thomas Hansen (databehandling) og Peter Zeeberg
Studentermedhjælp: Gustav Juhl Mikkelsen og Frederikke Illemann Mortensen

Illustrator: Simon Væth

Tilsynsførende: Anne Mette Hansen, Ebba Hjorth, Eva Skafte Jensen, Marita Akhøj Nielsen og Erik Skyum-Nielsen

Finansiering: A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal, Augustinus Fonden, Velux Fonden og Aage og Johanne Louis-Hansens Fond

Projektets mål er at udgive og oversætte 30 af de væsentligste tekster fra den dansksprogede middelalderlitteratur. Teksterne udgives digitalt på originalsproget,

mens oversættelserne til moderne dansk vil udkomme både digitalt og i fem trykte bind med illustrationer. De udvalgte 30 tekster giver et nuanceret billede af livet i middelalderen. De omfatter både verdslige og religiøse tekster, både oversatte og originale danske værker, både litterær læsning for den højere adel og brugstekster. Teksterne udgør dermed et bredt udvalg af den rige litteratur vi har overleveret fra dansk middelalder.

Teksterne præsenteres digitalt i tre forskellige versioner:

- (1) En håndskriftnær (diplomatarisk) transskription, hvor de gammeldanske tekster udgives efter materialfilologiske og diplomatariske principper.
- (2) Et normaliseret niveau,

hvor de gammeldanske tekster gengives med bl.a. moderne orddeling, tegnsætning og afsnitsinddeling. (3) En oversættelse til moderne dansk.

Tematisk opdeles projektet i tre delprojekter, hvori de udvalgte tekster supplerer hinanden:

Delprojekt 1:
Det høviske ideal
Bind 1: *Krig og kærlighed*: Om læsning (Indledningen til Sjælens Trøst), Amicus og

Amelius, To digte om kvinders karakter (fra AM 76 8vo), Griseldis, Den Kyske Dronning, Flores og Blanseflor, Persenober og Konstantianobis, Karl Magnus' Krønike.

Bind 2. *Riddere og kamp*: Dværgekongen Laurin, Hertug Frederik af Normandi, Ivan Løveridder.

Delprojekt 2: Historie og verden

Bind 3. *Historie og verden*: Rimkrøniken, Belejringen af Rhodos, Mandevilles Rejse, Jon Præst.

Delprojekt 3: Viden og tro

Bind 4. *Viden og vejledning*: Sydrak, Kvinders Urtegård, Urtebogen, Stenbogen, Kogebøger.

Bind 5. *Liv og sjæl*: Jesu Barn-domsbog, Jesu Passionsvan-dring, Skt. Jeronimus' liv, Tre fortællinger (fra Sjælens Trøst), Femten fortællinger (fra Christiørn Pedersens Jærtegnspostil), Ti religiøse digte (fra AM 76 8vo), Hr. Michaels Om skabelsen, Hr. Michaels Om menneskets liv, Dyrerime-ne, Lucidarius.

Redaktionen har i det forløb-ne år færdigudarbejdet diplo-matariske og normaliserede udgaver samt oversættelser af elleve tekster, der indgår i bind 1 (Karl Magnus' Krønike), bind 3 (Rimkrøniken, Mandevilles Rejse), bind 4 (Sydrak, Kvinders Urtegård, Urtebogen, Stenbogen) og bind 5 (Jesu Passionsvandring, Skt. Jeroni-

mus' liv, Hr. Michaels Om ska-belsen, Lucidarius). Desuden er redaktørerne kommet langt med de resterende reli-giøse tekster i bind 5.

Der har været to større æn-dringer i projektet. For det første har vi sikret en jævnere fordeling af tekster i de tryk-te binds omfang ved at for-øge antallet af navnlig religi-øse værker og reducere antallet af bind fra seks til fem. Blandt de nytilkomne tekster er Tre fortællinger fra Sjælens Trøst og Femten for-tællinger fra Christiørn Peder-sens Jærtegnspostil. For det andet har vi ændret projek-tets navn fra »Danske Klassi-kere fra Middelalderen« til »Stemmer fra Dansk Middel-alder« i erkendelse af at ikke alle de udgivne tekster har klassikerstatus, men at de som historiske og litterære vidnesbyrd er værd at lytte til.

Hans Svanings Danmarkshistorie

Udgiver: Peter Zeeberg

Tilsynsførende: Esben Albrechtsen og
Karen Skovgaard-Petersen

Finansiering: Carlsbergfondet

Hans Svaning (ca. 1500-1584) var uofficiel kongelig historie-skriver i Danmark i anden halvdel af 1500-tallet. Hans hovedværk var en fuldstændig Danmarkshistorie på latin, som lå færdig i 1579. Den blev aldrig trykt i sin helhed, men manuskriptet blev flittigt brugt af de efterfølgende historikere – indtil det gik tabt ved Københavns brand i 1728.

Inden da var to længere uddrag af værket dog blevet trykt, og andre dele afskrevet af forskellige forskere, så man stadig i dag kan få et indtryk af det omfattende værk: et bredt fortællende historieværk i den klassiske retoriske tradition og med sans for den rammende anekdote. De bevarede dele af denne Danmarkshistorie bliver nu udgivet på latin med dansk paralleloversættelse.

Den afsluttende revision af manuskriptet er i gang.

tekstnet.dk

Udvikling og projektledelse: Thomas Hansen

Studentermedhjælp: Laura Bang Bregnedal, Anna Hjarnø Kanstrup, Gustav Juhl Mikkelsen og Emma Mørk
Tilsynsførende: Holger Berg, Jesper Gehlert Nielsen og Krista Stinne Greve Rasmussen

Udgivelsesplatformen *tekstnet.dk* udgiver dansk litteratur på adressen *tekstnet.dk*. Hensigten er at opbygge homogene datasæt af høj kvalitet, at skabe en ensartet brugeroplevelse på tværs af udgaver og at samle drifts- og udviklingsomkostningerne om én platform frem for flere mindre applikationer.

Arbejdet følger tre spor:

1. transformation og integration af data
2. udvikling af funktionalitet på platformen
3. faglig ledelse af de projekter, der leverer materiale til platformen.

I 2024 er der udgivet 101 nye titler: 25 af disse er værker af Martin Andersen Nexø, som tidligere er udgivet i bogform af Henrik Yde, otte er nye oversættelser af middelalderlige stadsretter, og resten er tekster fra serien *Danske Klassikere*, som tidligere er udgivet i *Arkiv for Dansk Litteratur*. Alle tekster forsynes med paginering efter tekstgrundlaget og vil herefter få tilknyttet kommentarer og eventuelle ledsagende tekster. En oversigt over årets udgivelser kan ses på tekstnet.dk/about/releases.

Tekstnet+

Redaktion: Kirsten Lundholm Appel, Thomas Hansen, Lasse Seistrup Holst, Karen Skovgaard-Petersen (projektleder), Sanni Nimb, Nathalie Hau Sørensen og Nicolai Hartvig Sørensen
Tilsyn: Jens Bjerring-Hansen, Dorthe Duncker og Eva Skafte Jensen
Finansiering: Carlsbergfondet

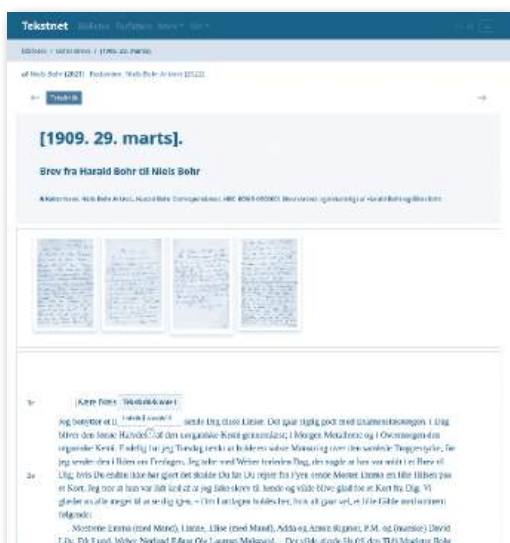
Projektet er godt undervejs i udviklingen af infrastruktur, der tillader sprogteknologisk udnyttelse af det hastigt voksende tekstkorpus, som er under opbygning i tilknytning til tekstudgivelsesplatformen *tekstnet.dk*. Der er tre indsatsområder:

Videreudvikling af tekstudgivelsesplatformen *tekstnet.dk*
 Nyudviklede arbejdsprocedurer og software til kvalitets-tjek af data muliggør optag af stadig større datamængder under platformen. Dermed kan en mindre redaktion bearbejde mange forskellige slags tekster, hvad enten de stammer fra tidligere udgivelser eller fra digitaliseringsprojekter, jf. *tekstnet.dk/about/releases*.

Arbejdet med søgefunktionen er desuden kommet langt og forventes afsluttet i løbet af foråret.

Opbygning af korpus for ældre dansk sprog

Seniorredaktør, cand.mag. Thomas Hansen og redaktør, cand.mag. Lasse Seistrup Holst har i år fortsat opbygningen af et tekstkorpus, som dels skal danne grundlag for undersøgelser af 1700- og

Af ny funktionalitet er der etableret mulighed for at publicere artikler og antologier samt faksimiler til brevgudgaver.

Undervejs er desuden 75 forfatterskabsportrætter som i løbet af 2025 vil blive offentliggjort i tilknytning til forfattersiderne på *tekstnet.dk*.

Pr. 1. februar 2025 er stud. mag. Anna Hjarnø Kanstrup tiltrådt som studentermedhjælper. Hun indgår i en arbejdsgruppe, der arbejder med at optage hele Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs bagkatalog på platformen.

1800-tallets sproglige udvikling, dels kan indgå i undersøgelser af periodens danske litteratur og historie. Efter råd fra projektets tilsynsførende blev det i 2023 besluttet at prioritere romangenren, og i første omgang blev en omfattende tekstsamling bestående af 900 danske romaner fra 1870-1899 (opbygget som led i projektet *MeMo – Measuring Modernity*, Københavns Universitet) indlemmet i korpusset.

I forlængelse af *MeMo*-korpusset er etableringen af et nyt korpus af romaner fra 1800-1869 nu godt i gang. Der er udarbejdet en registrant over samtlige 530 romaner udgivet i perioden, forsynet med relevante metadata. Teksterne til 250 romaner er indsamlet og OCR-genkendt, så de nu er søgbare. I 2025 planlægges det at anvende AI-transskriptionsværktøjet Transkribus til at tilføje yderligere 50 romaner. Korpusset af de 300 romaner vil – foruden at bidrage til den sproghistoriske forskning – sammen med registranten være en værdifuld ressource for litteratursociologiske og -historiske studier af perioden 1800-1869.

Udover dette romankorpus vil de tekster fra perioden 1700-1900, der allerede ligger på *tekstnet.dk*, blive indlemmet i det samlede korpus. Det vil dreje sig om knap 40 titler i forskellige genrer, og endelig er det planen i 2025 at inkorporere en række tekstsamlinger uden for *tekstnet.dk*, i første omgang

ca. 300 danske taler og prædikener fra perioden (fra databasen *Danske Taler*), H.C. Andersens eventyr og et udvalg af Poul Martin Møllers værker.

Teksterne lægges i 2025 i et offentligt tilgængeligt GitHub-repositorium, *tekstnet-corpus*, hvor der også vil ligge en registrant med metadata for hver enkelt tekst.

Udvikling af ny grænseflade

Udvikling af en ny grænseflade, der gør det muligt både at søge ved hjælp af konkordanser og at søge på ordforbindelser og semantisk lignende ord for en eller flere historiske perioder.

Seniorredaktør, cand.mag. Nicolai Hartvig Sørensen og redaktør, cand.mag. Nathalie Hau Sørensen har arbejdet videre på en søgegrænseflade til såvel *MeMo*-korpusset som det større korpus, der opbygges af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Deres arbejde har i år bestået i at videreudvikle de sprogteknologiske 'byggeklodser', der ligger bag grænsefladearbejdet, ved at gøre den tekniske baggrund mere robust. Grænsefladen er tilgængelig i en testversion på *wstest.dsl.dk/lenses/trends/*.

Parallelt med etableringen af et 1700-1900-tals korpus arbejdes der med at etablere et moderne litterært korpus bestående af Peter Seebergs romaner og noveller, baseret på Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs udgave fra 2017-2019. Dette korpus opmærkes med ordklasse, syn-

taks og lemmainformation og udgør dermed et både litterært og historisk supplement til *Den Danske Ordbogs* korpusmateriale, der næsten udelukkende består af avis-tekster fra 1980'erne til i dag. Lemmatiseringen er baseret på *Den Danske Ordbogs* ordforråd, og dermed er det muligt at opmærke teksten automatisk med semantisk information fra både *Den Danske Ordbog*, *Den Danske Begrebsordbog* og Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs sprogteknologiske ordbøger, herunder *COR.SEM*. De sprogteknologiske opmærkninger muliggør detaljerede undersøgelser af ordforråd og tekst. De skal bl.a. bruges til at afgøre, i hvilken grad der brydes med skriftsprogets syntaks i forfatterskabet, i hvilket omfang der indgår farveadjektiver, om nogle af værkerne er mere negativt eller positivt ladet end andre, og om *Den Danske Begrebsordbog* kan anvendes til at identificere emner i teksterne.

Videnskabshistorisk tekstportal

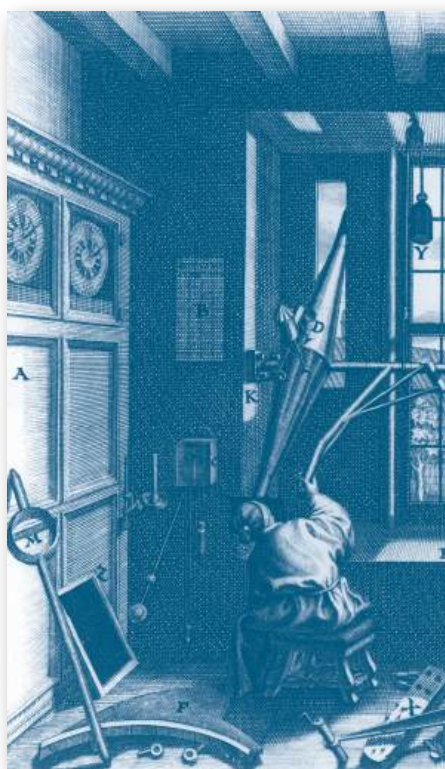
Redaktion: Thomas Hansen (databehandling), Finn Gredal Jensen og Peter Zeeberg (projektleder)

Samarbejdspartnere: Christian Joas (projektleder), Martin Patrick Speirs, Signe Strecker og Rob Sunderland, alle Niels Bohr Arkivet

Tilsynsførende: Claus Fabricius og Chr. Gorm Tortzen

Finansiering: Carlsbergfondet

I samarbejde med Niels Bohr Arkivet har Det Danske Sprog- og Litteraturselskab påbegyndt opbygningen af en videnskabshistorisk tekstportal med afhandlinger, korrespondancer og andre tekster af danske videnskabsfolk. Hovedvægten vil ligge på hvad vi i vore dage forstår som naturvidenskab, men portalen vil også komme til at indeholde tekster af bredere lærdomshistorisk indhold.

Gennem årene har Det Danske Sprog- og Litteraturselskab udgivet en række centrale tekster af banebrydende danske videnskabsfolk i bogform, og disse tekster vil blive gjort tilgængelige samlet og digitalt på denne portal. De store trykte udgaver, primært fra det 20. århundrede, af værker af Tycho Brahe, Ole Worm, Ole Borch, Niels Stensen, Ole Rømer, H.C. Ørsted m.fl., som er udgivet i selskabets regi, repræsenterer alle værdifulde videnskabshistoriske indsatser. Men udgaverne står i fare for at gå tabt i både dansk og international forskning hvis ikke de bliver gjort frit tilgængelige online. Ved at blive udgivet på den

vil teksterne for alvor kunne blive inddraget i moderne videnskabshistorisk forskning. Første skridt er allerede taget med digitaliseringen af J.L.E. Dreyers udgave af Tycho Brahes samlede værker.

Arbejdet med en digital udgave af H.C. Ørsteds *Aanden i Naturen* er afsluttet. Det samme er en digitalisering af hans latinske afhandling om opdagelsen af elektromagnetismen, *Experimenta circa effectum conflictus electrici in acum magneticam*, hvor også den danske og engelske oversættelse stilles til rådighed. Disse værker blev udgivet i bogform i 2020 (*Aanden i Naturen* og *The Discovery of Electromagne-*

tism Made in the Year 1820 by H.C. Ørsted).

Portalen vil imidlertid også komme til at rumme nye tekstkritiske udgaver. Således vil brødrene Niels og Harald Bohrs korrespondance blive udgivet. Det drejer sig om ca. 160 breve fra årene 1906-1951, der giver et enestående indblik i brødrenes videnskabelige diskussioner og deres refleksio-

planlagte portal og forsynet med nyskrevne introduktioner af videnskabshistorikere

ner over den politiske udvikling i Danmark og verden i første halvdel af det 20. år-

hundrede. Brevene vil blive udgivet på dansk og i engelsk oversættelse, digitalt og i bogform, og vil også blive gjort tilgængelige på Niels Bohr Arkivets hjemmeside.

En digital udgave af H.C. Ørstedes værk *Luftskibet* (1836) er under forberedelse. Teksten udgives af Finn Gredal Jensen. Ane Grum-Schwensen bidrager med en indledning.

Om udgivelsen af Thomas Bartholins breve se s. 59.

Der er opnået støtte til at opbygge portalen over en periode på 5 år. Herefter vil portalen løbende blive udvidet både med digitaliserede versioner af ældre tekstudgaver og med nye tekstkritiske udgaver.

Der er etableret et ekspertpanel, der skal konsulteres i konkrete spørgsmål, bi-

stå med udformning af introducerende tekster og hjælpe med kontakt til andre eksperter inden for specifikke felter: Hanne Andersen (Institut for Naturfagernes Didaktik, Københavns Universitet), Claus Fabricius (Institut de Ciències del Cosmos, Universitat de Barcelona), John L. Heilbron (Department of History, UC Berkeley) †, Helge Kragh (Niels Bohr Institutet, Københavns Universitet), Jesper Lützen (Institut for Matematiske Fag, Københavns Universitet), Adam Mosley (Department of History, Swansea University), Henrik Kragh Sørensen (Institut for Naturfagernes Didaktik, Københavns Universitet), Chr. Gorm Tortzen (Det Danske Sprog- og Litteraturselskab) og Karin Tybjerg (Medicinsk Museion, Københavns Universitet).

H.C. Andersens Eventyr og Historier – den digitale manuskriptudgave

Udgaveleder: lektor Ane Grum-Schwensen (H.C. Andersen Centret, Syddansk Universitet)

It-udvikling: specialkonsulent Holger Berg (H.C. Andersen Centret)

Styregruppe: institutleder Per Krogh Hansen (Syddansk Universitet), udviklingschef Mads Runge (Museum Odense), afdelingsleder Sonny Ankjær Sahl (Det Kgl. Bibliotek), direktør Karen Skovgaard-Petersen (Det Danske Sprog- og Litteraturselskab), centerleder Torsten Bøgh Thomsen (H.C. Andersen Centret) og forskningsbibliotekar Anders Toftgaard (Det Kgl. Bibliotek)

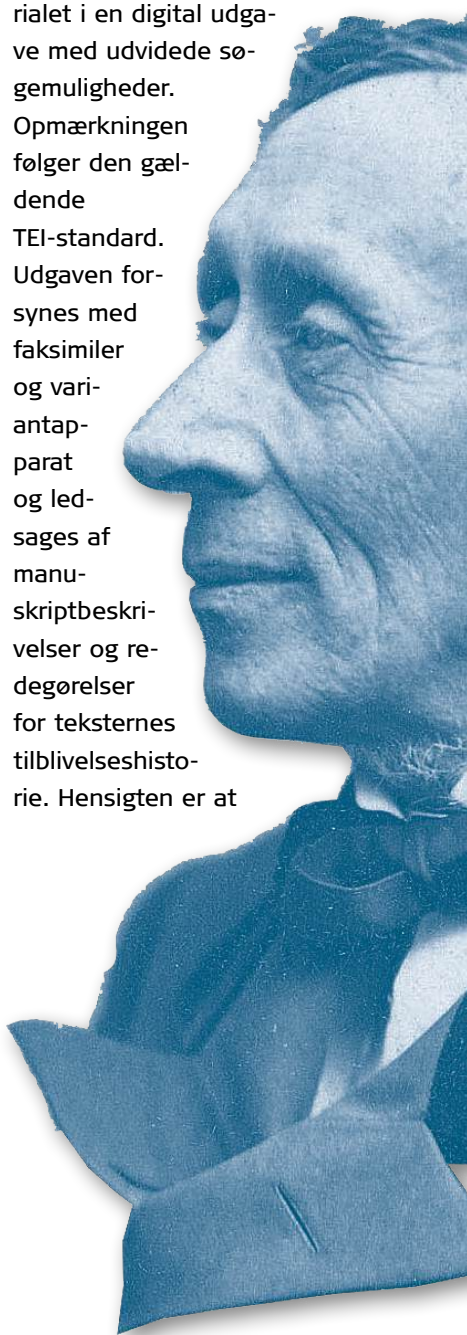
Redaktionsgruppe: ph.d.-stipendiat Christian Smidt Alenkjær (H.C. Andersen Centret), seniorforsker Ejnar Stig Askgård (Museum Odense), Holger Berg (H.C. Andersen Centret), Ane Grum-Schwensen (H.C. Andersen Centret), seniorredaktør Finn Gredal Jensen (Det Danske Sprog- og Litteraturselskab), lektor Mads Sohl Jessen (H.C. Andersen Centret), professor Johnny Kondrup (Københavns Universitet), datalog Karsten Kynde (tidl. Søren Kierkegaard Forskningscenteret), professor Klaus Müller-Wille (Universität Zürich) og videnskabelig assistent Kathrine Vig Nielsen (H.C. Andersen Centret)

Finansiering: Augustinus Fonden, Aage og Johanne Louis-Hansens Fond, Kulturministeriet (2020 og 2023) samt N.M. Knudsens Fond

H.C. Andersens Eventyr og Historier – den digitale manuskriptudgave er et samarbejde mellem H.C. Andersen Centret ved Syddansk Universitet, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Det Kgl. Bibliotek, Københavns Universitet og Museum Odense. Den nye frit tilgængelige udgave rummer en di-

gital, videnskabelig dokumentation af samtlige håndskrevne forarbejder til H.C. Andersens eventyr og historier.

Projektet falder i to dele. Første del gennemføres i perioden 2020-2025 og består i udgivelsen af manuskripter til 43 eventyr, mens den anden del forventes at omfatte en udgivelse af den resterende del af de eventyr, der er bevaret manuskripter til. Den videnskabelige dokumentation består i at transskribere, opmærke og publicere materialet i en digital udgave med udvidede søgemuligheder. Opmærkingen følger den gældende TEI-standard. Udgaven forsynes med faksimiler og varianteparat og ledsages af manuskriptbeskrivelser og redegørelser for teksternes tilblivelseshistorie. Hensigten er at

etablere et forskningsværktøj, der gør det muligt at følge H.C. Andersens kreative proces igennem de forskellige tekststadier og samtidig gøre hans svært læselige manuskripter tilgængelige i et læseligt format. Udgaven samler desuden materiale, der er spredt over en lang række samlinger i ind- og udland.

Seniorredaktør Finn Gredal Jensen udarbejder løbende manuskriptbeskrivelserne. Tilblivelseshistorier udarbejdes af en række H.C. Andersen-forskere og bedømmes af andre forskere, heriblandt flere af Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs medlemmer.

er udgavens nye site i det forløbne år blevet udviklet. På adressen *hca.sdu.dk/manus* finder man foruden den opmærkede tekst også tilblivelseshistorier og manuskriptbeskrivelser. Brugere kan zoome ind og ud på de ledsagende faksimiler og åbne flere faksimiler ad gangen. Designet gør det muligt at gengive og udforske flere tekstlag på én gang.

I 2024 blev manuskriptet til antologien *H.C. Andersen ved skrivebordet* afleveret til forlaget Nord Academic (en del af Gads Forlag). Antologien forventes at udkomme i efteråret 2025.

I 2024 indledtes arbejdet med ansøgninger om finansiering af projektets anden og sidste fase (2026-2032), og der blev opnået tilsagn om delvis finansiering fra Augustinus Fonden, ligesom der blev ansøgt om midler fra Aage og Johanne Louis-Hansens Fond. Yderligere ansøgninger vil blive afsendt i 2025.

Mens de opmærkede tekster fortsat er at finde på betasitet *andersen.sdu.dk/ms*,

Serien 'Babette'

Projektansvarlig og serieredaktør:

forlægger Mads Julius Elf (U Press)

Projektdeltagere: 50 forfattere,

forskere og undervisere ved Københavns Universitet, Syddansk Universitet, Aarhus Universitet, Den Danske Lektoratsordning, Dansk Sprognævn og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab

Projektets vært: Bibliotheca

Academiae Soranae ved Stiftelsen Sorø Akademi

Finansiering: Augustinus Fonden, Statens Kunstfond, 15. Juni Fonden, Aage og Johanne Louis-Hansens Fond, Landsdommer V. Gieses Legat, Konsul George Jorck og Hustru Emma Jorck's Fond, Den Hiemstjerne-Rosenkrone-ske Stiftelse, Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond

Forlaget U Press er kommet godt i gang med udgivelsesprojektet, podcasten og appen 'Babette', der bygger bro mellem læsere med en særlig interesse for dansk i og uden for Danmark. Projektet omfatter bl.a. 50 trykte fagbøger og essays om højdepunkter i dansk litteratur og billedkunst. I en bredt appellerende form skal serien dække

alle perioder og også introducere nye tilgange til dansk sprog og kultur.

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab skal efter planen yde flere bidrag til projektet. Foreløbig har forlaget rejst lønmidler til, at Peter Zeeberg har skrevet en bog om Saxos oversættelses-historie gennem 450 år. Med udgangspunkt i sit eget arbejde med udgivelsen *Saxos Danmarkshistorie* (1. udgave 2000) har Peter Zeeberg udfoldet historien om, hvordan de seks eksisterende komplette oversættelser hver især afspejler deres tid – fra 1575 og frem til det 21. århundrede.

babette
– dansk i en
global
horisont

Center for Dansk Nylatin

Bestyrelse: Anders Kirk Borggaard, Trine Arlund Hass, Marianne Pade (centerleder), Johann Ramminger, Karen Skovgaard-Petersen, Ditlev Tamm og Peter Zeeberg

Administration: Aarhus Universitet

Finansiering: Ernst Andersens og Tove Dobel Andersens Fond

Latin var Europas fællessprog fra antikken, gennem hele middelalderen, i renæssancen og helt ind i oplysningstiden. Langt op i 1700-tallet blev der publiceret flere tekster på latin end på noget enkelt europæisk sprog. Latin er således af central betydning for forståelsen af europæisk kultur i et langt historisk perspektiv.

Renæssancehumanisterne kultiverede et klassisk klingende latin – i dag betegnet ‘nylatin’ – og tilpassede det til deres egen tid.

I Danmark finder vi en overvældende lang række forfattere der skriver nylatin på et højt niveau. Den nye latinkultur satte sit tydelige præg på det meste af dansk skriftkultur i århundrederne efter Reformationen og ses i fx historieskrivning, videnskabelig prosa inden for alle faggrene, politiske dokumenter, offentlige indskrifter og private breve, hvortil kommer, ikke mindst, en umådelig rig og varieret poesi, fra lejlighedsdigte og kærlighedsdigte til lange læredigte og historiske eposser.

Det er baggrunden for at der i foråret 2022 er etableret et Center for Dansk Nyla-

tin i et samarbejde mellem Aarhus Universitet og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.

Centrets overordnede formål er at fremme kendskabet til den danske nylatinske kulturarv og dermed forståelsen af dansk litteratur-, kultur- og lærdomshistorie både i dens nationale særpræg og som en integreret del af europæisk historie. Dette skal ske ved at kortlægge den danske latinlitteratur fra renæssancen til og med oplysningstiden (fra ca. 1500 til ca. 1800) og ved at udbrede kendskabet til denne litteratur gennem forskning og formidling.

I det forløbne år er der arbejdet på et korpus af danske og nordiske nylatinske tekster og en genudgivelse af *Database of Nordic Neo-Latin Literature*. Begge dele er tilgængelige fra centerets hjemmeside (cdnl.dk). Derudover planlægges der en antologi af dansk latinpoesi i oversættelse.

Centeret har i efteråret 2024 afholdt den sjette internationale konference i *Nordic Network for Renaissance Studies* i Aarhus.

Compiling a Danish Benchmark Dataset

Projektleder: Bolette Sandford Pedersen (Center for Sprogteknologi, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet)

Redaktion (Det Danske Sprog- og Litteraturselskab): Nathalie Hau Sørensen og Sanni Nimb

Finansiering: Carlsbergfondet

Compiling a Danish Benchmark Dataset er et toårigt projekt der udføres i samarbejde med Center for Sprogteknologi ved Københavns Universitet. Det fulde navn er *Compiling a Danish Benchmark Dataset for Assessing Selected Reasoning Capabilities of Large Language Models*, og projektets formål er at etablere en frit tilgængelig infrastruktur bestående af et antal datasæt der kan anvendes til at evaluere ChatGPT's og andre sprogmodellers forståelse og kendskab til det danske sprog (en såkaldt »benchmark«). Indsamlingen af datasæt foregår halv- eller helautomatisk ved at udtrække og omstrukturere leksikalske data i eksisterende danske ordbøger, fx *Den Danske Begrebsordbog* (se s. 17). Nogle datasæt anvendes til at teste modellernes viden om betydningsmæssigt nære og beslægtede ord, andre til at teste om modellerne er i stand til at udlede den samme konsekvens af fx en handling som et menneske er. Datasættene anvendes også til at teste om sprogmodeller leverer dårligere resul-

tater for dansk end de gør for engelsk, med hensyn til sproglige udtryk og kulturspecifikke fænomener.

Udover at udvikle datasæt baseret på udtræk fra *Dan-Net*, *Den Danske Begrebsordbog*, *COR.SEM* og *Det Danske FrameNet-leksikon* arbejdes der også på at etablere datasæt med metaforiske ord og udtryk, bl.a. baseret på oplysninger om overførte betydninger i *Den Danske Ordbog*.

De kunst- og arkitekturhistoriske konsekvenser af Christian 4.s Englandsbesøg i 1606

Projektdeltagere og udgivere: Finn Gredal Jensen og Patrick Kragelund
Finansiering: Novo Nordisk Fonden

Patrick Kragelund påviser i sin bog *A Stage for the King: The Travels of Christian IV of Denmark and the Building of Frederiksborg Castle* (Museum Tusculanums Forlag, 2019), hvilken afgørende betydning Christian 4.s besøg i England, især opholdet på det legendariske, siden ødelagte paladsanlæg Theobalds i juli 1606, fik for Frederiksborgs arkitektoniske udformning, både i enkeltheder og som helhed. Frederiksborgs bygningshistorie er gennem påvisningen af denne engelske

forbindelse blevet tilført en dynamik, der afdækker slotets position som et arkitekturhistorisk vendepunkt i Nordens overgang til en ny, internationalt orienteret byggestil.

Kongens Englandsbesøg blev ivrigt kommenteret i engelske og tyske pamfletter udgivet samme år, men på Det Kgl. Bibliotek befinder sig fire anonyme afskrifter af en dagbog forfattet af en af de danske deltagere på rejsen. Det aktuelle projekt, indledt ultimo 2019, tager sigte på i første omgang at transskribere de nye kilder samt at undersøge deres indbyrdes forhold og historie. Så meget er foreløbig sikkert, at de to af håndskrifterne er samtidige og de to andre afskrifter fra 1700-tallet. Herefter vil følge en nøjere kultur- og kunsthistorisk analyse og desuden

Ven 24. Dillo:
 Arigte Dage Rongene, med
 en daga vintz, sambl. Thy
 yallt off velt gaudge Sam
 geice. Elivokets, Guier. Seel
 us fuff. Diebunde, Alenol
 Elv. v. fuff. ut Saldzborvigh,
 Diee Alumbey Dv. fuff. Guier
 Antestrom, Guier. D. Saman
 Guiff. us v. seoff, Alen. El. v. fuff.
 v. fuff. v. fuff. v. fuff. v. fuff.
 v. fuff. v. fuff. v. fuff. v. fuff.
 v. fuff. v. fuff. v. fuff. v. fuff.
 v. fuff. v. fuff. v. fuff. v. fuff.
 v. fuff. v. fuff. v. fuff. v. fuff.

helt eller delvis en oversættelse til engelsk, inklusive en præsentation og kommentar, så disse nye kilder kan blive internationalt tilgængelige og deres betydning klarlagt. Det er også tanken at arbejde videre med en dansk publikation af materialet, evt. i Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs regi.

Englandsrejsen, der formede sig som et triumftog op ad Themsen og gennem London, er, ved siden af kongens kroningsfestligheder i 1596 og tronfølgerens bryllup i 1634, den vigtigste danske optræden i den type festforanstaltninger, der er så karakteristiske for 1500- og 1600-tallet. I forskningen i periodens hofkultur opfattes denne type engangsforestillinger som 'laboratoriet', hvor nye kunstneriske og arkitektoniske stil-eksperimenter afprøves – for eventuelt senere at blive omsat til mursten, lærred eller landskab. Med besøg i Greenwich, Whitehall, Westminster Abbey, Richmond, Hampton Court, Nonsuch, Theobalds og Windsor rummer dagbøgerne hidtil ubenyttede øjenviden-skildringer af festkultur, optog, optagelsesceremonier og udsmykninger af en række hovedmonumenter i engelsk arkitektur- og havehistorie. Både nationalt og internationalt er der tale om en dokumentation af stor interesse. Og for en – i dansk sammenhæng – sjældnen gangs skyld er dette 1600-talsmateriale, takket være emnets karakter og fokus, ikke kun af politisk eller kulturhistorisk, men og-

så i højeste grad af kunst- og arkitekturhistorisk interesse.

Arbejdet med den engelske oversættelse og med kommentarerne er afsluttet. Udgivelsens kommentarafsnit rummer en række essays om kunst- og kulturhistorisk interessante aspekter, fx om hosebånds-ceremoniellet i Windsor. Dagbogen er anonym, men der er, som vi vil prøve at vise, klare indicier for den oprindelige forfatters identitet. Under arbejdet har det vist sig, at originalen er gået tabt, og at håndskrifterne på Det Kgl. Bibliotek er senere afskrifter i form af redaktioner og forkortelser. Udgiverne har derfor valgt at udgive en synoptisk tekst med det bedste fra de forskellige stemmatiske traditioner, en tilgang, der er tydeligt markeret i den engelske oversættelse og danske tekstudgivelse. Udgivernes danske tekst vil blive bragt i et appendiks bag i bogen, idet bogens hovedsigte er et internationalt publikum og dens sprog derfor engelsk. Det overvejes desuden at gøre de to ældste afskrifter tilgængelige i digital form på Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs *tekstnet.dk* (se s. 42).

Hele manuskriptet til bogen er snart klar til aflevering og udgivelse på Gads Forlag/ Nord Academic. Der arbejdes i skrivende stund på at skaffe fondsmidler til udgivelsen.

Lex – Danmarks Nationalleksikon

Bestyrelse: Niels Elers Koch (bestyrelsesleder), Hanne Salomonsen (bestyrelsesviceleder, Gyldendal A/S), Anders Bjarklev (Danske Universiteter), Erik Bolstad (Store norske leksikon), Mette Birkedal Bruun (G.E.C. Gads Fond) og Karen Skovgaard-Petersen (Det Danske Sprog- og Litteraturselskab)

Direktion: Erik Henz Kjeldsen (ansvarshavende chefredaktør) og Ole Kaag Mølgaard (sekretariatschef)

Redaktion: Lex' redaktion består af i alt 32 medarbejdere og har tilknyttet næsten 900 fagansvarlige, forskere og andre fagfolk.

Finansiering: Driften af Lex er finansieret via Finansloven med midler fra Kulturministeriet, Børne- og Uddannelsesministeriet samt Uddannelses- og Forskningsministeriet. Desuden har Lex modtaget støtte fra en række private fonde

Lex har hver måned millioner af opslag fra brugere, der søger troværdig viden. Indholdet på Lex er frit tilgængeligt for alle og bruges af elever i folkeskoler og gymnasier, studerende på universiteter

og læreanstalter, undervisere og alle andre, der søger viden på dansk. De fagansvarlige sikrer sammen med redaktionen, at indholdet på Lex er opdateret. Der er mere end 245.000 artikler på *lex.dk*, og sitet giver fri adgang til indhold fra de vigtigste opslagsværker i Danmark, herunder *Den Store Danske* og *Trap Danmark*.

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab bidrager til platformen ved at knytte *Den Danske Ordbog* til *Den Store Danske* og de øvrige værker på Lex. Ved at klikke på et ord i en artikel i et af disse værker vil man slå ordet direkte op i *Den Danske Ordbog* og få forklaret dets betydning. Lex bidrager tilsvarende til *Den Danske Ordbog* ved at stille sit omfattende tekstmateriale til rådighed så det kan indgå i det tekstkorpus der danner grundlag for ordbogsredaktørernes arbejde.

The screenshot shows the Lex website interface. At the top, there is a search bar with the text "Søg i Den Store Danske". Below this, the main heading reads "Det Danske Sprog- og Litteraturselskab". A search result for "almennyttig" is displayed, showing its definition as an adjective: "almennyttig adjektiv". The definition includes a quote from the 1911 Lexicon: "almennyttig adjektiv. 1. af gavn for et bredt udsnit af befolkningen 2. opført med offentlig støtte og med det formål at administrere udlejningen så billigt som muligt om byggeri". The website also features a sidebar with "Formål" (Purpose) and "Organisation" sections.

Eggert Ólafssons Reise igiennem Island, Sorø 1772

Udgivere: Auður Hauksdóttir og Erik Skyum-Nielsen under medvirken af Finn Gredal Jensen, Peter Zeeberg og Hans Ørbæk

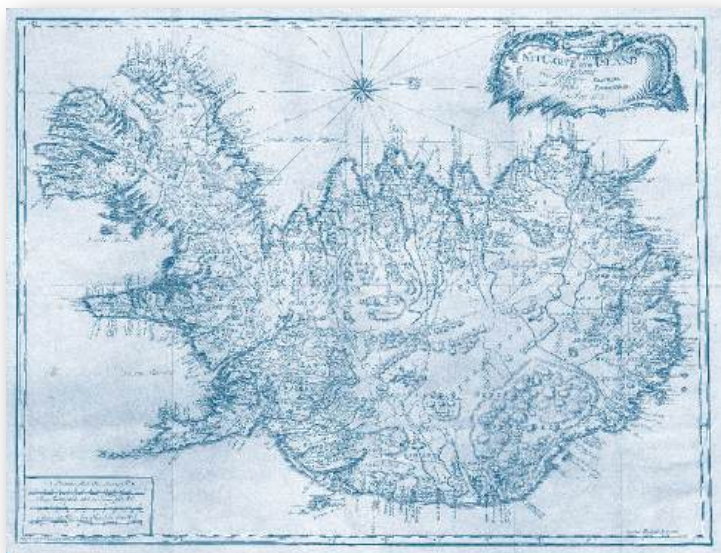
Studentermedhjælper: NN

Finansiering: A.P. Møller Fonden, Augustinus Fonden, Islands ministerium for kultur, innovation og højere uddannelser, Islands Universitet og Videnskabernes Selskab

I 1751 besluttede Kong Frederik 5. i samarbejde med Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab at foranstalte en studierejse til Island. Rejsen blev gennemført i årene 1752-1757 af Eggert Ólafsson og Bjarni Pálsson, begge islændinge, der studerede henholdsvis naturvidenskab og medicin i København. På rejsen samlede de oplysninger om såvel Islands natur, herunder dyr, planter og stenarter, som om befolkningens levevis og kultur. Efter tilbagekomsten til København fremlagde de resultaterne i det nyetablerede Videnskabernes

Selskab, og siden forfattede Eggert Ólafsson en beretning om ekspeditionen, *Vice-Lavmand Eggert Olafsens og Land-Physici Bjarne Povelsens Reise igiennem Island, foranstaltet Af Videnskabernes Selskab i Kiøbenhavn, og beskreven af forbemeldte Eggert Olafsen, Sorø 1772*. Værket, der indeholder adskillige illustrationer, blev siden udgivet på fransk og tysk og i forkortet form på engelsk. Først i 1943 udkom det på islandsk.

I anledning af 80-året for oprettelsen af den islandske republik i 2025 ønsker Vigdís Finnbogadóttir Instituttet for Fremmedsprog at genudgive rejsebogen. Værket vil blive udgivet på Gads Forlag med økonomisk støtte fra Augustinus Fonden og Videnskabernes Selskab. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab bistår med filologiske retningslinjer og løbende editionsfilologisk rådgivning.

H.C. Andersens ungdomsdigtning 1816-1828

Udgivere: Ejnar Stig Askgaard og Mads Sohl Jensen

Tilsynsførende: Finn Gredal Jensen og Lasse Horne Kjældgaard

Formålet med udgivelsen er at samle og tilgængeliggøre H.C. Andersens ungdomsdigtning fra 1816 til 1828. Denne del af H.C. Andersens litterære produktion har hidtil ikke nydt forskningens større interesse, skønt Andersen her eksperimenterede med et væld af skønlitterære genrer. Forskningen har først og fremmest beskæftiget sig med Andersens forfatterskab efter debuten under eget navn i 1829, hvorimod hans tidligste digtning er blevet af-færdiget som »Rædselsprodukter«. Der bør rådes bod på denne forsømmelse. Gennem en samlet, tekstkritisk og kommenteret udgave af H.C. Andersens ungdomsdigtning vil nyt og omfattende materiale blive fremdraget til gavn for forståelsen af H.C. Andersens kunst og den fremtidige forskning.

Før H.C. Andersen debuterede som forfatter under eget navn, havde han som ung og ukendt ihærdigt øvet sig inden for digtekunsten. I *ANDERSEN. H.C. Andersens samlede værker* 1-18, som Det Danske Sprog- og Litteraturselskab og Gyldendal udgav i årene 2003-2007, findes alle de litterære værker gengivet, som H.C. Andersen fik udgivet på tryk i sin levetid. Fra

tiden før H.C. Andersens debut i 1829 findes kun 20 tekster gengivet i udgaven. Dem fik Andersen nemlig trykt under mærke eller pseudonym. Alle de tidlige digteriske forsøg, der kun findes i manuskriptform, er derfor ikke gengivet i *H.C. Andersens samlede værker*. Manuskripterne til den tidlige digtning findes fortrinsvis på Det Kgl. Bibliotek og i H.C. Andersens Hus og er i antal ganske mange: I tidsrummet fra 1816 og frem til 1828 er der indtil videre opsporet ca. 110 digteriske produkter ud over de ungdomsarbejder, der er gengivet i *H.C. Andersens samlede værker*.

Da så meget er bevaret, er det overraskende, at H.C. Andersens 12-årige litterære virke før debuten ikke har haft videre interesse blandt forskere. Årsagen til, at ungdomsdigtningen er overset i H.C. Andersen-forskningen, er givetvis, at de digteriske produkter fortrinsvist findes i manuskriptform, der kun sporadisk er transskriberet og publiceret, fx af Jørgen Skjerk.

Da den tidlige del af H.C. Andersens forfatterskab er så

svært tilgængelig, vil en samlet udgave af disse tidlige poetiske værker udgøre et nyt, væsentligt og værdifuldt bidrag til den kommende forskning i H.C. Andersens forfatterskab og bidrage til en langt mere grundlæggende forståelse af forfatterskabets genremæssige, stilistiske og motiviske udviklingsforløb. Det foreslås, at udgaven disponeres kronologisk. Den tidlige afgrænsning, som spænder fra ca. 1816 til 1828, inddeles i to lige store tidsafsnit, nemlig de første seks år – perioden 1816-1822 før H.C. Andersen påbegyndte sin skolegang – og de sidste seks år – perioden 1822-1828, hvor H.C. Andersen modtog sin skoleuddannelse. Med denne inddeling gives der mulighed for at iagttage forskellen mellem digtningene før og under Andersens uddannelse samt den indflydelse, skolegangen havde på hans digteriske kunnen.

Udgaven forsynes med en indledning, der indkredser og beskriver tekstmassen litteraturhistorisk. Alle de litterære forsøg vil blive kommenteret, og udgaven vil foruden kommentardelen indeholde et sag- og personregister samt et værkregister, der fordeler de forskellige digteriske produkter efter de litterære genrer, de repræsenterer. Bogudgaven vil i omfang blive på ca. 820 sider (inkl. 40 illustrationer).

Transskriberingsarbejdet er godt i gang, men ventes ikke afsluttet foreløbig.

Herman Bangs breve

Redaktion: Thomas Hansen

(databehandling) og Gert Posselt

Tilsynsførende: Jens Bjerring-Hansen og Per Dahl

Finansiering: Augustinus Fonden og Carlsbergfondet

Den omfattende personkreds, som Herman Bang (1857-1912) via breve og telegrammer flittigt meddelte sig til, afspejler hans eget mangesidige virke siden 1870'erne. Kun relativt få af disse breve er hidtil blevet publiceret, fyldigst i form af to bogudgaver fra hhv. 1918 (et udvalg af breve til Peter Nansen) og 1951 (en mere fuldstændig helhed til Fritz Boesen); som tekstudgaver betragtet har de imidlertid begge en mangelfuld og utilstrækkelig form.

En gradvis publicering af alle bevarede breve fra og til Herman Bang vil forsyne forskningen med et vigtigt materiale til forståelse af den

biografiske ramme om hele Bangs virksomhed som forfatter, oplæser, journalist og sceneinstruktør.

En person har efterladt sig flere modtagne breve fra Bang end nogen anden: den nære ven gennem godt 30 år, journalisten, forfatteren og forlæggeren Peter Nansen (1861-1918). Bangs ca. 500 breve til ham og ca. 100 bevarede breve til hustruen, skuespillerinden Betty Nansen (1873-1943), danner siden 2016 grundstammen i webstedet tekstnet.dk/books/bang-h_letters.

Den digitale udgave rummer nu ca. 1.800 brevtekster til 33 forskellige modtagere. Den nuværende bevilling udløb i foråret 2022, og udgaven færdiggøres i sit foreliggende omfang, men vil senere kunne forøges med flere brevtekster.

Thomas Bartholin d.æ.s breve

Udgivere: Niels W. Bruun, Finn Gredal Jensen og Peter Zeeberg

Tilsynsførende: Chr. Gorm Tortzen

Finansiering: Carlsbergfondet

Thomas Bartholins (1616-1680) forfatterskab blev i sin tid af Odin Wolff betegnet som »den Skat af Kundskaber og Underretninger om Naturen, Mennesket og Tidsalderens Egenheder hiemme hos os, hvilken findes nedlagt i vor Landsmand Thomas Bartholins Skrifter«. Denne præcise karakteristik er også dækkende for Bartholins korrespondance, som han i redigeret form selv udgav i årene 1663-1667. Hertil kommer så de breve, der findes i andre trykte kilder eller i danske og udenlandske arkiver.

Den kritiske udgave af de Bartholinske breve omfatter hele dette materiale samt en engelsk oversættelse heraf. Den latinske tekst er etableret, men er under revision, og samtlige breve er oversat. Der foregår nu en afsluttende redaktion af den engelske oversættelse. Der forberedes en digital udgave af brevene på selskabets videnskabshistoriske tekstportal.

Thorkild Bjørnvigs lyrik

Udgivere: Per Dahl og Erik Skyum-Nielsen

Tilsynsførende: Torben Jelsbak og Esther Schat Kielberg

Thorkild Bjørnvig (1918-2004) står som den centrale lyriker i tiden lige efter 2. verdenskrig, en brobygger mellem en traditionsbevidst poesi og den senere modernisme. Han har status af en nyklassiker, der ikke er til at komme uden om i dansk digtning. Alligevel findes hans digte ikke i en videnskabelig udgave med grundige kommentarer, der kan gøre dem mere tilgængelige for et større publikum.

Bjørnvigs lyriske forfatter-skab, der omfatter 14 digtsamlinger og en række digte offentliggjort i tidsskrifter, aviser m.v., falder i to hovedfaser: (1) 1947-1968 og (2) 1968-1993. Den første fase rummer fem store digtsamlinger. Disse fem samlinger udgør hver især et højdepunkt i Bjørnvigs forfatter-

skab og i periodens poesi. De danner til-lige en tematisk helhed, hvilket hidtil ikke er blevet belyst. Det er derfor i første omgang mest pres-serende at udgive disse digtsamlinger i en pålidelig, videnska-belig udgave, men projektet kan med fordel tilrettelægges således, at det siden

hen vil kunne følges op af digtene fra tidsrummet 1968-

1993, hvor hans lyrik tilføres et nyt spor i form af såkaldte miljødigte. Det er også hen-sigten at trykke dels en ræk-ke manuskriptbaserede digte, dels en række digte fra perio-den 1947-1968, som ikke er optaget i digtsamlingerne, men udelukkende trykt i tids-skrifter og aviser.

Bjørnvigs digte går i dialog med et stort og ofte vanske-ligt stof, der kalder på kom-mentarer og forklaringer. Han trækker på en lang mytolo-gisk og filosofisk tradition, der inkluderer antik, bibelsk og nordisk mytologi. Bjørnvig indskriver sig derudover i en tyskorienteret romantisk og symbolistisk lyriktradition. Mange af digtene har også en interessant og delvis uud-forsket tilblivelseshistorie, som bør kortlægges. Bjørnvig rettede nemlig i vid udstræk-ning i sine digte, ikke kun mellem manuskript og første-udgave, men også ved senere udgaver.

Udgiverne har gennemset de dele af Bjørnvigs arkiv, der hidtil er givet tilladelse til; det har vist sig især at dreje sig om manuskripter til fore-drag og redegørelser, som det vil være relevant at kunne gengive i den planlagte udga-ves supplerende dele. De forberedende undersøgelser vi-dereføres i efteråret 2025. Inden det planlagte arbejde med udgaven vil udgiverne søge om adgang til yderligere dele af Thorkild Bjørnvigs ar-kiv for at vurdere relevansen heraf.

Georg Brandes: Berlin som tysk Rigshovedstad

Udgivere: Per Dahl, Sten Rasmussen †
og Per Øhrgaard

Tilsynsførende: Steffen Heiberg og
Monica Wenusch

Finansiering: Aarhus Universitets
Forskningsfond

Berlin som tysk Rigshovedstad (1885) er ordnet i 67 tematiske kapitler, der opsamler Georg Brandes' (1842-1927) erindringer og indtryk fra årene i Berlin 1877-1883, oprindeligt publiceret i danske, norske og svenske dagblade og tidsskrifter.

Udgaven, der følger første-udgaven, men gør rede for forholdet til de underliggende artikler og senere ændringer, gengiver de oprindelige illustrationer, der blev udeladt ved optrykket i *Samlede Skrifter*.

Arbejdet er afsluttet, og værket forventes udgivet i foråret 2025.

Georg Brandes' Correspondance, 2e Série

Udgivere: Zsuzsanna Bjørn Andersen † (den ungarske brevveksling), Per Dahl (den tysk-østrigske brevveksling), Monica Wenusch (den tysk-østrigske brevveksling), NN (den russiske brevveksling) og NN (den polske brevveksling)

Tilsynsførende: Jens Bjerring-Hansen og Gert Posselt

Finansiering: Brandt-Brandtved Fonden, Lillian og Dan Finks Fond, Moth-Lunds Fond samt Politiken-Fonden

Bindene med Georg Brandes' (1842-1927) brevvekslinger med ungarske, tysk-østrigske, russiske og polske kulturpersonligheder indgår i udgaven af *Georg Brandes' Correspondance*. Den første serie udkom 1952-1966 og medtog kun få, meget store brevvekslinger med udvalgte forfattere. Anden serie sigter bredere og omfatter derfor flere korrespondenter og litterære miljøer, der dokumenterer Georg Brandes' internationale indflydelse.

Den ungarske brevveksling: I samarbejde med Prof. Dr. András Masát, Andrásy Universitát Budapest, er manuskriptet revideret. Transskriptionen af brevene er gennemgået i samarbejde med Dr. Eike Nebelin. Arbejdet med manuskriptet har vist sig større end forventet. Pga. udgiverens bortgang påhviler dette arbejde nu redaktionen. Der sigtes mod en udgivelse ultimo 2025.

Den tysk-østrigske brevveksling: Arbejdet har ligget stille.

Der arbejdes på en reorganisering af bemandingen og en fornyet vurdering af indholdet.

Den russiske brevveksling:
Brevvekslingen er midlertidigt taget af programmet.

Den polske brevveksling:
Brevvekslingen er midlertidigt taget af programmet.

Udkommet:

Correspondance de Georg Brandes

I: *La France et L'Italie* (1952)

II: *L'Angleterre et La Russie* (1956)

III: *L'Allemagne* (1966)

IV: *Notes et Références* (1966)

P.O. Brøndsteds dagbøger fra ungdomsrejsen

Udgiver: Gorm Schou Rode

Tilsynsførende: Ivan Boserup

Konsulent: Bodil Bundgaard

Rasmussen (Nationalmuseet)

Finansiering: C.L. Davids Fond

De bevarede rejsedagbøger fra P.O. Brøndsteds (1780-1842) ungdomsår 1806-1811 rummer et mangesidet begavet menneskes levende beskrivelse af tidens Europa. Skildringen af rejsen i Det Osmanniske Rige er et unikt dokument, men også optegnelserne fra det forberedende ophold i Paris rummer meget værdifuldt materiale. Stemningen i verdens hovedstad, Napoleons Paris, er fint skildret, og der bringes mange detaljer om livet i den tysk-danske koloni i byen. Tilblivelsen af Adam Oehenschlägers værker følges, såvel som digterens gensyn med kollegaen Jens Baggesen. Der er talrige oplysninger til belysning af den almindelige lærdomshistorie, men ikke mindst musik-, kunst- og teaterhistorikere vil finde megen ny information.

Korrekturlæsningen af tekstbindene er afsluttet, og arbejdet med kommentar og efterskrift er tilendebragt. Det er forhåbningen at værket kan udkomme i 2025.

Christian 4.s latinske brevstile

Udgivere: Bent Christensen †, Kristian Thomsen Purreskov og Chr. Gorm Tortzen

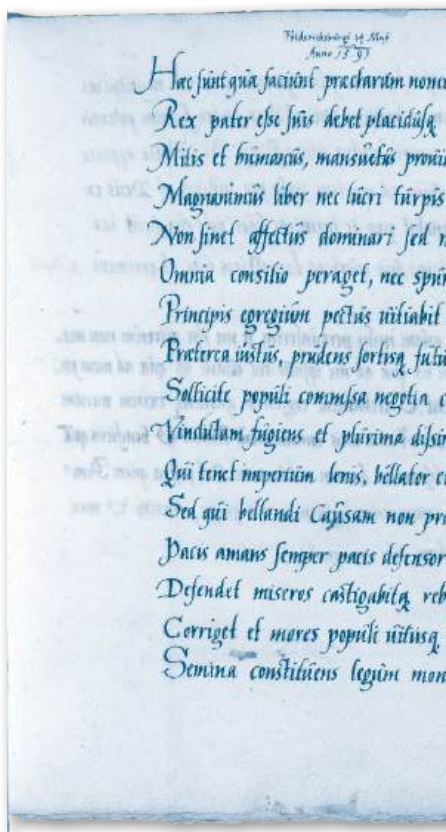
Tilsynsførende: Steffen Heiberg, Bent Jørgensen, Sebastian Olden-Jørgensen og Peter Zeeberg

Christian 4. fik en meget grundig skolegang, som begyndte, da han fyldte seks, og fortsatte indtil hans sekstende år. I modsætning til de øvrige skolefag er undervisningen i latinsk samtale og korrespondance veldokumenteret, fordi nogen gemte drengens indbundne stilebøger, som er bevaret for eftertiden: En kalligrafibog med hyppigt gentagne latinske og danske sentenser og to stilebøger (fra 1584-1593), hvori prinsen har skrevet ca. 840 opgaver (knap halvdelen både på dansk og latin), to-tre afleveringer om ugen. Nogle opgaver er formuleret som genfortællinger af et opgivet emne (fx den kristne fyrstes pligter), andre er skrevet som breve til skolekammerater, til lillebror Ulrik, til læreren, magister Hans Mikkelsen, og til en række andre kendte og ukendte personer.

Det store og varierede materiale er aldrig udgivet i sin helhed og er med undtagelse af en artikel fra 1850 kun sporadisk benyttet i forskningen.

Udgaven er digital i sit udgangspunkt, men med mulighed for en senere trykt udgave af dele af materialet. Den vil foruden faksimiler af stilebøgerne fremlægge diploma-

tariske transskriptioner af den danske og den latinske tekst (sidstnævnte i to versioner: prins Christians afleverede stil og magister Mikkelsens rettede udgave), en oversættelse af alle breve til moderne dansk og til engelsk, en regest over hele korpus, et indeks over personer og steder, en ordkonkordans og en indledning, der sætter stilebøgerne ind i en bredere pædagogisk ramme.

Hans Mikkelsen havde i sin ungdom studeret hos den berømte reformpædagog Johannes Sturm i Strasbourg, havde senere været præceptor for Huitfeldt-brødrene og blev i 1583 som rektor for Herlufsholm kaldet af Frederik 2. til at være præceptor for den seksårige prins Christian.

Som det fremgår af Sturms pædagogiske skrifter, var hans tanker om undervisning og om latinens rolle i den banebrydende. Bl.a. fremhæver han, at læreren skal udvikle elevens evne til selvstændig tænkning og formulering af egne tanker gennem frie opgaver, gerne i brev- eller referatstil. Sturm lægger også vægt på vigtigheden af en smuk håndskrift, og det er ganske indlysende,

at Mikkelsen har bragt disse tanker med i sin mere end tiårige lærergerning rundt om på de kongelige slotte, hvor prins Christian og en lille flok andre drenge fik undervisning.

Prins Christians stilebøger giver et helt enestående indblik i drengens tankeverden og i omgivelsernes krav og forventninger til ham. Sprog- og pædagogikhistorisk er stilene en

guldgrube, og samtidig er stilene helt unikke dokumenter til belysning af de værdier, som kom til at præge den kommende konges begrebsverden.

Der arbejdes på tekstetableringen, men arbejdet forventes ikke afsluttet i 2025.

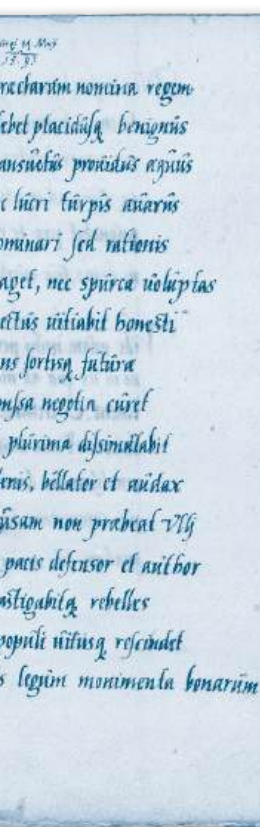
Sophus Claussen og Johannes Jørgensen. En brevveksling

Udgivere: Ove Kreisberg og Sven Hakon Rossel

Tilsynsførende: Gert Posselt

I brevudgaven ved Frans Lassen: *Sophus Claussen og hans kreds. En digters liv i breve I-II* (1984) er kun en del af brevene fra Johannes Jørgensen (1866-1956) til Sophus Claussen (1865-1931) gengivet, mens kun ganske få breve fra Claussen til Jørgensen er medtaget, og da gengivet efter koncept eller afskrift. I 2016 blev 81 hidtil ukendte breve fra Sophus Claussen til Johannes Jørgensen overdraget til Det Kgl. Bibliotek. Brevene spænder over 14 år, fra juni 1887 til maj 1900, med højde- og tyngdepunktet i perioden 1892-1894, årene for Clausens ophold i Paris og Italien og for tidsskriftet *Taarnets* udgivelse. Brevene er fascinerende læsning, idet de på mange måder uddyber, nuancerer, korrigerer og afmytologiserer den almindelige litteraturhistoriske fremstilling af Clausens menneskelige og kunstneriske udvikling og af hans relation til Jørgensen, ligesom der også kastes et nyt og spændende lys over dennes personlighed.

Disse nyfundne breve vil blive medtaget i en kritisk og kommenteret udgave af den samlede brevveksling mellem Sophus Claussen og Johannes Jørgensen. Alle brevene gives så vidt muligt efter ori-

ginalerne, og udgivelsen vil blive forsynet med illustrationer, tekst- og realkommentarer og en indledning samt personregister og appendiks.

Den redaktionelle behandling af manuskriptet er afsluttet. Teksterne afventer grafisk opsætning.

Danmarks gamle love på moderne dansk

Redaktion: Maria Arvidsson, Anders Leegaard Knudsen, Karen Skovgaard-Petersen, Ditlev Tamm og Helle Vogt

Tilsynsførende: Anne Mette Hansen, Thomas Hansen, Eva Skafte Jensen, Bjørn Poulsen og Chr. Gorm Tortzen

Finansiering: Augustinus Fonden og Aage og Johanne Louis-Hansens Fond

Projektet omfatter to dele: *Danmarks gamle landskabslove* og *Dansk købstads- og rigslovgivning*. Det er projektets mål at oversætte såvel de gammeldanske landskabslove som den latinske købstads- og rigslovgivning til et nutidigt dansk. Oversættelserne vil blive publiceret både i bogform og på nettet, ledsaget af noter og introduktioner. De to projekter vil blive udført i samarbejde.

Danmarks gamle landskabslove

Den seneste oversættelse af Danmarks gamle landskabslove er Erik Kroman og Stig Iuuls *Danmarks gamle Love paa Nutidsdansk* I-III fra 1945-1948, som omfatter landskabs- og kirkelovene. Oversættelsen, der er ledsaget af en retshistorisk indledning, kommentarer og sagregister, trænger til en afløser. Selve oversættelsen er holdt i en let arkaiserende stil, og sproget skaber unødige forståelsesproblemer for et moderne publikum. Dertil kommer, at værket afspejler datidens opfattelse af den middelalderlige tekstproduktion, af teksternes indbyrdes forhold,

deres alder og baggrund i retspraksis.

Oversættelsen vil blive rettet til et bredt publikum. Projektet kolliderer derfor ikke med selskabets plan om en udgivelse og oversættelse af det ældste bevarede dansksprogede håndskrift, Stockholm B74 af *Skånske Lov* og *Skånske Kirkelov* (se s. 90). Initiativet til denne del af projektet udgår fra retshistoriker, professor, dr.jur. et phil. Ditlev Tamm, og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab bidrager med filologisk ekspertise. Et første udkast til oversættelserne foreligger, og materialet bliver nu underkastet en filologisk gennemgang.

Oversættelse: Ditlev Tamm

Filologisk revision: Maria Arvidsson
og Karen Skovgaard-Petersen

Kommentering og introduktioner:
Ditlev Tamm

Dansk købstads- og rigslovgivning

Denne del af projektet vil producere kommenterede oversættelser til moderne dansk af dansk købstads- og rigslovgivning frem til 1300 på basis af de nyeste tekstkritiske udgaver. Teksterne skal publiceres i to bind, der vil rumme købstadslovgivningen, rigslovgivningen og Thords ar-

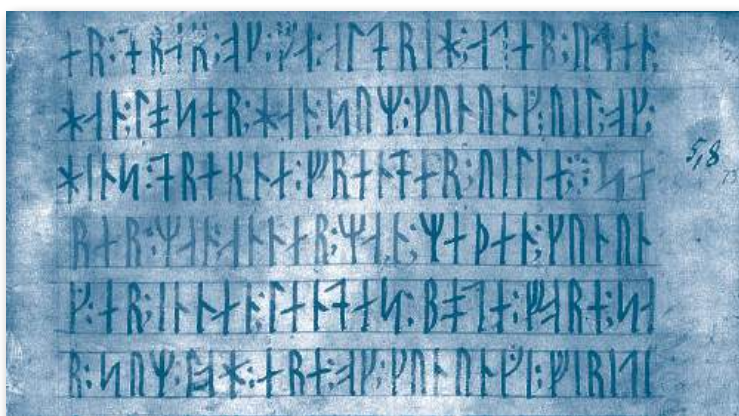
tikler. Værket forsynes med en generel introduktion og en introduktion til de enkelte love, og i tillæg skal et glosarium udarbejdes.

Alle lovene er tekstkritisk udgivet af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab i de store udgaver *Danmarks gamle Landskabslove*, *Danmarks gamle Købstadslovgivning*, *Den danske Rigslovgivning* og *Diplomatarium Danicum*, som vil være grundlaget for oversættelsen. Kun lidt over halvdelen af lovenes samlede tekstmasse er tidligere oversat. Disse oversættelser er af meget svingende kvalitet, og ikke alle er forsynet med kommentarer eller annoteringer. Dertil kommer, at de forskellige oversættere har brugt en meget uensartet terminologi, der gør det svært at iagttage sproglige lån og påvirkninger. Det er lykkedes at skaffe finansiering til arbejdet med købstads- og rigslovgivningen ved en bevilling fra Augustinus Fondens pulje til 'Forskning i kulturarv'. Der er tillige opnået en bevilling fra Aage og Johanne Louis-Hansens Fond til drift.

Oversættelse: Anders Leegaard
Knudsen

Kommentering: Anders Leegaard
Knudsen i samarbejde med Helle Vogt

Indledninger: Helle Vogt

Danmarks gamle Ordsprog I-VIII

Udgivere: Simon Skovgaard Boeck,
Iver Kjær † og John Kousgård
Sørensen †

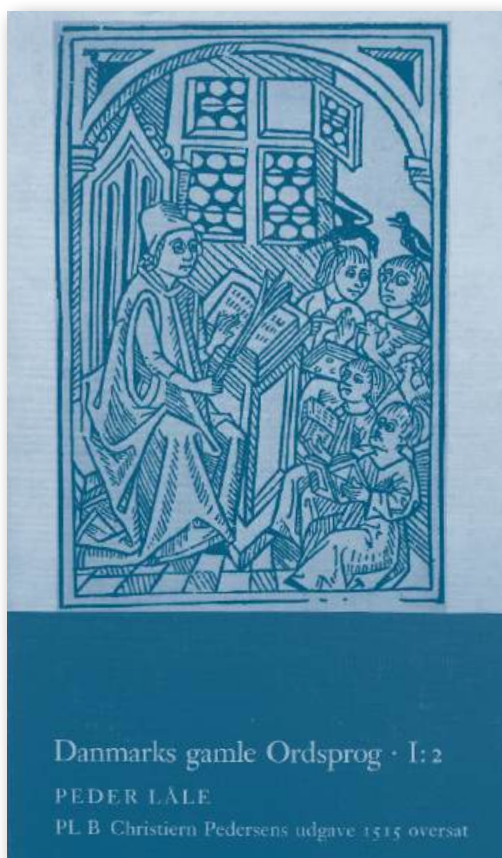
Tilsynsførende: Merete K. Jørgensen

Finansiering: Augustinus Fonden
(bind III og VIII), Carlsbergfondet og
Statens Humanistiske Forskningsråd

Danmarks gamle Ordsprog er den videnskabelige standardudgave af danske ordsprog. I sit anlæg adskiller den sig fra andre udgaver ved at lægge samlinger af ordsprog til grund for udgivelsen, hvor andre værker har valgt det enkelte ordsprog som udgangspunkt. I alt 27 samlinger fra perioden 1500-1700 udgives i bogform (i nytryk eller faksimile); det samlede antal ordsprog er ca. 33.000. Den valgte form giver forskeren mulighed for at undersøge de enkelte samlinger, men det betyder også, at et register bliver en uundværlig indgang til værket, hvis man fx vil se, hvordan et ordsprog har ændret sig gennem tiden.

For at projektet kan afsluttes, mangler bind III (Ribekredsens ordsprogssamlinger) og bind VIII (registre). Manuskript til bind III har passeret

tilsynet. Det har vist sig nødvendigt at supplere udgivelsesarbejdet med det stykke af håndskriftet Rostgaard 48, 8°, der indeholder Peder Syvs afskrift af Anders Sørensen Vedels samling; dette arbejde ligger p.t. stille.

Udkommet:

- I,1-2: Peder Låles Ordsprog (1979)
- II: »Hans Thomissøns Ordsprog« & Poul Enevoldsen: *Farrago* (1977)
- IV: *Problemata et Proverbia moralia* & Hans Chr. Sthens Ordsprog (1987)
- V: Daniel Matras: *Proverbes* (1981)
- VI: Samlinger fra 17. århundrede (1980)
- VII,1-2: Peder Syv: *Aldmindelige Danske Ordsproge* (1983-1988)

Holger Drachmann – Amanda Nilsson (»Edith«). En brevveksling

Udgiver: Henk van der Liet

Tilsynsførende: Esther Schat Kielberg

Det Kgl. Bibliotek erhvervede i 1947 ca. 850 breve fra digteren Holger Drachmann (1846-1908) til »Edith«, dvs. Amanda Nilsson, senere Gerlach (1866-1953). Siden har der været et stort behov for en kommenteret udgave af dette brevmateriale, ikke mindst fordi Morten Borups *Breve fra og til Holger Drachmann I-IV* (1968-1970), udgivet af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, forbigår disse breve. Forklaringen er, at Borup ikke mente, at brevene til og fra »Edith« havde tilstrækkelig litteraturhistorisk betydning. Til trods for dette synspunkt gør han i forordet opmærksom på, at »Udgivelsen af et

udvalg af breve, der belyser digterens privatliv, kunne ligeledes være ønskelig«.

»Edith« spillede en central rolle i Drachmanns modne forfatterskab, dvs. fra ca. 1887 til ca. 1898. Fhv. overbibliotekar og tidligere tilsynsførende på denne udgave, Torben Nielsen, har i *Magasin fra Det Kongelige Bibliotek* gjort opmærksom på, at »Amanda Gerlachs papirer udgør et værdifuldt tilskud til vores kendskab til Drachmann i 'Edith'-perioden, og ikke mindst til Amanda Nilsson selv som den fine og hengivne kvinde, hvis tab han aldrig rigtigt forvandt«.

Arbejdet med brevene, bl.a. transskriptionen og realkommenteringen, er genoptaget. Der stiles mod en digital udgivelse.

N.F.S. Grundtvig: Dansk Ravnegelder

Udgivere: Flemming Lundgreen-Nielsen og Vibeke A. Pedersen

Tilsynsførende: Henrik Blicher og Krista Stinne Greve Rasmussen

Til N.F.S. Grundtvigs sene værker hører det store digt *Dansk Ravnegelder* fra 1860. Værket, der låner form fra den senmiddelalderlige digtning *Odins Ravnegelder*, rummer Grundtvigs vision af Danmark 50 år ude i fremtiden, altså i 1910. Det 4.658 verslinjer lange digt blev ikke udgivet i Grundtvigs levetid, måske fordi den optimistiske utopi om Danmark harmonerede dårligt med nationens tilstand efter nederlaget i 1864.

Teksten er imidlertid bevaret i Grundtvigs egenhændige manuskript (Grundtvig-arkivet, Fascikel 392.a-b), som har dannet grundlag for to posthume udgaver, den første af Holger Begtrup i Grundtvigs *Udvalgte Skrifter*, bd. 10, 1909, s. 364-482, og den anden af Georg Christensen efter forarbejder af Svend Grundtvig i *N.F.S. Grundtvigs Poetiske Skrifter*, bd. 8, 1929, s. 315-465.

Ingen af disse er imidlertid forsynet med et videnskabeligt apparat. Den udgave af *Dansk Ravnegelder*, der her forberedes, vil således være den første videnskabelige. Ud over tekstkritisk apparat vil den være ledsaget af en række indledende tekster, fyldige punktkommentarer, enkelte illustrationer og registre.

Grundlaget for udgaven er allerede til stede. *Dansk Ravnegelder* var emnet for et seminar i Grundtvig-Selskabet i 2010, der resulterede i, at to af deltagerne, Flemming Lundgreen-Nielsen og K.E. Bugge, besluttede at foranstalte en tekstkritisk udgave og heri at indlemme bearbejdede versioner af seminarets foredrag, der belyser forskellige sider af Grundtvigs utopi: dr.theol. Synnøve Heggem om digtets kvindebilleder, lic.theol. Peter Balslev-Clausen om det kirkehistoriske perspektiv og lic.theol. Kim Arne Pedersen om receptionshistorien. Efter K.E. Bugges død i 2020 har Flemming Lundgreen-Nielsen fortsat arbejdet, nu i samarbejde med Vibeke A. Pedersen.

Arbejdet er fortsat i beretningsåret, og det forventes, at manuskript til tekst, kommentar og en kort indledning vil foreligge inden udgangen af 2025.

Carsten Hauchs digte

Udgiver: Lasse Seistrup Holst

Tilsynsførende: Søren Peter Hansen,
Finn Gredal Jensen og Johnny Kondrup

Den danske forfatter Carsten Hauch (1790-1872) var en prominent skikkelse i Guldalderens kulturelle og akademiske kredse og en kendt person i den brede offentlighed. Hans skøn- og faglitterære værker øvede stor indvirkning på deres tid, og det kan derfor undre, at nutidens forskere og undervisere ofte behandler ham overfladisk eller helt forbigår ham. En videnskabelig udgave af hans værker – begyndende med hans samlede digte – har som et af sine primære formål at genintroducere forfatterskabet for forskningen, men den skal også tilgængeliggøre og formidle det bredere til undervisere og studerende inden for forskellige fagområder (især litteratur, men også religion, filosofi og naturvidenskab).

Carsten Hauch skrev lyrik gennem hele sin karriere og publicerede løbende omkring 200 digte i forskellige aviser, tidsskrifter, antologier, småtryk osv. Han debuterede i 1814 med det romantiske digt »Forskeren« i månedsskriftet *Athene*, og hans sidste digt var »Vandreren ved

Galilæas Sø«, som blev trykt i *Kristelig Kalender for 1871* året før hans død. Flere digte blev offentliggjort gentagne gange i Hauchs levetid (enkelte op til syv gange) og optrådte altså i forskellige publikationskontekster. Fire gange gjorde Hauch status over sin lyriske produktion og samlede en del af sine digte i samlinger, hvor de blev trykt side om side med digte, der ikke tidligere havde set dagens lys. Desuden skrev han digtkredsen *Valdemar Seier* og udgav fem lyriske bøger i alt: *Lyriske Digte* (1842), *Lyriske Digte. Anden meget forøgede Udg.* (1854), *Lyriske Digte og Romancer* (1861), *Valdemar Seier. Et romantisk Eventyr* (1862) og *Nye Digtinger* (heri også digtkredsen *Valdemar Atterdag*, 1869).

Det var ikke alle sine digte, Hauch tog med i samlingerne, og især undlod han at genoptrykke en stor del af sine ungdomsdigte fra perioden 1814-1821. Ydermere foretog han en del ændringer af de digte, han valgte at inkludere i samlingerne, og her var det igen de tidlige digte, der blev udsat for den mest gennemgribende revision. Hauchs digtsamlinger giver altså ikke et retvisende billede af forfatterskabets udvikling, men derimod det billede, forfatteren på sine senere dage tegnede af den og ønskede at præsentere for sit publikum (og sin eftertid). De senere udgivere af Hauchs digte har stort set fulgt hans ønske om, hvad der skulle genoptrykkes og i hvilken

form. A.G.Ø. Hauch, Carsten Hauchs søn, har i sin udgave med den misvisende titel *Samlede Digte* (1891) kun medtaget de digte, som findes i farens digtsamlinger – og altså ikke dem, han udelod – og har som grundtekst (med enkelte undtagelser) valgt digtenes »sidste Form«. I den senere videnskabelige udgave af Hauchs *Poetiske Arbejder* (1929) har udgiveren Poul Schjærff som grundtekst til de 44 udvalgte digte valgt den form, som de havde, første gang de optrådte i en digtsamling, og ligesom A.G.Ø. Hauch har Schjærff altså »ikke taget Hensyn til Digtenes Form i de Tidsskrifter og Aviser, hvor de først er trykt«.

De to udgavers principper betyder, at et digt som debutdigtet »Forskeren« aldrig er blevet optrykt siden dets første publikation, fordi Hauch ikke medtog det i sine digtsamlinger, og at et ungdomsdigt som »De stridige Veie« fra 1815 kun er blevet genoptrykt i den ældre Hauchs stærkt omarbejdede versioner fra hhv. *Lyriske Digte* (1842) og *Lyriske Digte. Anden meget forøgede Udg.* (1854), som på ingen måde er adækvate udtryk for den yngre forfatters anskuelser, æstetik og historiske situation, men med sine udeladelser og omskrivninger snarere afslører, hvilke dele af sin tidlige produktion den ældre forfatter ikke længere kunne stå inde for. En samlet udgave af Carsten Hauchs digte kan danne grundlag for et studium i

forfatterskabets udvikling fra begyndelsen til enden, men ingen af de foreliggende udgaver tilbyder det grundlag. En ny udgivelse af Carsten Hauchs digte vil derimod prioritere at gengive alle Hauchs digte i den form, hvori de mødte læseren første gang. Så vidt muligt skal udgaven præsentere den enkelte tekst i dennes konkrete, historiske kontekst, og så objektivt som muligt skal den fremstille udviklingen i Hauchs forfatterskab, som det udfoldede sig i offentligheden. Derfor vælges førstetrykket som grundtekst for de publicerede digte, der ordnes kronologisk efter deres udgivelsestidspunkt, mens de seneste manuskripter bliver grundtekster for de få upublicerede digte, der ordnes kronologisk efter deres (anslåede) tilblivelsestidspunkt. Til førstetrykkenes tekster knyttes enkeltstedsapparater, som gengiver samtlige interne og eksterne varianter fra Hauchs levetid, og når variansen mellem førstetrykket og en anden version er stor, vil der i stedet for variantapparatet blive gjort brug af versionering, dvs. at den afvigende versions tekst etableres i sin helhed. Herved bliver det muligt at undersøge det enkelte digts tilblivelse og forandring gennem tiden, hvilket kan bidrage med interessante perspektiver på forfatterskabet og dets udvikling.

På grund af udgiverens øvrige forpligtelser er der i beretningsåret ikke sket fremskridt.

Carsten Hauch: Indledning til Fore- læsninger over Njalssaga og flere med den beslægt- ede Sagaer

Udgiver: Aviaja Skotte

Tilsynsførende: Johnny Kondrup og
Erik Skyum-Nielsen

Carsten Hauchs (1790-1872) forelæsninger om islændingesagaerne var tiltænkt de studerende ved Kiels Universitet, men på grund af oprøret i Slesvig-Holsten måtte Hauch i 1848 flygte til Danmark, så forelæsningerne blev i stedet holdt på Københavns Universitet i vintersemesteret 1848-1849. Det var her, Hauch formulerede den tanke, at sagaerne bar for meget præg af digteriske virkemidler til at kunne være historiske kilder, der var opstået mundtligt og overleveret gennem århundrederne: »Det forekommer mig, som om vi i enhver Fortælling, hvori vi finde en kunstforstandig Plan og en (om ogsaa temmelig skjult) Sammenknytning af Begivenheder og Handlinger til et Heelt, ogsaa tør antage, at en kunstforstandig Aand har været virksom«. Dermed var det første skridt taget til at anfægte den såkaldte 'friprosateori' om sagaerne til fordel for 'bogprosateorien', som i det 20. århundrede skulle blive dominerende i forskningen.

Hauchs indledning til forelæsningsrækken blev udgivet i *Afhandlingar og æsthetiske Betragtninger* (1855), men

bortset fra korte uddrag i skolebogsantologier ved Martin Hammerich er den aldrig blevet genudgivet. Selve teksten fylder knap 60 sider i lille oktav. Med apparat skønnes en nyudgivelse at få et omfang på ca. 150 sider. Udgivelsesarbejdet vil være overkommeligt, da der hverken findes manuskript eller senere trykte udgaver.

Kommentaren er udarbejdet, arbejdet med efterskriftet er ganske langt. Tekstetableringen udestår.

Peder Hegelund: Susanna

Udgiver: Flemming Lundgreen-Nielsen

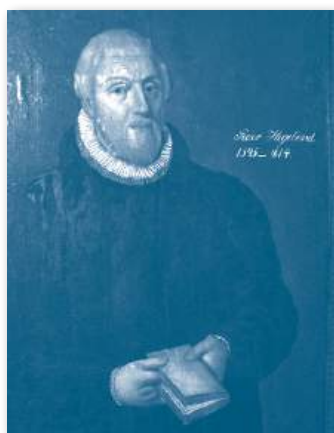
Tilsynsførende: Marita Akhøj Nielsen

I versdramaet *Susanna* gen-digter Peder Hegelund (1542-1614) en apokryf bibelsk beretning om den ærbare ægte-hustru Susanna, som efter-tragtes af to vellystninge.

Den gode får sin belønning, og de onde får deres velfor-tjente straf, begge dele tak-ket være profeten Daniel. Un-dervejs indlægger Hegelund på egen hånd en omfangsrig monolog af kvindeskikkelsen Calumnia, der i mange detal-jer analyserer fænomenet bagtalelse.

Hegelund stammede fra Ribe, og med udgivelsen af dette værk vil den påbegynd-te række af gamle skole-komedier rimeligt dække de danske landsdele.

På grund af udgiverens øvrige forpligtelser er der i

beretningsåret ikke sket fremskridt. Der resterer en betragtelig mængde arbejde, især med kommentardelen. Som ny medudgiver indstilles Vibeke A. Pedersen.

Louis Hjelmslevs forelæsninger 1942- 1943

Udgivere: Una Canger, Lorenzo Cigana og Frans Gregersen

Tilsynsførende: Laurids Kristian Fahl og Lars Trap-Jensen

Konsulent: Tanya Karoli Christensen

Finansiering: Ulla og Børge Ander-sens fond for sprogvidenskabelig forskning

Fra marts 1942 til december 1943 holdt den daværende professor i almen og sam-menlignende sprogvidenskab Louis Hjelmslev (1899-1965) ved Københavns Universitet en serie på 45 forelæsninger som han kaldte *Forelæsning-er over sprogteori*.

Til de første to eller tre forelæsninger havde Hjelmslev et maskinskrevet manu-skript, mens han til de næste forelæsninger kun havde en-kelte maskinskrevne eller håndskrevne noter. Blandt til-hørerne sad imidlertid en stu-derende ved navn Harry Wett Frederiksen, der var særlig in-teresseret i glossematik og som også var en kompetent stenograf. Han stenografere-de 44 af de 45 forelæsninger ned sådan som Hjelmslev holdt dem, og hans kone, Ulla Wett Frederiksen, ren-skrev dem senere på skrive-maskine. Det dokument som indeholder Hjelmslevs fore-læsninger i et omfang af 246 foliosider (21 x 34 cm), har til dato ikke været offentliggjort.

Forelæsningerne blev holdt samtidig med at Hjelmslev forfattede hovedværket *Om-kring Sprogteoriens Grund-læggelse* og den populære

bog *Sproget*. Forelæsningerne er tænkt som et lettere tilgængeligt bidrag til hans teori, og det er praktisk derved at det indeholder hans glossematiske analyse af en tekst, H.C. Andersens eventyr »Kjærestefolkene«, også kaldet »Toppen og Bolden«.

For at forstå betydningen af denne udgivelse, ikke bare for glossematikens historie i Danmark, men for strukturalismens forløb herhjemme og i udlandet, skal man vide at det var en stadig og ofte gentaget kritik af Hjelmslevs andre fremstillinger at der var for få eksempler, og at det var for svært at se hvordan man kunne anvende teorien i praktiske sprog- eller tekstbeskrivelser. Forelæsningerne er Hjelmslevs svar på denne kritik. Hvorfor de så aldrig blev udgivet, er et større mysterium som vil blive diskuteret i udgivelsens efterskrift.

Planen er at udgive Harry Wett Frederiksens 246 sider lange transskription sammen med efterskriftet der beskri-

ver hvorledes Hjelmslev igennem 15 år arbejdede sig henimod den afklarede teori som han i begyndelsen af 1940'erne kunne præsentere i forskellige former. Samtidig diskuteres manuskriptets skæbne og grunden til at det forblev udgivet.

Da Louis Hjelmslev døde i 1965, gennemgik hans amerikanske oversætter, Francis J. Whitfield (1916-1996), hans efterladte papirer og stødte derved på Wett Frederiksens maskinskrevne version af Hjelmslevs forelæsninger. I sit efterfølgende arbejde med Hjelmslevs skrifter og tanker oversatte Whitfield Wett Frederiksens dokument. Der er dog ikke tale om en komplet oversættelse; den springer visse passager i den danske original over. Men det er passager der ikke har stor betydning for forståelsen. Whitfield havde i øvrigt næppe påtænkt en udgivelse af sin oversættelse. Den har utvivlsomt været til hans egen brug. Men Whitfields oversættelse af disse forelæsninger har internationalt stor betydning for forståelsen af Hjelmslevs arbejde, idet han skabte den diskurs som glossematikken blev præsenteret i på engelsk i et tæt samarbejde med Hjelmslev. Den vil blive offentliggjort på internettet med et righoldigt noteapparat inkluderende oversættelse til engelsk af de passager som Whitfield lod stå uoversat.

Efterskriftet omfatter en beskrivelse af manuskriptet og dets historie. Men frem

for alt indeholder det et studie i den proces Hjeltslev gennemgik fra 1928 og indtil han nåede frem til en kolossal teoretisk sammenfatning af sit store projekt, nemlig de grundlæggende principper for en almindelig grammatik. I 1930'erne foregik det arbejde i høj grad gennem en heftig korrespondance mellem Hjeltslev og fonetikerens Hans Jørgen Uldall. Denne sidste del af efterskriftet er baseret på den nævnte korrespondance, som befinder sig på Det Kgl. Bibliotek.

Efter aftale med udgiverne er udgivelsen i efteråret 2024 taget af programmet.

Johannes V. Jensen: Den gotiske Renaissance

Udgivere: Aage Jørgensen † og Monica Wenusch

Tilsynsførende: Jesper Gehlert Nielsen og Sven Hakon Rossel

I 1901 udgav Johannes V. Jensen (1873-1950) to betydelige bøger: *Vinteren (Kongens Fald*, tredje del), en kunstnerisk tribut til og måske også afsked med 1890'er-dekadenen, og *Den gotiske Renaissance*, en fanfareagtig velkomsthilsen til modernitetens

og teknikkens nye århundrede. Sidstnævnte er en art sammenskrivning af avis-reportager hjemsendt fra Spanien, hvor Jensen i sommeren 1898 dækkede den Spansk-Amerikanske Krig (eller rettere: den sociale turbulens på hjemmefronten, som krigshandlingerne i filippinske og cubanske farvande gav anledning til), samt fra Paris, hvor han i sommeren 1900 dækkede den store Verdensudstilling, opfattet som et gennembrud for den »gotiskhed«, som hans spanske op-

levelser ikke havde rummet forvarsler om, men som de nordisk-angelsaksiske befolkninger havde gjort sig klar til.

Den gotiske Renaissance har da på forunderlig vis den modsætning indbygget i sig, som den programmatisk viser ud over. Den er således langt mere litteraturhistorisk interessant, end udgivelseshistorien antyder: ét optryk, gengivet efter originalen, men ukommenteret og knap nok korrekturlæst.

Hertil kommer, at selve forholdet mellem de oprindelige avisartikler og den 'endelige', redigerede tekst fordrer en opmærksomhed, som det endnu dårligt har fået. Udgaven vil følgelig omfatte *Den gotiske Renaissance* fra 1901 som grundtekst, suppleret med de originale avisartikler fra *Social-Demokraten* og *Politiken*, og med tilføjelse af kommentarer og efterskrift. Tillige vil udgaven medtage et par 'spanske' artikler, som ikke blev tilgodeset ved redaktionsprocessen i 1901.

Den grafiske opsætning af teksterne er færdiggjort og korrekturlæst. Arbejdet med efterskrift og kommentarer er afsluttet og godkendt af tilsynet. Trykklart manuskript forventes at foreligge ultimo 2025.

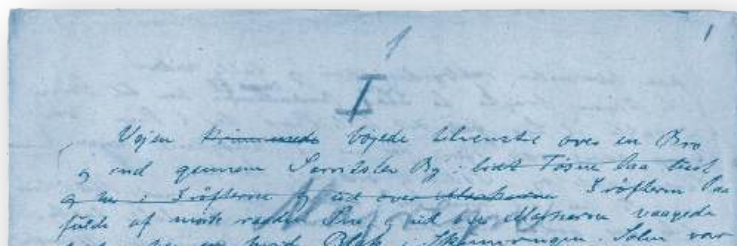
Johannes V. Jensen: Kongens Fald

Udgivere: Jesper Gehlert Nielsen og Sven Hakon Rossel

Tilsynsførende: Per Dahl, Aage Jørgensen † og Flemming Lundgreen-Nielsen

Kongens Fald (1900-1901) er et hovedværk ikke blot inden for Johannes V. Jensens (1873-1950) forfatterskab, men i dansk litteratur overhovedet, og er da også ved flere rundspørger blevet udnævnt til det 20. århundredes danske roman. Den planlagte manuskriptudgave af teksten vil være af uvurderlig betydning for Jensen-forskningen, idet den giver mulighed for at kigge forfatteren over skulderen og følge selve skabelsesprocessen skridt for skridt. Den vil blive beskrevet ved hjælp af et letforståeligt notationssystem. Manuskriptgengivelsen opstilles synoptisk med en kritisk gengivelse af førsteudgaven og med et tekstkritisk apparat, der angiver varianter til renskrifter, korrekturtryk og andenudgaven. Et enkelt opslag vil således dække samtlige kilder til romanen.

Førsteudgavens tekst er etableret, og arbejdet med variantapparat, efterskrift og kommentar er tilendebragt. Opsætningen af manuskriptgengivelsen er afsluttet, og det grafiske arbejde er indledt.

Johannes V. Jensen: Myter og Eksotiske Noveller

Udgivere: Anders Ehlers Dam og Aage Jørgensen †

Tilsynsførende: Per Dahl og Sven Hakon Rossel

I årene 1907-1944 udgav Johannes V. Jensen en halv snes bøger indeholdende 150 tekster, som han gav den hjemmegjorte genrebetegnelse »Myter«. Hertil knytter sig tre bind udgivet 1907-1915 og indeholdende et dusin tekster, der fik genrebetegnelsen »Eksotiske Noveller« uden dog at være noveller i gængs forstand. I 1946 udgav Aage Marcus et udvalg af myterne og de eksotiske noveller, i alt 90 tekster i to bind. Marcus' disposition er for så vidt i samklang med forfatterens egne antydningssige ytringer frem mod vedgåelsen i *Mølleren* (1944) af, at de eksotiske noveller i realiteten ikke adskiller sig fra myterne »i anden Henseende end ved at de har faaet en snævrere Titel«.

En kritisk udgivelse bør tage forfatteren på ordet og inkludere samtlige de tekster, som skilter med, at de er myter eller eksotiske noveller. Udgaven vil blive i tre bind, af hvilke de to første helliges teksterne i de samlinger, som Johannes V. Jensen betitlede myter, mens det tredje indeholder de eksotiske noveller samt efterskrift, kommentarer m.v.

En sådan udgave vil kunne supplere og nuancere indsig-

Andet udgivelsesarbejde

ten i Johannes V. Jensens forfatterskab væsentligt, også i medfør af en nøjeregnende kommentering. Den vil føje sig ind i den løbende rehabilitering af det ikke-fiktive forfatterskab, som i 2014 blev indledt med udgivelsen af de »hidtil ikke optrykte tekster« i fembindsudgaven *Ord og virkelighed* ved Aage Jørgensen.

Hvad det tekstkritiske angår, vil grundteksterne være de af Johannes V. Jensen udgivne samlinger. Forholdet til førstetrykkene, oftest bragt i aviser, vil kun blive tilgodeset i begrænset omfang; ændringer er tilsyneladende udtryk for en almengørende bestræbelse. Hvor der foreligger senere optryk fra forfatterens levetid, f.eks. i 1946-udgaven, vil de blive inddraget med henblik på de (ganske få) betydningssignifikante tekstjusteringer.

Udgavens efterskrift må selvfølgelig diskutere selve genreproblemet. Dels det forhold, at dagspressens udvikling tidligt i 1900-tallet begunstigede ræsonnerende artikler med et sigte ud over den umiddelbare nyhedsformidling, dels også det begreb

om 'det mytiske', som Johannes V. Jensen insisterede på og forsøgte at fremskrive.

Som udgaven af *Himmerlandshistorier* i *Danske Klassikere* (2018) fordrede en omfattende kommentering, verbalt som realt, således også myterne. Sprogligt jonglerer Jensen med et ordforråd og en betydningsnuancering langt ud over, hvad de fleste moderne læsere uden videre kaperer, vel i en bevidst stræben efter at holde våbnet blankt og den æstetiske fane højt. Hertil kommer, at forfatteren behersker og refererer til en omfattende viden og indsigt på mange områder, geografisk, etnografisk, historisk, arkæologisk, botanisk, zoologisk osv. Han refererer rask væk ikke blot til Bibelen, men også til nordiske, klassiske og ægyptiske religionsforestillinger, til træk i såkaldt primitive kulturer, til folkloristiske forestillinger osv. Hertil kommer naturligvis referencer til forhold i samtiden, som en nutidig læser ikke uden videre har adgang til. Kommentarerne vil med andre ord gøre status over den viden, refleksion og stillingtagen, der er indlejret i teksterne, og dermed pointere, hvilken plads disse forhold må have i beskæftigelsen med forfatterskabet.

Udgavebeskrivelser og kommentarer er færdige, efterskrift og tekstetablering udestår. Efter Aage Jørgensens død undersøges muligheden for at knytte endnu en udgiver til projektet.

Johannes Jørgensens tidlige romaner

Udgivere: Bo Alkjær, Ove Kreisberg og Sven Hakon Rossel

Tilsynsførende: Jeppe Barnwell og Gert Posselt

Den gængse litteraturhistoriske omtale af Johannes Jørgensens (1866-1956) fiktionsprosa begrænser sig oftest til de første såkaldte »fem ungdomsromaner«: *Foraarssagn* (1888), *En Fremmed* (1890), *Sommer* (1892), *Livets Træ* (1893) og *Hjemvee* (1894), selv om netop hans tidlige fiktionsprosa er langt mere omfangsrig. Udover disse »fem ungdomsromaner« omfatter ungdomsdigtningen også prosaværkerne *Den yderste Dag* (1897), *Vor Frue af Danmark* (1900), *Eva* (1901), *Den hvide Dør* (1902), *Græs* (1904; skrevet 1896) og *Ikke uden Frugt* (1905).

Ingen af disse tekster er senere genoptrykt i separate udgaver. De er vanskelige at finde antikvarisk – og da til høje priser. I *Udvalgte Værker* 1-7 (1915) blev teksterne, med

undtagelse af *Foraarssagn*, genudgivet, men uden nogen form for kommentarapparat eller tekstkritik. Johannes Jørgensen foretog flere steder redaktionelle ændringer i forhold til førsteudgaverne, bl.a. i *Livets Træ*, men altså uden på noget tidspunkt at redegøre herfor.

Udover at råde bod på en manglende kritisk udgave af de ovennævnte tekster er udgivelsen også tænkt som et forsøg på at skaffe Johannes Jørgensens fiktionsprosa den plads i dansk litteraturhistorie, som udgiverne mener, den har fortjent. Diverse opslag i forskellige litteraturhistorier og håndbøger bekræfter den ofte stedmoderlige og negative behandling. Således vier Vilhelm Andersen i sin litteraturhistorie ganske vist hele 15 sider til Johannes Jørgensen, men fælder over de tidlige prosaværker denne dom: »(...) det var i al Fald ikke Romanskriver, han skulde være«. F.J. Billeskov Jansen fokuserer i sin gennemgang af forfatterskabet i *Dansk litteraturhistorie* udelukkende på de mandlige hovedpersoner og ignorerer de kvindelige personers betydning i det psykologiske spil. *Den yderste Dag* karakteriseres blot som katolsk polemik.

Udgivelsen, der påtænkes at blive i to bind med tekstgengivelse efter værkernes førsteudgave, vil naturligvis blive ledsaget af et kritisk apparat med redegørelse for tekstforholdene, forklarende noter og en oversigt over samtidens reception. I efter-

skriften placeres ungdomsforfatterskabet som en helhed i litteraturhistorisk sammenhæng sammen med en nyvurdering og en dermed forbedret rehabilitering af de anførte værker. Ikke blot vil de mangeløse og til dels raffinerede naturskildringer blive underkastet en analyse, men også det psykologiske spil mellem de mandlige og kvindelige personer vil blive undersøgt i langt højere grad, end det hidtil er sket. Desuden relateres den stereotype opfattelse af Johannes Jørgensens statiske persontegning og nærmest monomane tematik, der overser et stærkt dynamisk element, og der vil blive peget på forfatterens omhyggelige narrative strukturering samt sproglige og stilistiske mesterskab.

Tekstetablering og udarbejdelsen af sekundær bibliografi fortsætter.

Labyrintens fortsættelse

Udgiver: Henrik Blicher
Tilsynsførende: Karsten Kynde,
Flemming Lundgreen-Nielsen og Søren Schou

Jens Baggesens (1764-1826) dagbøger er et hovedværk i dansk memoirlitteratur. De udgør samlet set et uhyre omfattende materiale, der spænder over perioden 1780-1825, dog med tyngdepunkt i Baggesens rejseår 1789-1790 og 1793-1795. De har længe været alment tilgængelige som billedfiler på Det Kgl. Biblioteks hjemmeside og har fungeret som en vigtig ressource i forbindelse med udgivelsen af Baggesens *Labyrinten* 1-2 i *Danske Klassikere* (2016).

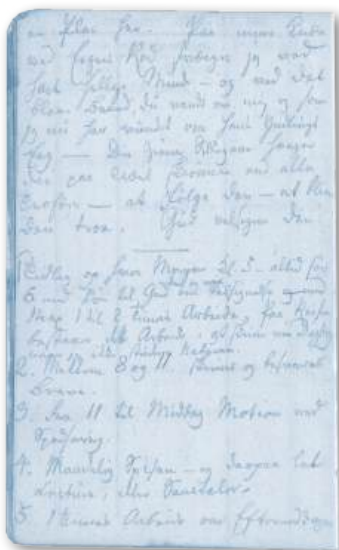
Den planlagte udgave af dagbøgerne skal i første omgang omfatte Baggesens dagbøger fra rejseårene 1789-1790. Dele af dette materiale er tidligere blevet udgivet af C.J. Boye i samarbejde med Baggesens sønner som del af deres udgave af Jens Baggesens *Danske Værker* 1-12 (1827-1832). Yderligere er enkelte dele af dagbøgerne medtaget i Louis Bobés og Carl Dumreichers *Gemt og Glemmt. Minder fra gamle Dage* (1916).

Udgaven i *Danske Værker* lever imidlertid på ingen måde op til moderne filologiske standarder, og der er udpræget behov for en ny udgave af disse dagbøger fra Baggesens formative år. Dette stof er særdeles læsevær-

digt og litteraturhistorisk lærerigt. Dels dokumenteres en kærlighedshistorie før og umiddelbart efter ægteskabet, dels er der veloplagte rapporter fra den 25-årige digters bevægede følelsesliv, men også lyrisk dyrkelse af den schweiziske alpenatur foruden portrætter af det unge menneskes omfattende netværk og den kendte historie om hans improviserede dans på ruinerne af Bastillen. Udgaven af Baggesens dagbøger vil etablere grundlaget for indsigt i en helt afgørende politisk og social brydningstid med Baggesen som centralt placeret hovedvidne.

Der stiles stadig mod en digital udgivelse, der skal etablere en filologisk forsvarlig, kommenteret udgave af de overleverede dagbøger fra årene 1789-1790 med visninger af faksimiler af de håndskrevne dagbøger på Det Kgl. Biblioteks hjemmeside.

Der er i det forløbne år blevet transskriberet i ledige stunder.

Per Langes samlede essays

Udgiver: Aage Jørgensen †

Tilsynsførende: Esther Schat Kielberg
og Camilla Zacho Larsen

Per Lange (1901-1991) tilhører mellemkrigstidens første generation. Han debuterede som lyriker og udgav tre digtsamlinger (*Kaos og Stjernen*, 1926, *Forvandlinger*, 1929, og *Orfeus*, 1932), der i litteraturhistoriske fremstillinger af lidt ældre dato bliver fremhævet for deres høje kvalitet, formelle stramhed og klassiske karakter, men i øvrigt læses som udtryk for modernitetserfaringer, og ikke mindst derfor ses som interessante. På den baggrund er det opsigtsvækkende, at Lange slet ikke omtales i den seneste større litteraturhistorie og tilsvarende vistnok er underlagt den vigende interesse for de nyklassiske forfatterskaber generelt.

Per Lange forlod lyrikken for efter en længere produktionspause (to årtier) at vende tilbage som essayist. Det blev i sindigt tempo til fem samlinger: *Spejlinger* (1953), *Ved Musikkens Tærskel* (1957), *Samtale med et Æsel* (1961), *Om Krig og Krigsmænd* (1966) og *Dyrenes Maskerade* (1969). Indholdsmæssigt spænder de fra 'spredt fægtning' til samling omkring én sag (æsel-samtalen reflekterer en rejse i Grækenland på jagt efter antikken). De vidner om en dyb fortrolighed med især ældre litteratur og en stor belæsthed i f.eks. fransk filosofi og i ofte lidt skæve forfatterska-

ber. De 'litterære erindringer' i den næstsidste samling afviger trods genrebetegnelsen ikke stort fra Langes vanlige håndtering af sit stof.

Der foreligger andre tryk som *Udvalgte Digte* (1953) og *Samlede Essays* (1964, som rummer de tre første essaybøger). Men da de ikke byder på tekstændringer, endsige nyheder, er de i udgivelsesmæssig henseende uinteressante. Det samme kan ikke siges om en posthum publikation ved Niels Birger Wamberg, *Det Umuliges Kunst* (1996), med varedeklarationen »Efterladte manuskripter i udvalg«. Mesteparten af de 116 sider er essays, men tillige indgår et mindre antal digte. Wamberg-materialet bør medtages. I øvrigt bør udvalget give anledning til en undersøgelse af, om der er mere utrykt materiale i gemmerne. Hvad angår det trykte materiale, er det rimeligt at antage, at det er registreret i fuldt omfang.

Kvantitativt er der altså tale om et overkommeligt tekstmateriale, for essaybindenes vedkommende omkring 690 sider i de foreliggende tryk – hvortil kommer efterskrift og kommentarer m.v. Dette peger mod en fordeling af stoffet på to bind.

Kommentarer er tilrettet efter tilsynets anvisninger, efterskrift foreligger i udkast og med tilsynets bemærkninger, tekstetablering udestår. Bestyrelsen eftersøger udgivere, der kan tage over efter Aage Jørgensen.

Leonora Christina: Jammers Minde

Udgivere: Poul Lindegård Hjorth † og
Marita Akhøj Nielsen

Tilsynsførende: Flemming Lundgreen-
Nielsen

Finansiering: Carlsbergfondet

Leonora Christinas (1621-1698) *Jammers Minde* er et af de mest bevægende dokumenter, der er overleveret os fra Danmarkshistorien. Den stolte kongedatters beretning om de mere end 21 år, hun måtte henleve som fange i Blåtårn under uhumske og ydmygende forhold, omgivet af hoverende, rå vogtere, frataget muligheden for meningsfuld beskæftigelse, er umiddelbart gribende. Sin usvækkede charme får værket fra det præcist sansede, uretoucheret realistiske billede af det myldrende lille samfund, der udfolder sit mangfoldige liv inden for Blåtårns mure.

Bind 2 vil falde i tre hovedafsnit: (1) sproglige og reale kommentarer til *Jammers Minde*, (2) en beskrivelse af værkets sprog og (3) et tillæg bestående af Leonora Christinas bevarede egenhændige danske skrivelser og andre aktstykker, hvoraf flere aldrig har været udgivet. Arbejdet med Leonora Christinas bevarede egenhændige danske skrivelser er tilendebragt, og de relevante og interessante tekster er klar til trykning. Sprogbeskrivelsen er gennemført, for så vidt angår undersøgelserne af Leonora Christinas ortografi, som har vist sig at være mindre konsekvent, end man hidtil har troet. På den baggrund forekommer det naivt at tillægge ændrede stavemåder definitivt beviskraft. Dertil kommer, at de stavemåder, man har tillagt afgørende betydning for en datering af de to sidste dele til 1690'erne, er frekvente helt fra maj 1686. De øvrige emner for sprogbeskrivelsen er undersøgt i vekslende omfang. Til kommentarerne foreligger en hel del materiale.

Udkommet:

Leonora Christinas Jammers Minde.
Diplomatarisk udgave (1998)

Christian Molbech: Ungdomsvandring i mit Fødeland

Udgivere: Per Dahl og Jørn Guldberg

Tilsynsførende: Henrik Blicher og
Steffen Heiberg

Christian Molbech (1783-1857) var bibliotekar, filolog, historiker og litteraturhistoriker. I årene 1808-1813 gennemrejste han Sjælland, Møn, Lolland-Falster, Langeland, Fyn og dele af Jylland. Resultatet blev to udførlige og personlige bind under fælles titlen *Ungdomsvandring i mit Fødeland* (1811 og 1815) samt fem supplerende artikler godt 10 år senere. Hans egen betegnelse var »scientifisk-antiquarisk-æsthetiske« rejsebidrag. Hermed sigtede han til en syntese af topografiske, historiske, kulturhistoriske og æstetiske perspektiver. De fyldige rejsebeskrivelser forbandt 1700-tallets oplysningstradition med 1800-tallets tidlige romantik og blev et markant bidrag til opbygningen af en national selvforståelse – en dansk identitet.

Molbechs to tidlige værker er aldrig blevet genudgivet, og de er ikke blevet behandlet i deres helhed siden Morten Borups monografi (1954), men især kunsthistorikere har i de senere år citeret fra dem.

Molbechs meget omfattende brevvekslinger foreligger delvist udgivet (med Kamma Rahbek, 1883 og

1993-1994; med N.F.S. Grundtvig, 1888; med Chr. K.F. Molbech, 1908; med svenske forfattere og videnskabsmænd, 1956). De bidrager dog kun i begrænset omfang til forståelse af de to ungdomsværkers selvstændige værdi og brede kulturhistoriske perspektiv.

Molbechs afgørende nye greb var, at han tilegnede sig de regionale områder i Danmark ved systematisk at opsoge de steder, rum og minder, der vidnede om fortiden og gjorde den nærværende. Og at han gjorde det med både subjektiv indlevelse og en veludviklet historisk bevidsthed. For vandrerens blik og modtagelige sind glimrede landskaber, haver og bygninger ved deres skønhed og karakter, men Molbech åbnede samtidig for deres historie, der for de fleste dengang var glemt eller helt ukendt. Molbech hentede historien ind og gjorde topografien nationalt nærværende som kulturarv.

Omfanget af de to bind er i alt ca. 420 sider a 2.400 enheder, mens de fem artiklers omfang endnu ikke er præcist opgjort. Det skønnes, at der vil blive tale om 2-3 tekstbind og et ledsagende kommentarbind. Udgivelsen vil kræve en betydelig punktkommentar og en efterskrift, der bliver til i samarbejde med en arbejdsgruppe af historikere, kunst-, kirke- og kulturhistorikere.

Transskriptionen af udgavens tekster forventes afsluttet i sommeren 2025.

Poul Martin Møllers Skrifter

Udgivere: Finn Gredal Jensen, Karsten Kynde og Kim Steen Ravn

Tilsynsførende: Minna Skafte Jensen, Carl Henrik Koch, Flemming Lundgreen-Nielsen og Krista Stinne Greve Rasmussen

Poul Martin Møllers (1794-1838) forfatterskab har ikke siden guldalderens *Efterladte Skrifter*, der udkom i tre udgaver 1839-1856, været udgivet som helhed. I sin korte levetid offentliggjorde Møller meget lidt; en stor del af forfatterskabet foreligger alene i ofte vanskelige manuskripter med talrige varianter. Den nye kritiske, kommenterede udgave er oprindelig planlagt som en bogudgave i ca. fem bind, men det er stadig uafklaret hvor meget der kan komme på tryk. Foreløbig gøres teksterne tilgængelige i udgavens digitale version på pmm.dsl.dk. Forfatterskabet omfatter følgende grupper eller genrer: poetiske tekster, både Møllers egne digte og hans Homeroversættelser; hovedværket *En dansk Students Eventyr* (1824) og den øvrige prosadigtning; strøtankerne og de filosofiske afhandlinger og forelæsningsnoter; anmeldelser, polemiske indlæg samt endelig breve, som kan udgøre et supplement til Morten Borups *Poul Møller og hans Familie i Breve* (1976).

I det forløbne år er der arbejdet videre med de filosofiske skrifter og med kommentering af strøtankerne. Arbejdet

med den litterære del af forfatterskabet forventes afsluttet i sommeren 2025. *En dansk Students Eventyr* er også blevet offentliggjort på Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs tekstnet.dk (se s. 42), og det overvejes om flere færdigredigerede tekster af Møller efterhånden kan overføres hertil fra pmm.dsl.dk.

Møllers forarbejder til »Tanker over Muligheden af Beviser for Menneskets Udødelighed« er ved at blive etableret. Hidtil ukendte manuskripter i privateje er dukket op, indbundet bag i et eksemplar af førsteudgaven af *Efterladte Skrifter*. Det drejer sig om afskrifter af utrykte digte og af Nicolai Søtofts »Memoirer« om Møller samt endelig en del af Møllers egenhændige renskrift af afhandlingen om udødeligheden.

Senere i 2025 udkommer en engelsk antologi med titlen *Poul Martin Møller: Poet, Philosopher and Philologist* på forlaget Brill (red. Nassim Bravo, Finn Gredal Jensen og Jon Stewart). Antologien rummer bidrag af danske og udenlandske forskere, herunder flere artikler af alle tre udgivere af Møllers skrifter.

Peter Nansens brevveksling med Edvard og Georg Brandes

Udgiver: Karin Bang

Tilsynsførende: Gert Posselt og

Nicolas Reinecke-Wilkendorff

Finansiering: Augustinus Fonden,
Autorkontoen (Dansk Forfatter-
forening), Svend Grundtvigs og Axel
Olriks Legat, Den Hielmstjerne-
Rosencroneske Stiftelse, Lillian og Dan
Finks Fond, Moth-Lunds Fond,
Politiken-Fonden og Statens Kunst-
fonds Projektudvalg for Litteratur

Peter Nansens (1861-1918) korrespondancer med Edvard og Georg Brandes udgør særdeles vigtige kilder til dansk kulturhistorie. Det Kgl. Bibliotek opbevarer foruden 201 breve fra Peter Nansen til Edvard Brandes og 188 til Georg Brandes også 398 breve fra Edvard og 205 fra Georg Brandes til Peter Nansen. Kun et fåtal af brevene har tidligere været offentliggjort, men rummer bl.a. et stykke pressehistorie fra *Politikens* første tid og følger produktionen af brevskrivernes bøger tæt – med diskussioner og overvejelser undervejs og omtale af oplagstal, salgstal, opgørelser osv.

Korrespondancerne er meget forskellige. Mens Peter Nansen og Edvard Brandes forholdsvis hurtigt blev dus, blev dette aldrig tilfældet mellem Nansen og Georg Brandes. Læserne af brevudgaven kan især glæde sig til den øgede intensitet i brevvekslingen mellem Peter Nansen og Edvard Brandes, der varer fra det tidspunkt i

sommeren 1894, da Brandes tager beslutning om at flytte til Oslo med sin familie, til han i foråret 1897 vender tilbage til København. Med brevene, der blev længere og hyppigere, holdt de hinanden fast i et tæt arbejdsfællesskab og venskab, selv om brevene giver udtryk for stort savn og tydeligt ikke kan erstatte det fysiske samvær og samtalen. Man får det indtryk, at der mellem dem er et bånd, som ikke kan brydes. Alligevel kommer det til et ærgerligt brud, dokumenteret af breve fra efteråret 1903.

I brevvekslingen mellem Peter Nansen og Georg Brandes er det især samarbejdet om udgivelsen af Brandes' værker, der bliver grundigt belyst. Langsomt kommer de tættere på hinanden, har gode litterære og politiske diskussioner og knytter især fra sommeren 1915, hvor de på Brandes' opfordring lægger titlerne bort, et varmt venskab mellem sig.

Værket er udkommet.

Henri Nathansens dagbog 1918-1919

Udgiver: Gert Posselt

Tilsynsførende: Jonathan Adams og
Jens Bjerring-Hansen

Henri Nathansen (1868-1944) huskes endnu for skuespillet *Indenfor Murene* fra 1912. Det øvrige forfatterskab – noveller, romaner og dramatik –

gik stadig mere i glemme i løbet af 1900-tallets sidste to-tre årtier. Nathansen deler skæbne med en del andre danske forfattere af sit slægtled; de litterære kvaliteter, der vitterlig findes hos mange af dem, har med tiden tabt opmærksomhed, også blandt litteraturforskere.

Gennem dele af sit forfatterskab varierer (og betvivler) Nathansen mange nuancer og facetter af jødisk selvforståelse i datidens Danmark. I teaterverdenen færdedes han

navnlig i 1910'erne og var blandt mange en respekteret skikkelse med praktisk erfaring fra sin tid som sceneinstruktør ved Det Kgl. Teater.

I Det Kgl. Biblioteks håndskriftsamling findes en dagbog, som Nathansen førte fra maj 1918 til januar 1919, vistnok som et muligt middel til at overvinde en skriveblokering. Det er en velskrevet og levende personlig beretning, den 50-årige Nathansens hverdag og nærmiljø set gennem hans selvkritiske, let distancerede og menneskekloge temperament. Samtidig er teksten et kulturhistorisk dokument, der på flere niveauer forholder sig til dansk-jødisk identitet og dermed til et religiøst og især kulturelt mindretals position og selvforståelse i datidens danske samfund. Endelig befolkes teksten af et stort antal kendte og i dag mindre kendte personer fra datidens politiske og litterære kredse og fra den københavnske teaterverden.

Teksten er etableret og korrekturlæst efter den håndskrevne dagbogs 280 sider. Realkommenteringen er påbegyndt, og det første tilsynsmøde blev afholdt i januar 2025.

Erik Pontoppidan: Grammatica Danica

Udgiver: Sten Ebbesen

Tilsynsførende: Henrik Galberg
Jacobsen, Eva Skafte Jensen, Marita
Akhøj Nielsen og Chr. Gorm Tortzen

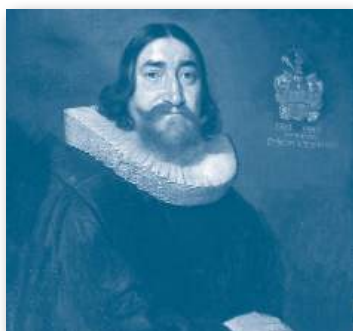
Finansiering: Privat donation og
Carlsbergfondet

Den første rigtige grammatik over det danske sprog, Erik Pontoppidans (1616-1678) *Grammatica Danica* fra 1668, har hidtil ikke foreligget på dansk.

Projektet har til formål at styrke interessen for dansk ved at etablere forbindelse til det historiske aspekt i arbejdet med sproget.

En grundig indledning behandler bl.a. den almene kulturelle baggrund, Pontoppidans kilder og arbejds-metoder, værkets grammatiske teori og dets historiske baggrund. Sebastian Olden-Jørgensen bidrager med en grundig skildring af Pontoppidans liv, og professor Jesper Høgenhaven fra Det Teologiske Fakultet ved Københavns Universitet med et mindre afsnit om Pontoppidans forhold til hebraisk.

Værket er udkommet i august 2024.

Klaus Rifbjergs digte

Udgiver: Torben Jelsbak

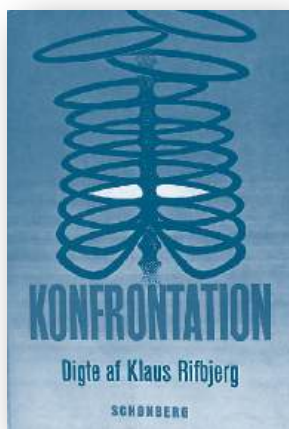
Tilsynsførende: Uffe Andreassen,
Søren Peter Hansen og Jørn Lund

Klaus Rifbjerg (1931-2015) indtager en særstatus som en af de mest markante og produktive forfattere i efterkrigstidens danske litteratur. Rifbjerg debuterede som lyriker i 1956 med digtsamlingen *Under vejr med mig selv* og udgav siden op imod 150 bøger inden for en mangfoldighed af genrer: lyrik, romaner, noveller, revy, skuespil, essays m.m. Toneangivende blev han især som lyriker med digtsamlingen *Konfrontation* (1960), som var med til at indvarsle modernismen i dansk litteratur. Rifbjergs gennembrud som forfatter falder sammen med opbygningen af den danske velfærdsstat og foregår i tæt kontakt med den hastige medieudvikling i perioden inden for både den trykte presse og radio, film og tv-mediet, som alle har sat deres tydelige præg på forfatterskabet. Igennem hele sit virke var Rifbjerg en markant og kritisk stemme i den danske kultur- og samfundsdebat, således at forfatterskabet også kan ses som en stor løbende krønike over efterkrigstidens Danmark.

I samarbejde med Gyldendal planlægges en samlet, tekstkritisk og kommenteret udgave af hele Klaus Rifbjergs lyriske forfatterskab til udgivelse i fem bind. Udgaven vil inkludere alle digte, der

indgår i Rifbjergs 36 digtsamlinger i bogform. Et eventuelt supplerende bind vil senere kunne inkludere det betydelige antal digte, som forfatteren gennem hele karrieren lod publicere uden for samlingerne – i tidsskrifter, dagblade og antologier. Hvert bind vil være forsynet med en kommentar, som rummer oplysninger om de forskellige tekstkilder (manuskripter, tidligere og senere tryk) til de optrykte og kritisk gennemsete digte, noter til forklaringskrævende ord og realforhold og et afsluttende efterskrift, som vil sætte de forskellige perioder i Rifbjergs lyriske forfatterskab ind i en større litteratur- og kulturhistorisk sammenhæng. Det Kgl. Bibliotek råder over et lydarkiv med Klaus Rifbjergs oplæsning af egne digte (indtalt, da han var adjungeret professor på Danmarks Lærerhøjskole). Hvis det viser sig muligt, vil udgivelsen blive ledsaget af disse lydfiler.

Det er i første omgang ikke lykkedes at tilvejebringe finansiering af udgivelsen. Ud-giveren arbejder imidlertid videre med en delvis realisering af projektet i form af en ud-gave af Rifbjergs tidlige lyrik (de første ni samlinger fra *Under vejr med mig selv* til *Fædrelandssange* fra 1967) i serien *Danske Klassikere*.

Brevvekslingen mellem Amalie og Erik Skram og Georg og Ane Cathrine Achen

Udgiver: Janet Garton

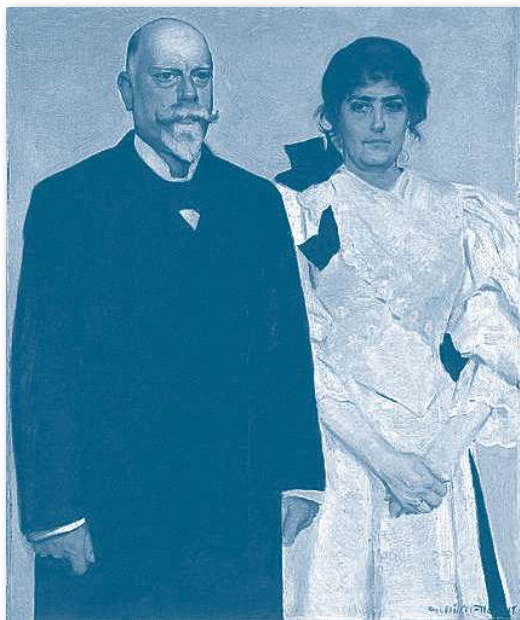
Tilsynsførende: Gert Posselt

Det finnes en temmelig stor brevveksling (341 daterte brev, 30 udaterte) mellom Amalie og Erik Skram og ekteparet Georg og Ane Cathrine Achen i de københavnske arkivene. Brevene fra Amalie og Erik Skram til Achens befinner seg i Rigsarkivet (Achens arkiv, nr. 5005) og brevene fra Achens til Skrams på Det Kgl. Bibliotek (NKS 4499, 4° og NKS 4500, 4°). Brevene strekker seg fra 1888 til 1919, men de fleste og mest interessante ble skrevet før Amalie Skrams død i 1905.

Breveene er av interesse fordi de kaster lys ikke bare på Amalie Skrams liv og diktning, men også på hele kunstnermiljøet i København i slutten av det 19. århundre. Georg Achen var en anerkjent kunstner, og Amalie og Erik satte pris på hans malerier og gikk på hans utstillinger, mens han leste Amalie og Eriks verker (noen ganger i manuskript) og anerkjente Amalie som en stor forfatter.

Breveene inneholder mye debatt om litteratur og kunst, om arbeidsvilkår og ikke minst om strevet med økonomi, husholdning, sykdom, småbarn osv.

Amalies forhold til Ane Cathrine, som var den eneste av de fire uten kunstneriske ambisjoner, forteller mye om kvinneliv, barneoppdragelse og samfunnets forventninger dengang. I sin helhet gir brevvekslingen inntrykk av å være en fengslende roman; brevene dekker de mest dramatiske begivenhetene i begge pars liv. I 1890-1891 holder Achen på å male et dobbeltportrett av Amalie og Erik, p.g.a. deres manglende samarbeidsvilje når det kommer til å sitte for ham at han tar en kniv og skjærer tvers gjennom bildet – noe som utløser en psykisk krise hos ham. Når Amalie i 1894 blir innlagt på Kommunehospitalet med nervøst sammenbrudd, er det Ane Cathrine som blir bindende

leddet mellom henne og Erik og ordner med overførsel til et annet sykehus – og det er hun som innsamler penge slik at Amalie kan reise til Finland for å komme seg etterpå. Og mot slutten av århundret blir både Georg og Ane Cathrine involvert på forskjellige måter i striden mellom Amalie og Erik som fører til deres endelige separasjon.

Brevutgaven skal inneholde alle de daterte og udaterte brevene (ca. 144.000 ord). Brevene skal suppleres med en innledning med opplysninger om bakgrunn og kontekst, utførlige noter, bibliografi og register. Boken skal også illustreres med portretter av brevskriverne og med noen av Georg Achens bilder, som blir diskutert i brevene.

Manuskriptet er færdiggjort og tilgået redaksjonen.

B74 af Skånske Lov og Skånske Kirke-lov

Udgiver: Britta Olrik Frederiksen

Tilsynsførende: Esben Albrechtsen og Merete K. Jørgensen

Med en palæografisk datering til ca. 1250, snarere før end efter, gælder Stockholm B74 af *Skånske Lov* og *Skånske Kirkelov* stadig for at være det ældste gammeldanske håndskrift. Ydermere har dets sprogform været udpeget som bindeleddet par excellence mellem runetidens sprog og gammeldansk i øvrigt. Det burde derfor være selvskrævet til udgivelse, men har hidtil kun foreligget i en faksimile-udgave beregnet for kendere af ældre skrift. Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs udgave vil dels bringe teksterne i bogstavret afskrift til brug for sprogforskningen, dels i moderne dansk oversættelse. Oversættelsen vil blive den første der gælder et håndskrift af *Skånske Lov* på lovens formentlig ældste trin.

Afskriften er færdig og oversættelsen let revideret med sigte på at gøre sproget i den gammeldanske tekst så gennemskueligt som muligt uden at den nutidige normalprosas grænser overskrides. Denne kurs forudsætter et vist kvantum kommentarer og tekst-kritiske noter. De vil blive udarbejdet så snart indledningen, der især omhandler forskningshistorie og oversættelsesprincipper, er færdigskrevet.

Peder Syvs auktionskatalog

Udgivere: Karsten Christensen †, Iver Kjær † og John Kousgård Sørensen †
Tilsynsførende: Marita Akhøj Nielsen og Karen Skovgaard-Petersen

Peder Syvs (1631-1702) omfattende sprogvidenskabelige, litterære og lærdomshistoriske virksomhed, der for det meste udfoldede sig fra præstegården i Hellested langt fra offentlige biblioteker og ligesindede, gør det interessant at stifte nærmere bekendtskab med hans læsning, herunder indholdet af hans efter omstændighederne ret store bibliotek, der i samtiden især var berømt for sit indhold af ældre danske tryk. Hans bøger blev solgt på auktion i København i 1702 efter en ret slet affattet katalog, der godt kunne trænge til bibliografisk bearbejdelse. Initiativet til udgivelsen blev taget af Iver Kjær. Der foreligger nogle forarbejder af John Kousgård Sørensen, der udgør grundlaget for en færdiggørelse.

Der sigtes mod en faksimileudgave af katalogen med fornøden indledning og en selektiv bibliografisk identifikation af de ca. 1.700 numre, herunder alle de danske tryk.

Projektet er midlertidigt stillet i bero.

Anders Sørensen Vedels Antichristus romanus

Udgiver: Marita Akhøj Nielsen
Tilsynsførende: Esben Albrechtsen

ANTICHRISTVS ROMANVS. Romske Paffuers leffnede oc gerninger udkom for første og hidtil eneste gang i 1571. Værket er en rimet pavekrønike på dansk, bygget op af monologer, hvor hver pave fortæller sin egen historie. Monotonien i biografiene brydes af en rammeftælling om en ung dansker, der er rejst til Rom og gerne vil høre sandheden om paveregimet. Utvungent forenes den historiske fremstilling med en polemisk luthersk forkyndelse, og i sin indignerede afsløring af de pavelige excesser er digtet ikke sjældent djærvt humoristisk. Anders Sørensen Vedels (1542-1616) andel i værket har været omdiskuteret; selv meddeler han i fortællingen, at han har omarbejdet og fuldført en rimet pavekrønike af Aarhusbispen Mads Lang, som hidtil har været anset for tabt.

Teksten skal ledsages af kommentar og tekstkritik. Indledningen skal bl.a. gøre rede for værkets kilder, særlig et manuskript i Karen Brahes Bibliotek, som efter al sandsynlighed er en afskrift af Mads Langs rimkrønike.

Anders Sørensen Vedels udvalgte historiografiske værker

Udgiver: Sebastian Olden-Jørgensen
(på grundlag af forarbejder af
Flemming Lundgreen-Nielsen, Lars
Boje Mortensen og Karen Skovgaard-
Petersen)

Tilsynsførende: Lars Boje Mortensen
og Marita Akhøj Nielsen

Anders Sørensen Vedels (1542-1616) litterære karriere er ét langt tilløb til den *Danske Krønike*, han af forskellige grunde aldrig fik skrevet. Udgaven samler de teoretiske skrifter i tilknytning til den aldrig realiserede Krønike og supplerer dem med en række

andre programmatiske tekster, som han faktisk fik trykt. Tilsammen giver de ikke kun et billede af Vedels historieteori og en profil af hans historiske forfatterskab, men spejler samtidig tidens humanistiske idealer og Vedels forsøg på at omsætte dem til en dansk sammenhæng.

Udgaven omfatter Anders Sørensen Vedels vigtigste historiografiske skrifter, for de latinske teksters vedkommende med parallel dansk oversættelse. Det drejer sig om følgende: (1) *Om den danske krønike at beskrive* (1578-1581; latinsk udkast med oversættelse og afvigende dansk version), (2) indledningen til Saxo-oversættelsen (1575 + efterord), (3) indledningen til Adam af Bremen-udgaven (1579), (4) *Oratio panegyrica* (1580), (5) fortællingen til *Den Danske Krønike* (efter 1580), (6) breve og indholdsoversigter til *Den Danske Krønike* og *Den Danske Kirkekrønike*.

Arbejdet med indledning og redigering af 1-3 + 5-6 er påbegyndt. Arbejdet med 4 udskydes foreløbig.

Johan Herman Wessels samlede skrifter

Udgivere: Henrik Andersson † og Henrik Blicher

Tilsynsførende: Finn Gredal Jensen og Liv Blikrud (Det norske språk- og litteraturselskap)

Johan Herman Wessels (1742-1785) forfatterskab er det hyppigst udgivne i det 19. århundrede, men det har aldrig foreligget i en samlet kritisk og grundigt kommenteret udgave. Det har betydet, at de dramatiske arbejder *Lykken bedre end Forstanden* (1776) og *Anno 7603* (1785) er lidet kendte og næsten oversete. Dette forhold vil den nye udgave rette op på. Dertil vil den forsyne alle værker med så rigelige kommentarer, at de bliver tilgængelige også for et publikum, der ellers står fremmed over for det 18. århundredes sprog og kultur.

Den digitale udgave bliver til i etaper. Først gjaldt det Wessels nyklassiker *Kierlighed uden Strømper* (1772), som i 2020 blev udgivet på *boksel-skap.no* med punktkommen-

tarer af udgiveren bistået af de to tilsynsførende og med indledning af Henrik Andersson (1959-2017). I beretningsåret førte et vellykket samarbejde med Esther Kielberg og det fornyede norsk-danske tilsyn til færdiggørelsen af den mindre velansete komedie *Lykken bedre end Forstanden*. Udgaven omfatter tekst og noter samt en tekstredigering med tekstkritik og nye perspektiver. Desuden en indledning, der inddrager Henrik Anderssons behandling af denne komedie i hans forfatterportræt af Wessel på *Arkiv for Dansk Litteratur* (se s. 16) og også rummer en redegørelse for Liv Blikruds analyse af værket i hendes *Den smilende makten* (1999). Begge tekster indgår nu i *tekstnet.dk* (se s. 42). Ligesom *Kierlighed uden Strømper* vil også *Lykken bedre end Forstanden* blive publiceret på *boksel-skap.no*. Derefter kommer turen til *Anno 7603*.

Liv Blikrud ønsker at udtræde af tilsynet. Det norske språk- og litteraturselskap indstiller Ronny Grønning Spaans som hendes afløser.

Sophus Claussens essays: Løvetandsfnug og Foraarstaler

Sophus Claussen (1865-1931) var en produktiv forfatter gennem en stor del af sit liv. Foruden digtsamlinger, romaner, skuespil og en enkelt novellesamling udgav han i aviser og tidsskrifter flere end 1.500 enkeltstående tekster, heriblandt artikler, anmeldelser og erindringsstykker. Af disse indgik nogle af de bedste siden i de to essaysamlinger *Løvetandsfnug* (1918) og *Foraarstaler* (1927). Samlingerne består begge af fortrinsvis tidligere trykte tekster, men indeholder også nyskrevet materiale.

Løvetandsfnug og *Foraarstaler* indtager en særlig status i både Claussens værk og i dansk essayistik på grund af den måde, hvorpå de blander selvbiografi, fiktion og poetik. Essayene svinger fra at have perifer værdi til at udgøre centrale tekster, som i væsentlig grad bidrager til forståelsen af det øvrige forfatterskab. Herudover kaster

essayene lys over en tid og et kunstnerisk miljø omkring skikkelser som Herman Bang, Johannes Jørgensen, Albert Gottschalk med flere. Enkelte af essayene har været genudgivet i samleværker, men størstedelen har ikke været udgivet siden førsteudgaverne.

Essayene er særdeles kommentarkrævende. Der er mange historiske referencer og allusioner til Claussens egne digte og til franske symbolistiske digtere, heriblandt Paul Verlaine og Charles Baudelaire. Tekstkritisk er bøgerne også komplicerede, fordi Claussen med en særlig montage teknik genbrugte en del allerede trykt materiale, som han indimellem klippede ud og satte ind i nye sammenhænge. Udover dette arbejde med at punktkommentere samt etablere og beskrive teksterne kritisk består en betydelig opgave i at redegøre for og kontekstualisere bøgernes tilblivelsesproces. Efterskriften vil bl.a. på baggrund af Claussens notesbøger dokumentere, at en del af essayene var tænkt som forstudier til en planlagt selvbiografisk roman, han aldrig fik færdiggjort. Dette forhold er aldrig beskrevet i den ellers omfattende sekundærlitteratur.

En stor del af arbejdet er allerede udført i andet regi af Jeppe Barnwell, hvorfor det foreslåede projekt drejer sig om en færdiggørelse. Teksten er etableret, og arbejdet med kommentarerne er langt. Jeppe Barnwell har desuden i

Danske Studier 2020 beskrevet og publiceret et hidtil ukendt og utrykt essay, som blev skrevet til *Løvetandsfnug*, men blev fravalgt umiddelbart før etableringen af satsen. Dette essay vil også indgå i udgaven.

Bestyrelsen indstiller forslaget til årsmødets vedtagelse med Jeppe Barnwell og Josefine Hilfling som udgivere og NN og NN som tilsynsførende under forudsætning af at bevilling opnås i 2025.

Frederik Christian Eilschovs skrifter

Udgiver: Finn Gredal Jensen og Peter Zeeberg

Tilsyn: NN og NN

Frederik Christian Eilschov (1725-1750), der var samtidig med Ludvig Holberg, blev kun 25 år, men efterlod sig et omfangsrigt forfatterskab, der vidner om et fuldt modent filosofisk talent og gør ham til en af oplysningstidens originaleste danske tænkere.

Hans vel berømteste værk er *Forsøg til en Fruentimmer-Philosophie* (1749-1750), hvori kvinders ret til filosofisk og videnskabelig uddannelse godtgøres. Værket er skrevet som en munter dialog mellem en mandlig lærer og en kvindelig elev og kan både læses som et tidligt dokument i ligestillingens historie i Danmark og som en endnu frisk og medrivende indføring i filosofien, for mænd såvel som for kvinder. Hele forfatterskabet igennem forsvarer Eilschov kvinders ret til uddannelse og fri udøvelse af tænkningen, og en samlet udgivelse af Eilschovs skrifter er derfor vigtig, for at både forskere og almene læsere kan danne sig et indtryk af Eilschovs mangfoldige og ofte overraskende progressive tanker på dette område.

Eilschov fremførte desuden, som den første i Danmark, stringente argumenter imod dyremishandling og advokerede for en begrænsning af kødspisen, ansporet såvel af etiske overvejelser som af

den store kvægepest, der ramte Danmark i 1740'erne. Eilschovs skrifter udgør således også en milepæl i historien om dyrevelfærd i Danmark og er, som bidrag til spørgsmålet om hvorvidt vi – også i dag – kan forsvare vores behandling af dyr, ikke kun af historisk interesse.

Eilschov skrev på dansk i en tid, hvor latin endnu var det alment benyttede akademiske sprog, og hvor det danske sprog manglede ord for mange akademiske begreber. De fleste akademiske afhandlinger blev skrevet på latin, og de, der blev skrevet på dansk, var gennemsyret af latinske og græske fremmedord. Eilschov leverede herimod både argumenter for

nødvendigheden af at filosofere på dansk og anvisninger til,

hvordan dette kunne gøres. Hans disputats (på latin) indeholder 897 motiverede oversættelser til dansk af latinske fagord. Med denne indsats satte Eilschov et blivende aftryk på det danske sprog, idet han indførte en række ord, der i dag er gængse, som f.eks.: sandsynlighed, personlighed, selvstændighed, sædelighed og sindsbevægelse. Alene af den grund er Eilschovs forfatterskab i høj grad af sproghistorisk og filosofisk interesse.

I Eilschovs skrifter behandles også pædagogik, religionsfilosofi og filosofihistorie, og især hans store Pythagorasbiografi blev udbredt og oversat til tysk efter hans død. Der kan ikke herske nogen tvivl om, at Eilschovs forfatterskab er både originalt, filosofihistorisk væsentligt, tematisk aktuelt og sprogligt i særklasse. En samlet, kritisk udgivelse af hans værker er derfor på tide.

I 1987 stillede en gruppe af selskabets medlemmer forslag til udgivelse af Frederik Christian Eilschovs samlede værker; udgivelsen blev sat på programmet, men siden igen fjernet på grund af manglende udgivere. Nærværende forslag bygger i niveau og omfang på det tidligere og gælder en kritisk udgave af Eilschovs samlede værker, herunder også oversættelser og breve, forsynet med indledninger og kommentarer og danske oversættelser af det latinske materiale.

Udgaven planlægges i første omgang som en digital publikation, men tænkes tillige trykt i bogform, stipuleret til 4 bind (ca. 1.250 sider ekskl. indledninger, kommentarer og kritisk apparat).

Bestyrelsen indstiller forslaget til årsmødets vedtagelse.

Gunnar Gunnarsson: Advent, Svartfugl og Kirken paa Bjerget

Udgiver: Kim Lembek

Tilsyn: Annette Lassen og Erik Skyum-Nielsen

Bestyrelsen har på en række af sine møder i 2021-2023 drøftet et forslag om udgivelse af tre hovedværker af den islandske forfatter Gunnar Gunnarsson (1889-1975). Det drejer sig om fembindsromanen *Kirken paa Bjerget*. Af *Uggi Greipssons Optegnelser* (1923-1928, i bindene *Leg med Straa*, *Skibe paa Himlen*, *Natten og Drømmen*, *Den uerfarne Rejsende* og *Hugleik den Haardtsejlende*), *Svart-*

fugl (1929) og *Advent* (1937), som alle i samtiden opnåede kolossal nordisk og europæisk udbredelse. Disse tre værker skrev Gunnar Gunnarsson oprindeligt på dansk, de udkom først på forlaget Gyldendal, og de indtog en stor plads i datidens danske litteratur. *Svartfugl* blev eksem-

pelvis kåret til årets bedste bog i 1929. Alligevel er disse værker i mange årtier ikke blevet genudgivet i Danmark. Værkerne er således ikke længere tilgængelige for danske læsere, hvorimod de i disse år udgives i nye oversættelser i de øvrige nordiske lande. Efter sin hjemkomst til Island i 1939 skrev forfatteren på sit modersmål. Han var i flere omgange på tale som emne til den litterære Nobelpris.

Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs bestyrelse er positivt indstillet til at udgive *Kirken paa Bjerget*, *Svartfugl* og *Advent* i tekstkritisk udstyr og med kommentarer. Udgavens tekstgrundlag vil være førsteudgaverne sammenholdt med Gunnarssons forarbejder og korrekturer, som findes i Nationalbiblioteket i Reykjavik.

Der er aftalt samarbejde med Gunnarsstofnun (Gunnar Gunnarsson Instituttet), som har påtaget sig at finde finansiering til arbejdet med tekstetablering, kommentering og faglig efterskrift.

Til udgivelsesarbejdet er udset cand.mag. Kim Lembek, mangeårig oversætter af islandsk litteratur og modtager af Dansk Oversætterforbunds Ærespris 2020. Til internt tilsyn ønsker bestyrelsen at udpege Erik Skyum-Nielsen og som ekstern tilsynsførende lektor, ph.d. Annette Lassen.

Bestyrelsen har efter samråd med Skúli Björn Gunnarsson, direktør for Gunnarsstofnun, lagt en plan, efter

hvilken der stiles mod en udgivelse i 2026-2027. Kim Lembek har påbegyndt arbejdet med *Advent*. Dette værk bliver en slags pilotprojekt med henblik på at anslå, hvor lang tid tekstetableringen og kommenteringen tager, og hvordan disse udgaver af Gunnarssons originale værker med faglige kommentarer vil tage sig ud. Efter evaluering af pilotprojektet lægges i fællesskab en endelig plan for hele udgaven.

Bestyrelsen ser projektet som en mulighed for reaktualisering og synliggørelse af et stort nordisk, i sine første tre årtier dansksproget forfatterskab. Tidspunktet anses for gunstigt i lyset af den voksende interesse, også internationalt, for Gunnar Gunnarsson – manifesteret bl.a. i nylige oversættelser til italiensk samt i genudgivelser på dansk af andre værker end de tre, som er udset til tekstkritisk, kommenteret udgivelse.

Bestyrelsen indstiller forslaget til årsmødets vedtagelse.

Thomasine Gyllembourgs fortællinger

Thomasine Gyllembourgs (1773-1856) forfatterskab er et væsentligt bidrag til dansk guldalder. Det blev læst og værdsat i hendes samtid, og i dag læses og studeres det både i Danmark og i udlandet. En del af fortællingerne er imidlertid kun tilgængelige i autogenererede e-bogsud-

gaver, som indeholder exceptionelt mange trykfejl, og andre er slet ikke genudgivet siden hendes samtid. *Drøm og Virkelighed* er tidligere udkommet sammen med *To Tidsaldre* i serien *Danske Klassikere* i 1987, men bindet har længe været udsolgt.

Det er hensigten i projektets første fase at udgive forfatterskabets første ni af de i alt 24 fortællinger: *Familien Polonius* (1827), *Den magiske Nøgle* (1828), *En Hverdags-Historie* (1828), *Kong Hjort* (1830), *Slægtskab og Djævelskab* (1830), *Den lille Karen* (1830), *Drøm og Virkelighed* (1833), *Mesalliance* (1833) og *Findeløn* (1834). *Den magiske Nøgle* og *Kong Hjort* er even-

tyrfortællinger. De øvrige er hverdagsrealistiske historier.

Til de nævnte fortællinger findes kun ét bevaret manuskript, nemlig til *En Mesalliance*. Gyllembourg reviderede dog nogle af fortællingerne, inden de udkom som bøger, således at der fx findes to forskellige versioner af *Den lille Karen*. Fortællingerne er kommentarkrævende i varierende grad. Udgivelsesarbejdet vil i høj grad bestå i at kontekstualisere dem og beskrive deres tilblivelses- og udgivelsesforhold, herunder forfatterens brug af pseudonym, hendes revisionspraksis og fortællingernes reception.

Gyllembourgs fortællinger udkom alle under pseudonym. Flere blev først trykt i *Kjøbenhavns flyvende Post* som føljeton, hvorefter de udkom i opsamlinger. Interessant er det desuden, at hendes debut, brevromanen *Familien Polonius* (*Kjøbenhavns flyvende Post*), resulterede i en række henvendelser fra læsere, som troede, at brevene var autentiske. Disse breve planlægges trykt som bilag til udgaven.

Bestyrelsen indstiller forslaget til årsmødets vedtagelse med Jeppe Barnwell og Josefine Hilfling som udgivere og NN og NN som tilsynsførende under forudsætning af, at bevilling opnås i 2025.

Rasmus Rasks afhandlinger, breve og dagbøger

Rasmus Rask (1787-1832) er blandt Danmarks mest kendte humanvidenskabelige forskere, og det er naturligt at inkludere hans forfatterskab i Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs videnskabshistoriske tekstportal. På *tekstnet.dk* foreligger allerede et udvalg af Rasks korrespondance i pdf-versioner, men ikke som egentlig digital tekst. *Udvalgte Afhandlinger* (der ligeledes er udgivet af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab) er endnu ikke digitaliseret.

Den dagbog Rasmus Rask førte fra 1816 til sit dødsår, er til trods for flere initiativer til offentliggørelse aldrig blevet udgivet, men foreligger som håndskrift på Det Kgl. Bibliotek. Som kulturhistorisk vidnesbyrd og kilde til Rasks liv og forskning er den imidlertid af stor betydning. Dagbogen registrerer således bl.a. Rasks store og strabadserende forskningsrejse 1818-1823, der førte ham gennem Rusland og Kaukasus til Indien.

Det er planen at indarbejde disse tre værker i den videnskabshistoriske tekstportal. For brevvekslingernes vedkommende består arbejdet i at tilvejebringe xml-filer der kombinerer tekst og kommentar. Når *Udvalgte Afhandlinger* er skannet, udestår en tilsvarende proces for dem. Til brug for udgivelsen af dagbogen foreligger en elektronisk transskription (ved

P.S. Ramanujam) der skal færdiggøres og kontrolleres. Et utrykt personregister udarbejdet af Marie Bjerrum vil formentlig kunne anvendes til kommenteringsarbejdet.

Bestyrelsen indstiller projektet til årsmødets vedtagelse under forudsætning af at bevilling opnås i 2025.

De Denscke Kroneke (Den Danske Krønike)

Projektet består i en tekstkritisk udgivelse af det nedertyske værk, som traditionelt kaldes *Den Danske Krønike* efter den nedertyske titel *De Denscke Kroneke*. Værket stammer fra sidste halvdel af 1400-tallet og er en nedertysk oversættelse af det latinske værk *Compendium Saxonis*, som er en komprimeret genfortælling af Saxos *Gesta Danorum*.

Det nedertyske værk findes i to indbyrdes forskellige håndskrifter (1. København-håndskriftet: KB, GKS 819 folio (udfærdiget på foranledning af Erik Ottesen Rosenkrantz, Skanderborg, og dateret 1476); 2. Stockholm-håndskriftet: Stockholm KB, K 34) samt i en inkunabel fra år 1500 trykt af Mathæus Brandis (på baggrund af Stockholm KB, K 34). Med undtagelse af inkunablen har værket aldrig været udgivet. Den nedertyske tekst i inkunablen er oversat af Vibeke Winge i 2000, men da det nedertyske sprog i København-håndskriftet adskiller sig fra det nedertyske sprog i Stockholm-håndskriftet, vil København-håndskriftet også blive oversat. Det nøjagtige forhold mellem de to håndskrifter kan først afklares i forbindelse med det tekstkritiske arbejde.

Den Danske Krønike vidner om en i dag glemt side af middelalderens historiografi,

nemlig den store interesse for dansk historie i løbet af 1400-tallet, som gav sig udslag i genfortællinger og ajourføringer af Saxos Danmarkshistorie frem til slutningen af 1400-tallet. Der var altså tale om en historiografisk blomstring i senmiddelalderen, som også kom til udtryk i udgivelsen af Saxos Danmarkshistorie i 1514.

Den direkte adgang til Saxos originaltekst i 1514-udgaven kom til at overskygge både *Compendium Saxonis* og *Den Danske Krønike*. Herved blev *Den Danske Krønikes* ajourføring af Danmarkshistorien frem til 1400-tallet imidlertid glemt. Men at *Den Danske Krønike* har været benyttet af danske historikere i tiden omkring år 1500 vidner både *Rimkrøniken*, Christiern Pedersens fortsættelse af *Den Danske Krønike* og Peder Olsens *Collectanea* om.

Projektet vil ikke blot resultere i en tekstkritisk udgave af de to nedertyske håndskrifter, som vil være et vigtigt arbejdsredskab for den kommende forskning i Danmarks senmiddelalder og sproghistorie. Det vil også bidrage med viden om kompendiegenren i 1400-tallet og det flersprogede historiografiske miljø i senmiddelalderens Danmark.

Bestyrelsen indstiller forslaget til årsmødets vedtagelse med Sebastian Møller Bak som udgiver og Vibeke Winge og NN som tilsynsførende under forudsætning af at bevilning opnås i 2025.

Sorø Gavebog. Udgave og oversættelse

Projektet vil udgive og oversætte håndskriftet GkS 2485 4°, Det Kgl. Bibliotek i København, der i forskningen er kendt som *Sorø Gavebog*. Det er et papirhåndskrift fra 1440'erne med en kladde til en fremstilling af Sorø Klosters grundlæggelse og gods-erhvervelse. Kladdeformen giver en enestående mulighed for at følge arbejdet med fremstillingen. Håndskriftet er blevet til i cistercienserklosteret i Sorø og rummer en redegørelse på latin for klostrets grundlæggelse og dets erhvervelse af fast ejendom. Teksten udgør en helhed, men kan naturligt inddeles i tre dele: en redegørelse for klostrets grundlæggelse og første erhvervelse af den nødvendige kapital, en beretning om Absalons og hans slægts indsats for klostret og endelig en gennemgang af klostrets øvrige erhvervelse af fast ejendom.

Redegørelsen bygger dels på adkomstdokumenter i klostrets arkiv, dels på optegnelser om de nærmere omstændigheder ved ikke blot erhvervelsen af den juridiske ret til de enkelte ejendomme, men også den faktiske besiddelse. Tekstens systematik er topografisk og følger de enkelte ejendommers erhvervelse. Det er ikke en renskrift af en færdig version af redegørelsen, hvilket en lang række rettelser vidner om: Hyppigt

er partier slettet, både enkelte ord og større afsnit, og erstattet af tilføjelser i marginen. Også til rettelserne forekommer der rettelser, så håndskriftet må opfattes som en kladde, et forarbejde til en færdig fremstilling af klostrets oprettelse og ejendomshistorie. En sådan kendes ikke i dag, og det er formentlig derfor, at GkS 2485 4° ikke er kasseret som overflødig. Det er et stort held for forskningen, at kladden endnu er bevaret, for det lader os følge de redaktionelle overvejelser og vurderinger bag de mange tilføjelser og sletninger.

Arbejdet vil konkret bestå i en transskription af GkS 2485 4° og etablering af en diplomatarisk tekst samt en

oversættelse til moderne dansk. Dertil kommer udarbejdelsen af indledninger m.m. Retningslinjerne for udgivelse og oversættelse vil blive fastlagt på et senere tidspunkt.

Bestyrelsen indstiller projektet til årsmødets vedtagelse med Anders Leegaard Knudsen som udgiver og oversætter, og Kim Esmark og Helle Vogt som kommentatorer under forudsætning af, at bevilling opnås i 2025.

Medarbejdere på Christians Brygge

Nedenfor anføres, ud over de fastansatte, en række medarbejdere, som i beretningsåret har været tilknyttet et eller flere projekter i kortere eller længere tid.

Jonathan Adams

PhD, docent, projektleder ved *Stemmer fra Dansk Middelalder*

Kirsten Lundholm Appel

cand.mag., seniorredaktør ved *Den Danske Ordbog* og ved *Tekstnet+*; ansvarlig for *Den Danske Ordbogs* tekst-korpus

Maria Arvidsson

ph.d., seniorredaktør ved *Stemmer fra Dansk Middelalder*

Sebastian Møller Bak

ph.d., seniorredaktør ved *Diplomatarium Danicum* og ved *Sprogkontakt og sprogudvikling i senmiddelalderens Danmark*

Jeppe Barnwell

MPhil, seniorredaktør og erhvervs-ph.d.-studerende med projektet *Peter Seeberg og fiktionens grænser* og projektleder ved udgivelsen *Peter Seebergs forfatterskab. En bibliografi*

Oliver Svejdal Bernsen

stud.mag., studentermedhjælper ved den litterære redaktion og ved *Danske Klassikere*

Simon Skovgaard Boeck

ph.d., seniorredaktør ved *Stemmer fra Dansk Middelalder*, projektleder ved *Gammel dansk Ordbog*

Laura Bang Bregnedal

stud.mag., studentermedhjælper ved *tekstnet.dk*

Caroline Boolsen

cand.mag., redaktør ved *Stemmer fra Dansk Middelalder*

Sofie Døllner

stud.mag., studentermedhjælper ved *Henrik Pontoppidans store romaner*

Jette Edvardsen

regnskabsassistent

Laurids Kristian Fahl

cand.mag., projektleder ved *Den Danske Ordbog* og ved *Dansk Sproghistorie*, seniorredaktør ved *sproget.dk*; ansvarlig for produktion og salg

Ida Flörke

cand.mag., redaktør ved *Den Danske Ordbog* og *WebDDB*

Britt Lund Frederiksen

regnskabschef

Axel Teich Geertinger

ph.d., seniorredaktør ved *Musikalske fortolkninger af dansk lyrik*

Sophie Dyrekær Gudsøe

stud.mag., studentermedhjælper ved den litterære redaktion og ved *Danske Klassikere*

Lasse Hamann Hansen

stud.mag., studentermed-hjælper ved *Peter Seebergs forfatterskab. En bibliografi*

Thomas Hansen

cand.mag., seniorredaktør, it-ansvarlig, projektleder ved *tekstnet.dk*

Trine Arlund Hass

ph.d., seniorredaktør ved Center for Dansk Nylatin

Jakob Hasselager

stud.mag., studentermed-hjælper ved *Den Danske Ordbog*

Markus Hedemann

cand.mag., seniorredaktør, projektleder ved *Diplomatarium Danicum*

René Herring

bibliotekar

Josefine Hilfling

ph.d.-stipendiat ved *Henrik Pontoppidans store romaner*

Ebba Hjorth

mag.art., seniorredaktør, projektleder ved *Dansk Sproghistorie*

Lasse Seistrup Holst

cand.mag., redaktør ved *Musikalske fortolkninger af dansk lyrik*, *tekstnet.dk* og *Tekstnet+*, ansvarlig for *Dansk Litteraturhistorisk Bibliografi*

Birgitte Jacobsen

ph.d., seniorredaktør ved *Dansk Sproghistorie*

Finn Gredal Jensen

cand.mag., et jur., projektleder ved *C. Berg: Græsk-Dansk Ordbog*, seniorredaktør ved *Videnskabshistorisk tekstportal* og ved *Henrik Pontoppidans store romaner*, medlem af redaktionsgruppen for *H.C. Andersens Eventyr og Historier – den digitale manuskriptudgave* og udgiver ved *De kunst- og arkitekturhistoriske konsekvenser af Christian 4.s Englandsbesøg i 1606*

Jonas Jensen

cand.mag., seniorredaktør ved *Den Danske Ordbog*

Merete K. Jørgensen

cand.mag., seniorredaktør ved *Dansk Sproghistorie*

Anna Hjarnøe Kanstrup

stud.mag., studentermed-hjælper ved den litterære redaktion og ved *tekstnet.dk*

Anders Leegaard Knudsen

ph.d., seniorredaktør ved *Diplomatarium Danicum* og *Danmarks gamle love på moderne dansk*

Henrik Lorentzen

cand.mag., seniorredaktør ved *Den Danske Ordbog*

Mikkel Lund

cand.mag., assisterende redaktør ved *Anders Bording: Samlede Skrifter*

Agnes Aggergaard Mikkelsen

cand.mag., assisterende redaktør ved *Den Danske Begrebsordbog*

Gustav Juhl Mikkelsen

stud.mag., studentermedhjælper ved *Diplomatarium Danicum*, *tekstnet.dk* og *Stemmer fra Dansk Middelalder*

Bjarke Moe

ph.d., seniorredaktør og projektleder ved *Musikalske fortolkninger af dansk lyrik*

Frederikke Illemann Mortensen

stud.mag., studentermedhjælper ved *Stemmer fra Dansk Middelalder*

Emma Mørk

stud.mag., studentermedhjælper ved *tekstnet.dk*

Jesper Gehlert Nielsen

cand.mag., seniorredaktør, leder af den litterære redaktion, projektleder ved *Danske Klassikere* og *Arkiv for Dansk Litteratur*, udgaveleder ved *Henrik Pontoppidans store romaner*, indtil 30. november 2024 sekretær for Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs bestyrelse

Kathrine Vig Nielsen

cand.mag., redaktør ved *Henrik Pontoppidans store romaner*

Sanni Nimb

ph.d., projektleder ved *Den Danske Begrebsordbog*, seniorredaktør ved *Den Danske Ordbog*, *Tekstnet+* og *Compiling a Danish Benchmark Dataset*

Jakob Schweppenhäuser

ph.d., seniorredaktør ved *Musikalske fortolkninger af dansk lyrik*

Karen Skovgaard-Petersen

dr.philos., direktør

Andrea Stengaard

cand.mag., redaktør ved *sproget.dk* og *Den Danske Ordbog*, arbejdsmiljørepræsentant, fra 1. december 2024 sekretær for Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs bestyrelse

Nicolai Hartvig Sørensen

cand.mag., projektleder ved *ordnet.dk* og seniorredaktør ved *sproget.dk* og *Tekstnet+*

Nathalie Hau Sørensen

cand.it., assisterende redaktør ved *ordnet.dk*, *WebDDB*, *Tekstnet+* og *Compiling a Danish Benchmark Dataset*

Tine Nordentoft Thorsen

cand.mag., akademisk medarbejder

Lars Trap-Jensen

cand.mag. og MPhil, seniorredaktør ved *Den Danske Ordbog*

Thomas Troelsgård

cand.mag., seniorredaktør ved *Den Danske Ordbog*, *COR – Det Centrale Ordregister*, *Den Danske Begrebsordbog*, *C. Berg: Græsk-Dansk Ordbog*, *Gammeldansk Ordbog* og ved *Svensk-Dansk Ordbog*

Nathalie De Vallier

cand.mag., indtil 30. april
2024 assisterende redaktør
ved *Henrik Pontoppidans store romaner*

Monica Wenusch

dr.phil., seniorredaktør ved
den litterære redaktion og
ved *Danske Klassikere*

Peter Zeeberg

ph.d., projektleder ved *Viden-
skabshistorisk tekstportal*,
seniorredaktør ved *Stemmer
fra Dansk Middelalder*, des-
uden udgiver af *Hans Sva-
nings Danmarkshistorie* og
*Latinsk hyrdedigtning i Dan-
mark på Frederik 2.s tid*

Bestyrelser, nævn, udvalg m.m.

Jonathan Adams

hovedredaktør for serien
Religious Minorities in the North: History, Politics and Culture

medlem af advisory editorial board for *Early Middle English*

medlem af Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning

medlem af styrelsen for Universitets-Jubilæets danske Samfund

Jeppe Barnwell

formand for bestyrelsen for Arkiv for Ny Litteratur

tilknyttet medlem af bestyrelsen for Den Litterære Institution

Simon Skovgaard Boeck

medarbejderrepræsentant i Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs bestyrelse

redaktør af *Danske Studier*

sekretær for Universitets-Jubilæets danske Samfund

formand for Selskab for østnordisk filologi

medlem af Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning

medlem af redaktionskomiteen for Arkiv för nordisk filologi

medlem af Advisory Board for DFF-forskningsprojektet *When Danes Prayed in German*

Laurids Kristian Fahl

medlem af Udvalget til Beskyttelse af Videnskabeligt Arbejde (UBVA) under Akademikerne, udpeget af DM

Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs medlem hos Danske Forlag

Trine Arlund Hass

medlem af bestyrelsen for Center for Dansk Nylatin

medlem af Forum for Renæssancestudier

medlem af The Teaching Committee under The International Association for Neo-Latin Studies

medlem af redaktionen på *Classica et Mediaevalia: Danish Journal of Philology and History*

medlem af Societas Latina Daniae

Markus Hedemann

medlem af Selskabet til Udgivelse af Kilder til Dansk Historie

medlem af Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning

Ebba Hjorth

medlem af Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning

Birgitte Jacobsen

næstformand i censorformandskabet i Grønlandske og Arktiske Studier, Københavns Universitet

medlem af Advisory Board for det tværinstitutionelle forskningsprojekt ved Københavns Universitet og Ilisimatusarfik: *Sidste udkald – dialekt som sproglig kulturarv i Grønland*

Finn Gredal Jensen

kasserer og medlem af bestyrelsen for Holberg-Samfundet

medlem af bestyrelsen for Selskab for Nordisk Filologi

medlem af redaktionsgruppen for *H.C. Andersens Eventyr og Historier – den digitale manuskriptudgave*, H.C. Andersen Centret, Syddansk Universitet, Odense

medlem af editorial board for udgivelsesserierne *Danish Golden Age Studies* og *Texts from Golden Age Denmark* på forlaget Brill

medlem af Societas Latina Daniae

medlem af Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning

revisor for Filologisk-Historisk Samfund

Merete K. Jørgensen

medlem af Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning

Anders Leegaard Knudsen

medlem af Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning

medlem af Commission Internationale de Diplomatique

medlem af Selskabet til Udgivelse af Kilder til Dansk Historie

medlem af Det Kongelige Danske Selskab for Fædrelandets Historie.

Henrik Lorentzen

medlem af Scientific Committee for 21st EURALEX International Congress, oktober 2024, Cavtat, Kroatien

medlem af Management Committee for European Network On Lexical Innovation, ENEOLI (COST Action CA22126)

medlem af styregruppen for *Sprogprisen.dk*

revisor for Universitets-Jubilæets danske Samfund

Bjarke Moe

medlem af Dansk Selskab for Musikforskning

medlem af Internationale Heinrich-Schütz-Gesellschaft

medlem af bestyrelsen for Fonden til udgivelse af Niels W. Gades værker

Jesper Gehlert Nielsen

medlem af Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs klassikerudvalg

medlem af styregruppen for Klassikerdagen

medlem af styrelsen for Universitets-Jubilæets danske Samfund

Sanni Nimb

indtil 31. december 2024 beskikket medlem af Dansk Sprognævnets repræsentantskab, udpeget af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab

indtil 31. december 2024 formand for Dansk Sprognævnets Udvalg for Retskrivning

medlem af styrelsen for
Universitets-Jubilæets danske
Samfund

Karen Skovgaard-Petersen

medlem af bestyrelsen for
Center for Dansk Nylatin

medlem af bestyrelsen for
Forum for Renæssancestudier
bestyrelsesleder for Hol-
berg-Samfundet

medlem af bestyrelsen for
Societas Latina Daniae

medlem af bestyrelsen for
Tersløsegaard

medlem af redaktionen for
*Aigis. Elektronisk tidsskrift for
klassiske studier i Norden*

medlem af Det Kongelige
Danske Videnskabernes
Selskab

medlem af Det Kongelige
Danske Selskab for Fædrelandets
Historie

medlem af styregruppen for
*H.C. Andersens Eventyr og
Historier – den digitale
manuskriptudgave*, H.C.
Andersen Centret, Syddansk
Universitet, Odense

medlem af Trap Danmarks
faglige råd

medlem af Selskabet til
Udgivelse af Kilder til Dansk
Historie

medlem af Komiteen for
Holbergmedaljen

medlem af Det Letterstedske
Selskab i Danmark

medlem af bestyrelsen for
Foreningen lex.dk

Andrea Stengaard

arbejdsmiljørepræsentant i
Det Danske Sprog- og
Litteraturselskab

medlem af dommerpanelet
for *Sprogprisen.dk*

Lars Trap-Jensen

medlem af Scientific Commit-
tee for Lexicography in the
XXI century, november 2023,
Tbilisi, Georgien

medlem af Scientific Commit-
tee for GWLN-6 – the sixth
edition of Globalex Workshop
on Lexicography and Neology,
juli 2024, Pretoria, Sydafrika

medlem af Scientific Commit-
tee for 21st EURALEX Interna-
tional Congress, oktober
2024, Cavtat, Kroatien

medlem af bestyrelsen for
DM's sektor for Kultur &
Medier

medlem af DM's Kongres
medlem af Wissenschaftlicher
Beirat for Zentrum für
Digitale Lexikographie (ZDL)
ved Berlin-Brandenburgische
Akademie der Wissenschaften

Monica Wenusch

medlem af redaktionen for
*NORDICA. Tidsskrift for
nordisk teksthistorie og æste-
tik*

medlem af redaktionen for
serien Wechselbeziehungen
Österreich-Norden

medlem af Johannes Jørgen-
sen Selskabet

medlem af Johannes V.
Jensen Forum

medlem af udvalget for
litterær oversættelse, Öster-
reichisches Bundesministeri-
um für Kunst, Kultur, öffentli-
cher Dienst und Sport,
Abteilung Literatur und
Verlagswesen

medlem af priskomitéen for
Österreichischer Staatspreis
für literarische Übersetzung

konsulent for Österreichis-
ches Bundesministerium für
Kunst, Kultur, öffentlicher
Dienst und Sport, Abteilung
Literatur und Verlagswesen

[Peter Zeeberg](#)

næstformand for Forum for
Renæssancestudier

formand for Filologisk-
Historisk Samfund

medlem af bestyrelsen for
Center for Dansk Nylatin

medlem af bestyrelsen for
Dansk Selskab for Oldtids- og
Middelalderforskning

medlem af bestyrelsen for
Holberg-Samfundet

medlem af redaktionen for
*Aigis. Elektronisk tidsskrift for
klassiske studier i Norden*

medlem af Societas Latina
Daniae

medlem af Det Kongelige
Danske Selskab for Fædrelandets
Historie

latinsk konsulent, Danmarks
Kirker, Nationalmuseet

Jonathan Adams

censor i færøsk og nordiske sprog ved Føroyamálsdeildin, Fróðskaparsetur Føroya

Jeppe Barnwell

fagfællebedømmer ved *H.C. Andersens Eventyr og Historier – den digitale manuskriptudgave*

Josefine Hilfling

underviser ved tilvalgskurset *Henrik Pontoppidans store romaner. Hermeneutisk og genetisk kritik*, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet, februar-maj 2025

Birgitte Jacobsen

censor i lingvistik ved Københavns Universitet

censor i lingvistik ved Grønlands Universitet

fagfællebedømmer ved *Acta Linguistica Hafniensia. International Journal of Linguistics*

Henrik Lorentzen

fagfællebedømmer ved *International Journal of Lexicography* og *Nordiske Studier i Leksikografi*

Bjarke Moe

fagansvarlig for emner inden for klassisk musik på *lex.dk*
timelærer i musikteori og musikhistorie på Sjællands Kirkemusikskole

Jesper Gehlert Nielsen

censor i dansk ved universiteterne

Sanni Nimb

fagfællebedømmer ved konferencen *Deskriptiv og Præskriptiv Leksikografi* (18. Konference om Leksikografi i Norden)

ph.d.-vejleder for Daria Lazic, Institute of Croatian Language: Zagreb/University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences, Kroatien

Karen Skovgaard-Petersen

vejleder for ph.d.-studerende ved Universitetet i Oslo

Andrea Stengaard

underviser på Politiskolen

Lars Trap-Jensen

fagfællebedømmer ved *International Journal of Lexicography*, *Nordiske Studier i Leksikografi* og *Kadmos* (Ilya State University, Georgien)

Monica Wenusch

timelærer i nordisk filologi ved Universitt Wien

censor i nordisk filologi ved Universitt Wien

gæsteforelæser ved Università degli Studi di Firenze
opponent ved Sapienza Università di Roma

Peter Zeeberg

censor i latin ved universiteterne

Bestyrelsen

	valgt	på valg
Johnny Kondrup, <i>formand</i>	2021	2026
Eva Skafte Jensen	2023	2025*
Camilla Zacho Larsen	2022	2027
Erik Skyum-Nielsen	2022	2027*
Helle Vogt	2021	2026
Simon Skovgaard Boeck, <i>medarbejderrepræsentant</i>	2021	2026
Juridisk konsulent		
Morten Rosenmeier	2013	
Revisor		
Dorthe Brandt Andersen, Albjerg Revision & Rådgivning	2024	2025

* Genvalg ikke muligt.

Indvalgt i 2024

På årsmødet 2024 blev der ikke indvalgt nye medlemmer i Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.

Medlemskredsen pr. 31. marts 2025

	Indvalgt
Jonathan Adams seniorredaktør, PhD	2008
Esben Albrechtsen dr.phil.	1987
Marianne Alenius forlagschef, ph.d.	1989
Jens Kr. Andersen dr.phil.	1985
Aage Andersen cand.mag.	1986
Uffe Andreassen fhv. ambassadør, mag.art.	1977
Charlotte Appel lektor, dr.phil.	2011
Maria Arvidsson seniorredaktør, ph.d.	2021
Jørg Peter Asmussen cand.mag.	1999
Sebastian Møller Bak seniorredaktør, ph.d.	2021
Jeppe Barnwell seniorredaktør, MPhil, erhvervs-ph.d.-studerende	2019
Nils Holger Németh Berg ph.d.	2023
Jens Bjerring-Hansen lektor, ph.d.	2014

Henrik Blicher lektor, ph.d.	1996
David Bloch professor, ph.d.	2011
Hans Blosen cand.phil.	1996
Simon Skovgaard Boeck seniorredaktør, ph.d.	2010
Else Bojsen cand.mag.	2004
Ivan Boserup cand.mag.	1992
Niels Brunse forfatter, oversætter	2023
Niels Jørgen Cappelørn professor, dr.theol. h.c.	1989
Per Dahl mag.art.	1989
Anne Duekilde cand.mag.	1964
Dorthe Duncker professor, dr.phil.	2003
Sten Ebbesen professor, dr.phil.	1977
Svend Eegholm-Pedersen cand.mag.	1970
Birgit Eggert lektor, ph.d.	2019
Claus Fabricius seniorforsker, lic.scient.	2018
Laurids Kristian Fahl seniorredaktør, cand.mag.	2006

Britta Olrik Frederiksen lektor, mag.art.	1990
Axel Teich Geertinger forskningsbibliotekar, ph.d.	2022
Ane Grum-Schwensen lektor, udgaveleder, ph.d.	2023
Anne Mette Hansen lektor, ph.d.	2008
Heine Hansen lektor, PhD	2018
Søren Peter Hansen studielektor, cand.mag.	2009
Thomas Hansen seniorredaktør, cand.mag.	2010
Markus Hedemann seniorredaktør, cand.mag.	2007
Steffen Heiberg mag.art.	1990
René Herring bibliotekar	2008
Ebba Hjorth seniorredaktør, mag.art.	1979
Bente Holmberg lektor emerita, mag.art.	1983
Elise Iuul cand.mag.	2019
Birgitte Jacobsen seniorredaktør, ph.d.	2015
Henrik Galberg Jacobsen professor, dr.phil.	1989
Torben Jelsbak lektor, ph.d.	2013

Eva Skafte Jensen seniorforsker, dr.phil.	2015
Finn Gredal Jensen seniorredaktør, cand.mag. et jur.	2005
Jonas Jensen seniorredaktør, cand.mag.	2021
Minna Skafte Jensen professor, dr.phil.	2000
Birgitte Bøggild Johannsen redaktør, mag.art.	2017
Bent Jørgensen professor, dr.phil.	1991
Merete K. Jørgensen seniorredaktør, cand.mag.	1987
Esther Schat Kielberg cand.phil.	1992
Lasse Horne Kjældgaard direktør, professor, dr.phil.	2007
Anders Leegaard Knudsen seniorredaktør, ph.d.	1996
Carl Henrik Koch dr.phil.	1998
Johnny Kondrup professor, dr.phil.	1990
Patrick Kragelund dr.phil.	2002
Karsten Kynde cand.scient.	2005
Camilla Zacho Larsen cand.mag.	2015
Henrik Lorentzen seniorredaktør, cand.mag.	1999

Jørn Lund	2012
professor, cand.mag.	
Flemming Lundgreen-Nielsen	1977
dr.phil.	
Jens Lyster	1978
dr.theol. h.c.	
Bjarke Moe	2022
seniorredaktør, ph.d.	
Lars Boje Mortensen	1989
professor, ph.d.	
Mia Münster-Swendsen	2017
lektor, ph.d.	
Johan de Mylius	1985
professor, dr.phil.	
Jesper Gehlert Nielsen	2006
seniorredaktør, cand.mag.	
Klaus Nielsen	2016
projektkoordinator, ph.d.	
Marita Akhøj Nielsen	1989
dr.phil.	
Michael Lerche Nielsen	2002
lektor, ph.d.	
Sanni Nimb	2007
seniorredaktør, ph.d.	
Sebastian Olden-Jørgensen	2008
lektor, ph.d.	
Rikke Agnete Olsen	1992
forfatter, cand.mag.	
Bolette Sandford Pedersen	2021
professor, ph.d.	
Erik Petersen	1978
dr.phil.	

Gert Posselt cand.mag.	2016
Bjørn Poulsen professor, dr.phil.	2019
Krista Stinne Greve Rasmussen lektor, udgaveleder, ph.d.	2021
Kim Steen Ravn cand.phil.	2023
Nicolas Reinecke-Wilkendorff mag.art.	2012
Thomas Riis professor, dr.phil.	1986
Morten Rosenmeier professor, ph.d.	2013
Sven Hakon Rossel professor, mag.art.	2004
Jørgen Schack seniorforsker, cand.mag.	2009
Søren Schou professor, mag.art.	2016
Lene Schøsler professor, dr.phil.	2013
Rasmus Sevelsted postdoc, ph.d.	2022
Aldís Sigurðardóttir ordbogsredaktør, mag.art.	2009
Gunnar Sivertsen forsker, dr.art.	2010
Karen Skovgaard-Petersen direktør, dr.philos.	1993
Erik Skyum-Nielsen lektor emeritus, mag.art.	1991

Marianne Stidsen dr.phil.	2019
Inger Sørensen cand.phil.	2012
Nicolai Hartvig Sørensen seniorredaktør, cand.mag.	2009
Liisa Deth Theilgaard cand.mag.	2013
Chr. Gorm Tortzen cand.mag.	2002
Lars Trap-Jensen seniorredaktør, cand.mag. og MPhil	1999
Thomas Troelsgård seniorredaktør, cand.mag.	2010
Helle Vogt professor, ph.d.	2014
Monica Wenusch seniorredaktør, dr.phil.	2021
Vibeke Winge dr.phil.	1998
Peter Zeeberg seniorredaktør, ph.d.	1993
Keld Zeruneith dr.phil.	1991
Per Øhrgaard professor, dr.phil.	2014

